A/C. NO.	NEW	219	OLD	195
FOLIO	124			

TITLE

1. पक्षतावादः ।
2. धर्मितावच्छेदकवादार्थः ।
3. नव्यमतवादार्थः ।

पक्षतावाद

(गादाधरी)

श्रीगुरुराजो विजयते ॥ मूले व्याप्तिपक्षधर्मतयोः संगत्यप्रदर्शनेन न्यूनतां परिजिहीर्षुस्तयोरेककार्या
नुकूलत्वरूपसंगतिं प्रदर्शयन्ननुव्याख्यानं चरमित्यादिमूलमवतारयति । अनुमितीति ॥ अनुमितिलक्षणं ।
अनुमितिस्वरूपं । यदेकं कार्यं । तदनुकूलत्वसंगत्या । तत्प्रयोजकत्वरूपसंगत्या । प्रयोजकत्वं च कारणताव
च्छेदकस्यापीति व्याप्तिपक्षधर्मतयोः परामर्शनिष्ठकारणतायामवच्छेदकत्वेन अनुमित्यजनकत्वेपि न
क्षतिः । [illegible]पि पक्षताया न कारणतावच्छेदकपरकत्वं तामनं च भाव्यपर्वतादिः वृत्तित्वस्य नैवानु न
मितिजनकत्वात् । तथापि पक्षताया अनुमितौ स्वातन्त्र्येण कारणतया तदुपलक्षितधर्मवृत्तिता
याश्च कारणतावच्छेदकतया तद्घटितविशिष्टस्यैककार्यानुकूलत्वमक्षतमेवेति ध्येयं । निरूपयितुमिति ।

१ निरूपणं प्रतिपत्त्यनुकूलो व्यापारः। एवं च पक्षधर्मताघटकपक्षतानिरूपणस्यापि पक्षधर्मताप्र
तिपत्त्यनुकूलत्वेन तन्निरूपणमसङ्गतमेवेति मूले पक्षतानिरूपणेपि पक्षधर्मतां निरूपयितुमित्यस्य
नासं[illegible]तिः। पक्षेधर्मत्वं यस्येति व्युत्पत्त्या पक्षधर्मतापदं पक्षीयधर्मविशेष[illegible]रूपपक्षतापरमिति
केचित्। त[illegible]न्त्यं। तथाहि लिखनसंक्षेपनिर्बन्धेनादीधितिकारस्य पक्षतानिरूपयितुमित्यस्योपेक्षायां
मूल बीजाभावात्। व्याप्तीति॥ व्याप्तिनिरूपणानन्तरमिति पाठः। [illegible]ण। व्याप्त्यनन्तरमिति पाठश्च तत्र
इकाराभावात्संक्षेपसादीत्युपेक्ष्य प्रत्यक्षविषयादिरीत्या प्रत्यक्षोपजीवकत्वादित्यादिग्रन्थकारकस्य
तथाविधलिखनस्यासङ्गतेः। त[illegible]ति। मूले तत्पदं पक्षधर्मतापरं सा परामर्शस्य घटकत्वं अन्वयश्चास्य पक्ष

त्वमित्यत्रैवान्वयं । संदिग्धेत्यादिमूलग्रंथस्य संदिग्धः साध्यरूपो धर्मो यत्रेति व्युत्पत्त्या विषयतया साध्यीभूत
धर्मसंदेहवत्त्वं तादृशसंदेहपर्यवसितं पक्षत्वमित्यर्थः तत्र साध्ये धर्मत्वनिवेशनमफलं धर्मपदं साध्यवाचकं यस्मिन्नु
संदिग्धं साध्यधर्मत्वं बहुव्रीहिबलात्साध्यनिरूपितधर्मित्वपर्यवसितं पक्षत्वमित्युक्तौ साध्यसंदिग्धस्व धर्म
त्वं पक्षत्वमित्युक्तौ च साध्यनिरूपितधर्मित्वस्य पक्षधर्मत्वस्य चाप्रसिद्धिः स्थले वक्ष्यमाणानुपपत्तिप्रयोजकं तत्तु ।
एवं साध्यकोटिकसंशयनिवेशो साध्यं पक्षवृत्ति न वा साध्यं पक्षनिष्ठाभावप्रतियोगि न वेत्यादिसंशयासंग्रहः । संत्ता
तादृशसंशयोपादाने च पक्षः साध्यवान्न वेत्यादिसंशयादनुमित्यनुपपत्तिरतो धर्मितांशपरित्यज्य केवलान्वयिग्रं
थमणिकृतैव वक्ष्यमाणं तथाविधसकलसंशयानुगमप्रकारं दर्शयति यत्रेति यत्र यद्धर्मावच्छिन्ने सस्यम्यर्थो

(नु नु प्रथमविग्रह एवाश्रीयते धर्मपदं तु प्रस्यार्थस्य विषयं [redacted] स्य प्रकारतारूप स्य सूचकतया सार्थकमित्यतीस्तत आह ॥३)

निर्णयान्वयिविशेष्यत्वं साध्यस्य साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नस्य षष्ठ्यर्थः प्रकारित्वं तस्यापि निर्णये न्वयः तत्र तथ
२ र्मावच्छिन्ने सप्तम्यर्थोऽनुमित्यन्वयिविशेष्यत्वं तादृशासंबंधेन साध्यानुमितौ तादृशासंबंधावच्छिन्नसाध्यताव
च्छेदकावच्छिन्नविधेयताकानुमितिजनकीभूतत्वमर्थः पक्षविशेष्यकसाध्याभावविशिष्टबुद्धाविव साध्यधर्मिकप
क्षावृत्तित्वपक्षनिष्ठाभावप्रतियोगित्वविशिष्टबुद्धावपि पक्षः साध्यवान्नवेति निश्चयस्य प्राचीनमते प्रतिबंध
त्वात्साध्यं पक्षवृत्ति न वेत्यादिसंशयसंग्रहः एवं च शुद्धपर्वतत्वावच्छिन्नोद्देश्यतानिरूपितशुद्धसंयोगादिसंसर्गा
वच्छिन्नशुद्धवन्हित्वावच्छिन्नविधेयताकानुमितित्वावच्छिन्नं प्रति पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितसंयोगसंस
र्गावच्छिन्नवन्हित्वावच्छिन्नप्रकारताशालिनिश्चयत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकताकसंशयो हेतुरिति पर्यवसितं। तादृश

निश्चयप्रतिबध्यत्वस्य यथाश्रुते घटादिविषयकसमूहालंबनात्मकवह्न्यादिनिश्चयप्रतिबध्यघटादिसंशयसाधारणत्वात् तादृशनिश्चयत्वावच्छिन्नप्रतिबंधकतानिवेशः अवच्छिन्नत्वं चान्यूनवृत्तित्वं नतुस्वरूपसंबंधविशेषः तेन वन्हिसामान्याभावविशिष्टबुद्धौ महानसीयत्वादिविषयतामनंतर्भाव्य वन्हिमान्महानसीयवन्हिमानित्यादिसकलज्ञानसाधारणवन्हित्वाद्यवच्छिन्नवत्तानिश्चयत्वेनैव प्रतिबंधकताकल्पनान्महानसीयवन्हिमान् वन्हिसामान्याभाववान्वा पक्ष इत्याद्याकारकसंशयं प्रति महानसीयवन्हित्वाद्यवच्छिन्नप्रकारताकनिश्चयत्वेनाप्रतिबंधकत्वेपि न तथाविधसंशयस्य महानसीयवन्हित्वावच्छिन्नसाध्यकानुमितौ पक्षतात्वानुपपत्तिः न वा महानसीयवह्न्यभावादिविशिष्टबुद्धिप्रत्ति प्रतिबंधकतावच्छेदककोटौ वन्हित्वाद्यवच्छिन्नप्रकारताकत्वादेर्निविष्टत्वेपि वन्हिमानित्याद्यनुमितौ महानसीय

३ वह्निमान्नवापक्ष इत्यादिसंशयस्य पक्षतात्वापत्तिः इत्थं चाहार्यस्य भ्रमत्वज्ञानास्कंदितस्य च निश्चयस्या
ना तिबंधकतया नाहार्यत्वं भ्रमत्वज्ञानानास्कंदितत्वं च निश्चयविशेषणं देयं अतो न तथाविधनिश्चयत्वान्यूनवृ
त्तिप्रतिबंधकताप्रसिद्धिः पर्वतो वा कामादे इत्यादेः कस्यापि सानर धर्मान्तरावच्छिन्नविशेष्यताकान संस
र्गकान्यधर्मावच्छिन्न प्रका कनिश्चयसाधारणसंयोगादिसंसर्गक वह्नित्वावच्छिन्नप्रकारकनिश्चयत्वान्यूनवृ
त्तिप्रतिबंधकताकत्वं न संभवतीति प्रकृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितत्वादिप्रकारत विशेष
णं उपनीतभानान्य बाधनिश्चयस्यापि साध्यवत्तानिश्चयसामान्य[redacted] निवर्तनीयतया भ्रमत्वज्ञानास्कं
दितस्य च तस्यानुमित्यविरोधितया तथाविधबाधदशायामनुमित्यापत्तिरतः संशयत्वनिवेशानं नयपक्ष

(१ तादृशप्रतिबंधकतानिरूपितप्रतिबध्यताशालितेन किंवा साध्यतानप्रतिबंधकनिश्चयत्वेन ॥१)

साध्यविशेष्यकसंशयसाधारणस्यानतिप्रसक्तस्य संशयत्वस्य दुर्वचतया पुनरुक्ताननुगमितादवस्थ्यमिति वाच्यं
बाधनिश्चयनिवर्तनीयत्वस्यैवात्र संशयपदेन विवक्षणीयत्वात् केवलान्वयिनि साध्यपक्षनिष्ठाभावप्रतियोगित्वनि
श्चय एव सुलभो बाधः एकविधबाधोपादानेनैव विविधसंशयानुगमसंभवात् तदननुगमो न दोषः । अ- गमस्या
पि कथंचित्संभवाच्च [illegible]नु पक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहित्वमेव संशयपदेन विवक्षितमिति नाननुगमः साध्यं पक्षवृत्ति न
वेति साध्यविशेष्यकसंशयस्यापि तथात्वादिति [illegible] तथा सति साध्यपक्षवैशिष्ट्यानवगाहिनः साध्यं पक्षनि
ष्ठाभावप्रतियोगि न वेति संशयस्यासंग्रहात् [illegible]ये केवलान्वयिस्थले साध्यं पक्षवृत्ति न वेत्यतादृशसंशयादेवानु
मित्युत्पत्त्या तथाविधसंशयासंग्रहेण न दोषायेति [illegible] प्रमेयत्वं घटनिष्ठात्यन्ताभावप्रतियोगि न वेति संशयस्य

(।।५ तादृशप्रतिबंधकताकत्वेन [illegible] न्यतः कोटिधर्मिणि उभयकोट्यवगाहित्वं निरुच्य अननुगमो भारेव स्वभाववान् पर्वतो घटवांश्चेति संशा

४ केवलान्वयिग्रंथे मणिकृतैव संगृहीतत्वात् तद्विरोधात् [illegible] तादात्म्यसंबंधेन वाच्यसाध्यक
प्रमेयपक्षकस्थले तादृशसंज्ञायाः प्रसिद्धिः तादात्म्यसंबंधेन पक्षसंबंधत्वाभावरूपकोट्यप्रसि
द्धेः [illegible] साध्ये पक्षनिष्ठाभावप्रतियोगित्वसंज्ञापस्य पक्षता[illegible]कस्थले पक्षतावच्छेद[illegible]सामानाधिक
रण्यमात्रेणानुमितेरुद्देश्यत्वे पक्षता[illegible]च्छेदकावच्छेदेन वर्तमानभेदप्रतियोगित्वकोटिकसंशयस्य [illegible]साध्य
वत्तानिर्णयप्रतिब[illegible] तथा पक्षत्वमंगीकर्तव्यं तच्च [illegible] प्रमेयत्वावच्छेदेन वर्तमानभेदाप्र
सिद्ध्या कोट्यप्रसिद्धेरिति वाच्यं [illegible] तत्र पक्षतावच्छेदकावच्छेदेन वर्तमान
स्य घटपटोभयत्वावच्छिन्नभेदस्यैव प्रसिद्ध्या साध्यतावच्छेदकावच्छिन्ने तादृशभेदप्रतियोगित्वकोटिकसं

शयस्य पक्षतात्वसंभवात् पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नवृत्तिकाभावे साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रतियोगिताक त्वतादृ
स्यसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकत्वोभयतावच्छिन्नतदभावकोटिकसंशयस्यपक्षतात्वोपगमा [illegible] थ
साध्यकव्यतिरेक्यनुमानस्थले साध्यपक्षवैशिष्ट्या[illegible]गाहिसंशयानुपपत्तेः तत्रसाध्यात्मकाभावप्रतियो
गिनिपक्षवृत्तित्वादिसंशयस्यैवपक्षतात्वस्योपगंतव्[illegible] तथा संशयपदेनसाध्यपक्षवैशिष्ट्या[illegible]गाहित्वनिवेशा
नासंभवइति [illegible] न्हिव्याप्यसाध्यकस्थले महानसाय[illegible]न्हितावच्छिन्नसाध्यकस्थलेचवाह्निमा[illegible]वापस
इत्यादिसंशयस्यपक्षतात्व[illegible]संगः साध्यवत्तानिश्चयनिवर्त्यत्वात् नच सिद्धसाधनस्थ[illegible] अनुमितिवार
णमेवपक्षताहेतुत्वकल[illegible] ले एवंचाकर[illegible]शयस्यानुमितिहेतुत्वोपगमेपि सिसिधिदशायामनुमित्याप [illegible]से
भवात् तस्यपक्षताहेतुम[illegible]मेवेति[illegible]साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नसाध्यतदभावान्यतरस्मिनुप[illegible]याव

गान्तिसाध्यसंदेहस्यैव प्राचीनैः पक्षतात्वोपगमात् अन्यथाबाधसाधारणरूपेण पक्षतात्वोपगमेपि सिद्धिकालेऽनुमि
५ तिवारणसंभवात् बाधवारकसंशयत्वनिवेशस्यापि निष्प्रयोजनकत्वापत्तेः न च तादृशसंशयस्य वह्निव्याप्याभाववत्तानि
श्चयरूपबाधाप्रतिबध्यतया नातिप्रसंग इति वाच्यं वह्निव्याप्याभावाभाववान्पर्वतः पर्वतो वह्निमान्नवेति संशयस्य तादृशबा
धनिश्चयप्रतिबध्यतया तावतापि तद्वारणासंभवात् वस्तुप्रकृतसाध्यतावच्छेदकावच्छिन्नविषयिताघटितधर्मावच्छिन्नप्रतिब
ध्यतानिवेशान्नोक्तातिप्रसंगः वह्न्याभावविशिष्टज्ञानत्वाद्यवच्छिन्नायाः वह्निव्याप्यवत्तानिश्चयप्रतिबध्यतायाः अवच्छेदककोटौ व
ह्निव्याप्यत्वाद्यवच्छिन्नविषयतायाः अनंतर्भावादिति। तच्च। वह्न्यभावादिसाध्यकस्थले वह्निमान्नवेत्यादिसंशयसंग्रहप्रसंगात्।
वह्निविशिष्टबुद्धित्वाद्य।वच्छिन्नायाः वन्ह्यभावादिनिश्चयप्रतिबध्यतायाः अवच्छेदकगर्भे वन्ह्यभावत्वाद्यवच्छिन्नविषयितायास्
निवेशात्। यत्र च वह्निव्याप्यत्वावच्छिन्नस्यैव पक्षत्वं साध्यत्वं च तत्र वह्निव्याप्यो वह्निमान्नवेति संशयवारणस्याशक्यत्वात्। वस्तु
साध्यवत्ताज्ञानप्रतिबंधकतावच्छेदकविषयिताघटितधर्मावच्छिन्नत्वेन प्रतिबध्यतायाः विशेषणतया वह्निव्याप्यवत्ताज्ञानं ति

वन्ह्यभावादिनिश्चयत्वेनाप्रतिबंधकतया तद्विषयिताया: साध्यवत्ताज्ञानप्रतिबंधकतावच्छेदकत्वविरहेण नातिप्रसंग इति तदपि न
तावत्तापि महानसीयवन्हित्वाद्यवच्छिन्नसाध्यकस्थले महानसीयवन्ह्यभावाभाववान्पर्वत: सवन्हिमान्नवेति संशयवारणासंभवा
त्। अत्रोच्यते॥ संशयत्वं निष्ठविषयिताघटितधर्मावच्छिन्नप्रतिबंधकतानिरूपितप्रतिबध्यतात्वालितं ज्ञानभेदेन विषयितान भेदा
भ्युपगमात् संशयनिष्ठवन्हिमत्पर्वतादिविषयिताया अपि प्रत्येकं निश्चयवृत्तित्वात् प्रतिबंधकतावच्छेदकघटकत्वोपपत्ते:। वह्न्यादि
साध्यकस्थले वह्न्यभाववान्पर्वतो घटवान्वेति आकारकसंशयस्य तादृशधर्माक्रांतस्य साध्यवत्तानिश्चयप्रतिबध्यस्य वारणाय सा
ध्यवत्तानिश्चयप्रतिबध्यतावच्छेदकावच्छिन्नत्वेन निरुक्तसंशयत्वघटकप्रतिबध्यता निवेशनीया। घटादिमत्ताज्ञानत्वावच्छिन्नप्रति
बध्यताया: अतथात्वान्नातिप्रसंग: अत्र वह्न्यभाववान्नवेति संशयस्य पक्षतात्वमिष्टमेव तस्य वन्हि: पक्षनिष्ठाभावप्रतियोगि
नवेति संशयसमशीलत्वात् स्वनिष्ठविषयितायां च बाधप्रतिबध्यतावच्छेदकत्वं विशेषणीयं तेन वन्हिव्याप्यसाध्यकस्थले च वन्हि

२ (प्रतिबध्यतैक्यविवक्षणे तत्संग्रह: स्यादिसुकरी निरनुसता) २

त्रि॰टी॰ ग्ना॰ (४॥ यद्यपि स्वातंत्र्येण तादृशनिश्चयनिवर्तकत्वनिवेशनेनापि उक्त [redacted] संशयवारणसंभवादवच्छेदकधर्मस्य विवक्षा विफला तथापि वह्निव्या प॰
(२॥ स्वनिष्ठविषयतायां बाधप्रतिबंध्यतावच्छेदकत्वविशेषणे च स्वाभाववान् घटत्वान्नेत्यादौ व्याप्यत्वाभावेन ॥२) प्याभाववत्साध्यकस्थले वह्निव्याप्याभाववानभाव
२ मान्नवा पक्ष इत्येतादृशसंशयस्य व्युदासः तत्र वह्निव्याप्याभावाभावत्वेन व्याप्यस्य पृथक्भानेपि संशयत्वघटकीभूतस्वनिष्ठवह्नि
मत्पक्षविषयितायां वह्निव्याप्याभाववन्निश्चयप्रतिबध्यतावच्छेदकत्वविरहात् एवं च यत्र धूमवह्नित्वावच्छिन्नसाध्यकस्थले वह्न्यभाव
वान् पर्वत इत्येतादृशबाधनिश्चयप्रतिबध्यस्य महानसीयवह्निमान्नवा पक्ष इत्येतादृशसंशयस्य पक्षतात्ववारणाय साध्यवत्तानि
श्चयप्रतिबध्यतावच्छेदकावच्छिन्नत्वनिवेशनमिति सर्वं ध्येयं । एतेन अवच्छेदकावच्छेदेनानुमितौ पक्षतावच्छेदकसामानाधिकरण्यमात्रेण
कोटिद्वयावगाहिनो निश्चयस्य अवच्छेदकावच्छेदेन साध्यादिमत्तानिश्चयप्रतिबध्यत्वेपि निरुक्तसंशयत्वेन पक्षतात्वमिति संक्षेपः अथ
(स्वमते महानसीयवह्निसाध्यके वह्निमान्नवेति संशयवारणाय साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नप्रकारताशालिच्छिन्नावच्छेदकताक प्रतिबध्यतानिरू)
(पित प्रतिबंधकताशालित्वं बाधनिर्णयत्वमिति तु निरूच्य तत्प्रतिबध्यतावच्छेदकत्वस्वीयविषयतायां निवेशनीयतया तद्दप्यव्यवहितपूर्वय)
(वितिमते पितादृशप्रतिबध्यतानिरूपितप्रतिबंधकतावच्छेदकविषयतावच्छिन्न [redacted] त्वस्य प्रतिबध्यतायां निवेशो तत्तद्दोषवारणसंभवात्)
(अत्रोच्यते सारंभो व्यर्थ इत्यतस्तन्मते दुषणांतरमाह एतेनेति ॥२) (४॥ [illegible]

[illegible]

अवच्छेदकावच्छेदेन कोटिमवगाहमानस्य कोटिद्वयसमुच्चयस्य पक्षतापत्तिः तस्यापि उक्तरूपाक्रान्तत्वात् न च विरोधावगाहि
त्वनिवेशान्न तद्वारणसंभवः क्वचित् किंचित्सत्तियौगिकविरोधमानस्य समुच्चये पक्षतत्वात् साध्यतदभावावगाहि विरोधावगा
हित्वस्य प्रत्येकं सकलसंशयसाधारण्यासंभवादिति चेत् संयोगादेरव्याप्यवृत्तित्वज्ञानदशायां तद्वत्त्वविषयीकृतधर्मि
णि तदभावादिग्रहस्य तद्वत्तावगाहस्य तदभावज्ञानप्रतिबंधकताया अव्याप्यवृत्तित्वज्ञा- स्योत्तेजकतामपेक्ष्य व्याप्यवृत्तित्वावगा
हित्वेनैव प्रतिबंधकतोपेयते व्याप्यवृत्तित्वं चानवच्छिन्नाधारताकत्वं सर्वत्र प्रतिबंधकत्वेन तादृशाधारतायाः अंततः संसर्गविधये
वभानमुपेयते एवं च समुच्चयनिष्ठकोटिद्वयविषयित्वान विपरीतधीप्रतिबंधकतावच्छेदकाव्याप्यवृत्तित्वविषयित्वानिरूपितत्वात्
अतस्तदुक्तसंशयत्वनिरुक्तौ रचपदेन समुच्चयोपादानासंभवेन तस्य पक्षतापत्तिविरहात् अथवा स्वघटितधर्मावच्छिन्न
प्रतिबंधकतानिरूपितप्रतिबंधकतावच्छेदकीभूतायाः स्वावच्छेदकधर्मावच्छिन्ननिरूपितविरोधविषयतानिरूपितप्रकारितां
सामानाधिकरण्यसंबंधेन तद्विशिष्टप्रकारितेव संशयत्वं तच्च समुच्चयव्यावृत्तं समुच्चये विरोधाभानेन कोटिद्वयविषयितयोर्वि

रोधविषयतानिरूपितत्वात् संशयेचांशतः कोट्योः संसर्गतयापि परस्परविरोधभानोपगमेन सकलसंशयसंग्रहः यद्वा
६ संशयत्वं तत्कोटि ... विरोधस्यैवोक्तरूपेणोपादानसंभवात् न वस्त्वंतरविरोधभानमादाय अतिप्रसंग इति केचित्तु सा
ध्यनिश्चयसाध्याभावनिश्चयप्रतिबध्यतावच्छेदकविशेष्यताशालित्वं समुदितार्थः २ शये धर्मिणि उभयप्रकारतानिरूपिते
काविलक्षणविषयितासमुच्चयवैलक्षण्यायोपग० तद्वति तादृशविषयतायाः विभिन्नरूपेणोभयनिश्चयप्रतिबध्यतावच्छेदक
तयानासंभव इत्याहुः॥ तच्चिंत्यं [illegible] कृतपक्षतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यकसाध्यतदभावकोटिकज्ञानत्वादिकज्ञानत्वादिकमुपेक्ष्य
निरुक्तरूपेणसंशयनिवेशनप्रयोजनं दर्शयति। तिनेति। नपक्षेति। न पक्षविशेष्यकस्य पक्षः साध्यवान्नवेत्याकारकस्य साध्य
विशेष्यकस्य साध्यं पक्षवृत्ति नवेत्याकारकस्य संशयस्याननुगमः तथासति फलस्याविलक्षणतया व्यभिचारेण [illegible]
ताभज्येतेतिभावः। इदमुपलक्षणं साध्यवद्भेदादिकोटिकसंशयाननुगमोपि बोध्यः विशिष्यसंबंधनिवेशप्रयोजनं दर्श
यति। नवेति। संबंधांतरेण। तत्संबंधातिरिक्तसंबंधेन। संदेहे। संदेहदशायां। निर्णीतसंबंधेन। पक्षांशे साध्यीयसंसर्गवि

धयातत्कालीननिर्णयविषयीभूततत्संबंधेन।एतदनंतरमनुमितावितिवारणायं।तत्संबंधेननिर्णीयासत्वेतत्संबंधेन
सिद्धिश्चान्यकालेइष्टापत्तिसंभवान्निर्णीतेत्युक्तं।संबंधमनिवेश्यसाध्यनिर्णयसामान्यनिवर्त्यत्वनिवेशेऽप्रसिद्धिप्रसंगः य
त्किंचिन्निर्णयनिवर्त्यत्वंयत्किंचित्संसर्गकनिर्णयसामान्यनिवर्त्यत्वंवायदिनिवेश्यतेतदायमतिप्रसंगोबोध्यः धर्मतांशपरि
त्यागप्रयोजनमाह नवातमःप्रभृतिष्विति।स्वधर्मत्वसंशयविषयसाध्यकत्वंपक्षत्वमित्युक्तौधर्मत्वनिवेशाप्य तिसाध्यक
घटादिपक्षकस्थलेनपक्षतावैकल्यंघटादिसमवेतत्वस्यप्रसिद्धत्वाद्गगनादौतत्संशयसंभवादितितमःप्रभृतिपर्यंतस्य
पक्षतात्वानुसरणंतथाचसाध्यसंबंधांतरेणपक्षवृत्तित्वसंदेहदशायांनिर्णीतसंबंधेनानुमितिवारणायप्रकृतसाध्यताव
च्छेदकसंबंधेनस्ववृत्तित्वसंशयस्यावश्यंनिवेशनीयतयातमःप्रभृतिसमवेतत्वस्याप्रसिध्यासाध्येपक्षवृत्तित्वसंशयमा
दायापिनतत्रपक्षतोपपत्तिरितिभावः रूपसंबंधेनतमोवृत्तित्वस्यप्रसिध्यातेनसंबंधेनानुमितौनानुपपत्तिरतःसम

शयेनेति पक्षे साध्यीयसाध्यतावच्छेदकसंबंधावच्छिन्नधर्मितासंशयस्य पक्षतात्वे तमः प्रभृतिषु वृत्तिमत्साध्यसाधनेनानुपपत्ति
८ रतः आकाशादीति। तद्वैकल्ये। पक्षतावैकल्यं। संदेहो अनुमितौ हेतुः विशेषणतया पक्षधर्मताज्ञाननिष्ठतज्जनकतायामवच्छेदको
वा। अथवा उपलक्षणतया तादृशजनकतायामवच्छेदकः तत्राद्यं पक्षद्वयं दूषयति। मूलसंदेह इति। विशेषणं। अपेक्षणीयानुमि
त्यव्यवहितप्राक्सत्ताकं। अनुमितिकारणे विशेषणविधया अनुमितिक...च्छेदके वेतियावत् परामर्शोपर्यन्तस्थसंशय
स्य नाशादित्यन्वयः यत्रादौ लिंगदर्शनं ततो व्याप्तिस्मरणं तदभिप्रायेण लिंगदर्शनस्य। यत्र तयोर्विपरीतक्रमः तदभिप्रायेण
व्याप्तिस्मरणस्य नाशकत्वमभिहितं अत एकत्रोभयोर्नाशकत्वासंभवेपि न क्षतिः आदिपदेन यत्र संशयानंतरक्षणे व्याप्तिस्म
रणाद्यनुगुणज्ञानोत्पादः तत्र अनंतरमेव व्याप्तिस्मरणादिसत्वे तादृशज्ञानसं[redacted]ग्रहः द्वितीयं दूषयति नोपलक्षणमिति स्व
व्यावर्तकतापत्तेः। सिद्धि...अनुमिसवारकतापत्तेः। तत्कालीनपरामर्शस्यापि काल...संशयविषयधर्मिवृत्तित्वाव
गाहितया सामग्र्या अक्षतत्वादिति भावः अथवा साध्यसंदेहो अनुमितौ हेतुरेव लिंगदर्शनादेः इवीत्यन्तस्य संशयस्य तेन वि

नाशेपि तदनंतरपरामर्शाव्यवहितप्राक्क्षणे जातसंशयोत्तरादेवानुमितिरिति कल्प्यते न चानु[illegible]संशये यत्र स्वसामग्रीवशात् पराम
र्शोत्पत्तिस्तत्रानुमित्सनुदयप्रसंगः परामर्शकाले तदुत्तरं च विशेषदर्शनरूपप्रतिबंधकवशेन संशयोत्पादासंभवादिति वाच्यं फलानुरोधेन
सर्वत्रैवानुमित्युपधायकपरामर्शाव्यवहितप्राक्क्षणे संशयोत्पादकल्पनात् यत्र संशयोत्पाद प्राक्क्षण एव परामर्शसामग्री प्रमाणसि
द्धा यत्र वा सामग्रीपूर्वक्षणे संशयजनकधर्मिज्ञानाद्यभावः प्रामाणिकस्तत्र ॰ रामर्शानंतरं साध्यस्य पक्षे निश्चय एवोपगम्यते तत
एव प्रवृत्याद्युपपत्तेः तत्रानुमिनोमीत्यनुव्यवसायस्याप्यंगीकारात्प्रमते[illegible] अननुगतानां गतसिषाधयिषाभावकूटविशिष्टसिध्य
भावस्यानुमितिहेतुतापेक्षया संशयहेतुतायां लाघवात् संशयहेतुतोपगमे बाधनिश्चयदशायां संशयाभावादेवानुमितिवा ॰ णसंभवा
न्नानाविधबाधाभावस्यानुमितिहेतुत्वकल्पनेन अनुमितिसामग्रीप्रतिबंधकतायां तदनिवेशेन च लाघवाज्जनकज्ञानविरोधितयै
व बाधादीनां हेत्वाभासतोपपत्तेः संशयस्य च कार्यतावच्छेदककोटौ कारणवैशिष्ट्यं निवेश्यं विशिष्यतादृशसंशयत्वेनैव हेतुता वाच्या
अतो दीधितिकारोक्तप्रकारस्य स्वत्वघटिततायाः उक्तयुक्त्या आवश्यकत्वात् प्रतिबध्यतादीनां स्वस्वावच्छेदकभेदेन ॰ नानामननुगमा

१ अशब्दानुगममात्रपर्यवसानेपि न क्षतिः संशयस्य बाधसाधारणतदभाववत्ताज्ञानत्वेन कारणत्वमिति तु न श्रेयः बाधनि
श्चये अप्रामाण्यग्रहसत्वे अनुमित्यापत्तेः अप्रामाण्यग्रहाभावस्य संशयजनकतायां प्रयोजनविरहेणानिवेशात् साध्यसंदेहे अ
प्रामाण्यग्रहसत्वेप्यनुमि[illegible]पगमक्षतिविरहात् संशये अप्रामाण्यनिश्चयत्वावच्छिन्नाभावस्यैव निवेशनीयतया अप्रामाण्यशं
कास्कंदितबाधनिश्चयादनुमिते[illegible]वारणाच्चेति चेन्न विशिष्टपरामर्शवद्बाधित्वज्ञानपक्षधर्मताज्ञानयोरपि संशयं प्रति विशेषदर्शि
नविधया प्रतिबंधकत्वात् परामर्शाव्यवहितप्राक्क्षणेपि साध्यसंदेहासंभवात् [illegible]दिना निर्णीतस्यापि साध्यस्या
नुमित्सया अनुमितेरानुभाविकत्वात् संशयस्य पक्षतात्वे तदनुपपत्तेः अनुभवापलापे विशेषदर्शनेन लक्प्रत्यक्षादेव सर्वत्र
वृत्या प्र[illegible]दिसंभवे अनु[illegible]माण्यस्यैव विलोपापत्तेः संशयानंतरजातसिध्यात्मकपरामर्शादनुमित्सापत्तेश्चेति संक्षेपः सं
शयनाशेपि यावन्न निर्णयः तावत्पर्यंतं संशययो[illegible]तायाः अनपायात् तस्या एव पक्षतात्वं संभवतीति तदनिराकरणे मूलस्यान्य

नतोऽतो नापीति मूलमेव संशययोग्यतानिराकरणपरतया व्याचष्टे संशययोग्यतामिति साधकबाधकमानपदस्य सिद्धिबाधहेतुरूपयथाश्रुतपर
त्वे सर्वदैवानुमित्यनुपपत्तिः अनुमितिपूर्वं सिद्धिबाधहेतुभूत[illegible] चक्षुरादेः सिद्धिहेतुपरामर्शस्य [illegible] सत्वादतस्तत्पदं सिद्धिबाधपरं तया
व्याचष्टे साधकेति यद्यपि बाधकमानपदस्य बाधजनकतत्सामग्रीपरत्वेपि न क्षतिः बाधसामग्र्यं तरक्षणे कदाचिदप्यनुमितेरनुत्पादात्तथापि
बाधजनकत्वमात्रेण तत्सामग्रीपरत्वे तदवच्छिन्नाभावस्य हेतुत्वापत्तेः तत्र चोक्तैवानुपपत्तिः बाधसामग्रीत्वेन तत्परत्वं च विनालक्षणां न निर्व
हतीति लक्षणायाः आवश्यकत्वे बाध एव लक्षणौचित्यमित्यभिप्रायेणेदं ननु पक्षे साध्याभावनिश्चयस्य बाधतया केवलान्वयिनि साध्याभावाप्र
सिद्ध्या बाधाप्रसिद्धिरिति तदभावघटितपक्षतावैकल्यमत आह केवलान्वयिनि चेति पक्षनिष्ठेति साध्यद्रव्यादेः धीः निर्णयः सुलभो बा
ध इति तथा च तादृशबाधाभावस्यैव पक्षताघटकत्वान्नानुपपत्तिरिति भावः सुलभ इत्यनेन तत्राभावांशो साध्यां[illegible]बाधस्यापि कदाचि
त्कस्यचित्पुरुषस्य प्रसिद्ध्या तदभावघटितत्वमपि पक्षतायाः संभवतीति सूचितं व्याप्तिस्मरणादिना पूर्वानुमित्या [illegible]ऽनुमितिमुपपा
द्य सिसाधयिषाविरहेपीत्यादिमूलमवतारयति नन्विति तथापि परामर्शपूर्वमनुमित्या [illegible]ऽपि पुनरनुमित्या परामर्शानन्तरं अनु
मित्यन्तरं ननु परामर्शानन्तरं सन्देहाजनकत्वान्नेच्छाजननसमकालं परामर्शस्य नाशात्तादृ[illegible]ः कथमनुमितिरित्यत आह ततः परामर्शानन्तरमिति ॥

हेति।

१० विनश्यदवस्थानुमित्सया। अनुमितिमुपपाद्य। विनश्यदवस्थयाप्युपपादयति स्मरणेति चाक्षुषादिपरामर्शस्यानुमित्यंशेऽदृष्टसाधनताप्र
मुख्य कार० कसमूहालंबनत्वं नोपपद्यते तस्यायोग्ये विशेष्यज्ञानजननेनेंद्रियस्यासामर्थ्यात् अतस्तस्य तथात्वं [redacted] लकव्याप्यवत्पक्षगोच
रसंस्कारात्पूर्वानुमित्साजनकेष्टसाध० ताज्ञानाहितसंस्कारसहकृतानुभ [redacted] स्मरणात्मकपरामर्शान्तरस्यानुसरणं स्मरणेत्युपलक्षणं।
तथाविधमानसपरामर्शोऽपि बोध्यः ननु कल्पनाभावान्नेतादृशकल्पनासंभवेत्याशंकां परिहरति। फलबलादिति। सिषाधयिषारूपकारणं
विना अनुमित्यात्मककार्यानुत्पत्तिबलादित्यर्थः सिषाधयिषाविरहेऽपीति मूलस्यानुमातुरित्यादिः तेनेश्वरसिषाधयिषाया [redacted] व
पि न क्षतिः इच्छारूपपक्षतायाः आत्मनिष्ठप्रत्यासत्त्यैव हेतुतेत्यभिप्रायेणेदं न च तत्रापि पूर्ववत्फलबलादनुमित्सां कल्पयित्वा अनुमि
तिः शक्योपपत्तिका तत्र तदभावस्यानुमितिसिद्धतया कल्पनासंभवात् पूर्वं यस्य कदापि मेघानुमितिर्नासीत् तेन तत्रेष्टसाधनतायाः अ
स्य गृहीतत्वेन तद्गोचरस्मरणे तदनुमित्यनुभवमूलकस्य तदानीमभावेन तद्गोचरानुभवस्य [redacted] वन तदनुमित्ससामग्र्या एव
दुर्घटत्वाच्च विषयनिष्ठ [redacted] ानुमित्साया हेतुता वाच्येत्यभिप्रायेणोक्तस्थलेऽपि पक्षतोपपत्तिं दीधि [redacted] ति [redacted] कतान चानुमितीति।

इष्टैव। समानाधिकरण्यासमानाधिकरण्यासाधारण्येच्छामात्रमेवास्य निष्ठेव। अनुमात्समवेतेव। तस्याः। ईश्व[illegible]याः। पक्षता
प्रसंगात्। तथाच सिध्यनंतरमप्यनुमित्यापत्तिरित्यर्थः। तदानीं। सिद्धिदशायां। न तज्जनकत्वमिति। तथाचात्रानुमितिजनकत्ववि
शिष्टेच्छात्वेनैव हेतुताकारणतावच्छेदकविशिष्टस्य प्राक्सत्वनचफलोपधानेनेत्रमिति नातिप्रसंग इति भावः। अनुमितिजन
कत्वेन जनकत्वे आत्मा-क्षचत्वपरिस्फुटत्वात्तमुपेक्ष्य दूषणांतरमाह। तथीति। योग्यता। स्वरूपयोग्यता। अनपायादिति। कारण
तावच्छेदकधर्मरूपयोग्यतायाः सर्वदैवसत्वादित्यर्थः। तदुपधानं। तद्वैशिष्ट्यं। तदभावात्। अनुमितिवैशिष्ट्याभावात्। तथाचज
नुमित्युत्पादनियामिकाया अनुमितिविशिष्टेच्छायाः प्रागसत्वेनानुमितेरेवानुपपत्तिः। इदमु[illegible]लक्षणं। अनुमित्यनंतरमप्यनु
मित्यापत्तिर्द्रष्टव्या। नन्वनुमितिजनकतावच्छेदकाया वेतो धर्माः प्रत्येकं तत्तद्वदि[illegible]विशि[illegible]व
धानमेव इच्छाविरो[illegible]पादयं तत्रकार्याव्यवहितप्राक्क्षणावच्छेदेनेति नातिप्रसंग इत्याशंकां परिहरति। न च तत्सामग्रीति। कार
णमात्रस्येति। तथाच परा-न्राधिसत्वदशायामीदृशपक्षताविरहादवा-मितिवारणसंभवात्। परामर्शादीनां हेतुताविलय

प्रसंगइतिभावः न - सामग्र्यासमवहिते [redacted] ।ऽनुमित्युत्पत्ते सामग्रीघटकहेतु [redacted] विशेष्याभावविनिगमना
११ विरहात्तेषां स्वतंत्रकारण [redacted] ऽ॥ [redacted] गस्यवारितत्वात् किंश्चीश्च रेछाभादायसिद्धि [redacted] दप्रवृत्तिनि
मित्तत्वमे [redacted] वतादूप्येणोपपद्यते अतोनायंदोषइत्यतो दूषणांतरमाह नेति अनुमितिसामग्र्या एव । क्षतात्वसंभवेनछारूप विशेष्य
भागा- [redacted] ः तत्रचपक्षापत्तेर्दू [redacted] तदानीमिति। [redacted] । समवहिते तरि छिद्दशायांअ
न्वयश्चास्य सामग्रीविरहेस नेन। वक्तव्यतापातात्। सामग्रीमध्यनिवेशापातात् तथाच तादृशाकारस्यारि [redacted] षाविरहविशिष्टसिध्यभाव
एव एवंचतस्यैवपक्षतात्वमस्तु अलंकारणांतरेण पक्षताकुक्षिनिवेशेनेतिसिद्धांतल [redacted] मितिभावः। सिद्धांतलक्षणेसिध्यु
त्तरक्षणे सिषा [redacted] धीनानु [redacted] नायम [redacted] तत्रतदेवोपपद्यते यदिसिद्धिः सिषाधयिषा। प [redacted] ज्ञानात्र
याणामनुमित्यव्यवहितपूर्वक्षणे अवस्थितिः संभवा । तन्नचैवं- पपद्यते आसमयोग्य [redacted] स्थायित्वयात्र
याणां [redacted] नचयत्रापक्षा - ध्यात्मक [redacted] साध्यनिश्चयस्यवाप्रथम - लादस्तत्रैवतृतीयक्षणेत्रयाणाम

वस्थानं [redacted]तीति वाच्यं अपेक्षाबुध्यादेः क्षणत्रयावस्थायित्वमंगीकुर्वाणैः तदव्यवहितोत्तरक्षणे तदधिकरणे विशेषगुणोत्पादान
भ्युप[redacted] अन्यथास्वसमानाधिकरणस्वानंतरोत्पन्नविशेषगुणात्मकनाशकबलात्तस्यापि तृतीयक्षणे वि[...]रित्याशंकापरिजिही
र्षयासिध्यात्मकस[redacted] तादृश[redacted]ति। यत्रेत्यादिना। अनु- मितेः अव्यवहितोत्तरक्षणे विशिष्टपक्षप्रत्य
[redacted] त्रिकालज्ञाना[...]यां विशेषणज्ञानघट[redacted] इच्छापूर्वक्षणे तादृशसामग्र्यासमवधानदृच्छासाम[...] पक्षत्याप्र
य[...]सामग्र्याः प्रबल[...]तस्याजपिपूर्वोत्पादासंभवदृस्ततो विशिष्टस्मरणा- भावेन [...]तागमाय परामर्शापूर्वोत्पन्नेच्छायाः प्रयोजनमु
त्कालदनंतरो [...]च्छाक्षपूले तदृशयति। अनु- मितीति। यत्र स- षज्यते इच्छासामग्रीसंपत्तयेऽनुमितीष्टसाधनताविषयकेति तादृशस्मरणात्।
साध्यव्याप्यविशिष्टपक्षस्मरणात् पूर्वोक्त[...]स्याचा[...] परामर्शस्यानुमितीष्टसाधनताविषयकत्वासंभवात् य[...] परामर्शाव्यव
हितोत्तरक्षणे इष्टसाधनताज्ञानं तत्र तत्पूर्वक्षण एव फलस्यासंभवे- तस्याः [redacted] तिर[...] मयनाशात् कु[redacted] मितनायाजसंभवे
न इष्टसाधनताविषयकपरामर्शस्यावश्यकता [...]रणानुसरणे न्यूनतापरि[redacted]क्षपरामर्शस्य[...] प्रयोजनमाह अनुमित्याप

वैति। अत्रापि पत्रेसनुषज्यते प्रत्यक्षात्मकधूमत्वादिविशेषणज्ञानस्य [illegible] तज्ज [illegible] दिति तदुत्तरक्षणे विशिष्टप्रत्यक्षमेकमविषयतिन विछा
१२ विनश्यदवस्थासंनिकर्षा [illegible] शेषणप्रत्यक्षानुभावेनच प्रयासगौरवमतो विशेषणस्मरणपर्यंतानुधावने अनुमितत्वापूर्वकाले परामर्शजनकसंनि
कर्षादिसत्वे तस्याएवानुसन्तिरतो ऽनुमित्साकालोत्पन्नेंद्रियसंनिकर्षादिति। सत्कृतांतं। सत्कृतांतभागोपरस्थाप्य सिषाधयिषाविरहवैशिष्ट्यं। त
स्याभावे [illegible] प्येवादशायां तदभावविशिष्टस्य सिध्य [illegible] ऽसंभवात् सिध्यौत्सर्यांजसत्वाचानुमित्यनुपपत्तिरतः साधकमानविशे
षणमिति। सिषाधयिषापदस्य [illegible] सामान्यपरत्वे [illegible] प्रत्यक्षादि [illegible] बला [illegible] सिद्धिदशायां जनमित्यापत्तिः
अनुमितिगोचरत्वापरत्वेपिय किंचिद्गोचरज्ञानं जायतामितीच्छा [illegible] [illegible] सिद्धिकालेऽनुमित्यापत्तिः नचानुमि [illegible] सत्यापि [illegible] सिद्धेस्त
त्रानुमितिरिष्टैवेति वाच्यं प्रकृतानुमित्युत्पत्त्यैव यादृशेच्छाया विषयसिद्धिस्ता [illegible] द्धिकाले [illegible] विकत्वात् उक्तेच्छायाश्चो
त्ततः उपस्थितपदार्थगोचरमानसज्ञानेनापि विषयसिद्धावकिंचित्करत्वादियतः [illegible] व्याचष्टे। सिषाधयिषा [illegible] ति। पर्वतविशि
ष्टपर्वतविषयका [illegible] मितिर्जायतामित्येतादृश [illegible] सिद्धिसत्वेवन्ह्यनुमित्यनुत्पादात्तत्साध्यविशेषेति तत्संबंधेनतत्साध्यता [illegible] वच्छिन्नेत्य विशिष्ट
र्थः तेनकालिकसंबंधेनवन्हिविशि [illegible] विषयकानुमितिर्जायतां [illegible] विशिष्टपर्वतादिविषयकानुमितिर्जायतामित्येता [illegible] जेव

पिनसिद्धिकालेसंयोगादिनावा [redacted] च्छिन्नस्यानुमितिः वह्निविशिष्टमहानसविषयकानुमितिर्जायतां वह्निविशिष्टद्रव्यत्वावच्छिन्नविषयकानुमि
तिर्जायतामितीच्छा [redacted] वह्निमानित्या [redacted] पादानु तत्पक्षकेतितत्पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नेत्यर्थः नचयकिंचिदनुमानंजायतामितीच्छाबलादि
वालोकवान्पर्वतइत्याद्यनुमितिसामग्रीदशायांवह्निमत्पर्वतविषयकानुमितिर्जायतामितीच्छाबलादपिसिद्धिसत्त्वेवह्न्यनुमितिर्नजाय
ततकालीनसिध्यप्रतिबंधालोकानुमि[illegible]पत्त्यैवतादृश[illegible]विषयवारत्वव[illegible]ह्निमत्पर्वतविषयकानुमितीच्छाविषयसिद्धेरित्युक्तरूपेणा
[redacted] तीतिवाच्यंसाध्यविशिष्ट[illegible]निरूपितविलक्षणविषयिताप्रकारकत्वेनवच्छ[illegible]याजनकत्वापगमात् आलोकवान्पर्व
तइत्याद्यनुमितेर्वह्निविशिष्टनिरूपितविलक्षणविषयिताशून्यत्वेनतद्रूपत्यातादृशविषयता [redacted] विषयसिध्यसंभवात् साध्यविशि
ष्टपक्षेनिरूपितत्वंचसाध्याव[illegible]पक्षनिष्ठनिरूपकताकत्वमतोह्रदोवह्निमानित्यादौसाध्यविशिष्टपक्षाप्रसिध्यावपिनतादृशविष
यितायास्तत्प्रकारकेच्छायाश्चाप्रसिद्धिः ह्रदादिनिष्ठतादृश[illegible]नवृत्तिविषयितानिरूपकत्वस्यापिह्रदाद्यंशेप्रकारीभूतवह्न्याद्यवच्छिन्न
ते तातुवस्तुतस्तुतत्साध्यविशिष्टतत्[illegible]विषयकत्वेनतत्साध्यतावच्छेदकावच्छिन्नतत्संसर्गावच्छिन्नविषयतानिरूपिततत्पक्षतावच्छेदका

वच्छिन्नोद्देश्यता[redacted]कत्वपर्य्यन्तं विवक्षितं अतो वह्निमान्पर्वतो घटवानिसाध्यनुमितिसामग्रीदशायां पर्वतोक्तयुक्त्या वह्निविशिष्टपर्वत
१३ विषयकानुमितिर्जायतामितीच्छाबलात्पर्वतादिपक्षकवह्न्यादिविधेयकानुमित्यनुत्पादेऽपि न क्षतिः तादृशोद्देश्यतात्वेन न च
तादृशोद्देश्यताकत्वप्रकारकत्वं विवक्षणीयं तेन केवलपर्वतत्वावच्छिन्नोद्देश्यतात्वेन तादृशोद्देश्यताप्रकारकानुमित्सादशायां पर्वतेऽ
न्यानुमितिसामग्रीसत्त्वे वह्नेः सिद्धिसत्त्वेन वह्न्यनुमित्यापत्तिः (एवं पक्षतावच्छेदकादिनिष्ठानवच्छिन्नत्वावगाहित्वमपि निवेशनीयं
अन्यथा जातिमान् वह्निव्याप्यवानिति परामर्शकाले पर्वतो वह्निमानिति सिद्धिसत्त्वेऽनवच्छिन्नत्वानवगाहीच्छाकाले पर्वतो वह्नि
मानिस्यनुमित्यापत्तेः पर्वतो वह्निव्याप्यवानिति परामर्शकालीन जातिमान् वह्निव्याप्यवानिति परामर्शकालीनानवच्छिन्नत्वानव
गाहीच्छानां च तत्तदिच्छात्वेनोत्तेजकत्वमिति बोध्यं) साध्यविशिष्टपक्षविषयकत्वप्रकारकत्वनिवेशनप्रयोजनं दर्शयति। यत्किंचिदि
ति। किंचिद्विषयकत्वप्रकारकत्वनिवेशेऽपि यत्किंचित्ज्ञानं जायतामित्यादीच्छावारणं संभवतीति यत्किंचिद्गोचरत्वप्रकारके
च्छानुधावनं न चेच्छापूर्वं यत्किंचिद्गोचरज्ञानस्यावश्यं सिद्धतात्तादृशेच्छैव न संभवति ज्ञानगोचरेच्छायां स्वरूपसत्त्वस्वविषयसिद्धे

रेव विरोधित्वात्तदुक्तं न हि ज्ञाने जाते ज्ञानेच्छा भवतीति वाच्यं एतदुत्तरवर्तियत्किंचिद्गोचरं ज्ञानं जायतामित्याद्याकारकेच्छाया विवक्षि
तत्वात् नन्वनुमितित्वप्रकारकत्वं निवेश्यैव तथाविधेच्छावारणसंभवे किं गुरुतरसाध्यविशिष्टपक्षविषयकत्वप्रकारकत्वनिवेशेनेत्यत आ
त्वअनुमि-तित्वाप्रकारिकायामपीति। प्रत्यक्षात्मकसिद्धिदशायां पर्वते वह्निज्ञानं जायतामित्याकारकेच्छा न संभवति तद्विषयीभूतप्र
क्षादिरूपसिद्धेरेवासिद्धत्वात् अतः प्रत्यक्षाद्यतिरिक्तमितिशब्दरूपसिद्धौ प्रत्यक्षा[redacted]द्यतिरिक्तज्ञानं जायतामित्यादीच्छाया उत्पादासं
भवात् प्रत्यक्षाद्यनंतरमिति प्रत्यक्षादिरूपसिद्ध्यनंतरमित्यर्थः अनुमित्सुसादाश्चेति तथाचानुमितित्वप्रकारकत्वं निवेशयितुम
शक्यमेव तादृशेच्छाया असंग्रहादिति भावः। इदमुपलक्षणं। अनुमितित्वप्रकारकत्वनिवेशेपि घटानुमितिर्जायतामितीच्छाकालसिध्य
वह्न्याद्यनुमितिवारणाय पक्षतसाध्यादिविषयकत्वप्रकारकत्वनिवेशनमावश्यकं न च प॰ तसाध्यादिविषयिणी यानुमितिस्तद्वि
षयकत्वनिवेशनेनापि दर्शितेच्छावारणसंभव इति वाच्यं दर्शितेच्छाया अपि घटाद्यनुमितित्वेन वह्न्यादिगोचरसमूहालंबनानुमिति
विषयकत्वात् न चानुमितित्वप्रकारकत्वानिवेशे अनुमितेरेव यत्र प्रत्यक्षत्वादिनेच्छाविषयत्वं तत्रानुमित्यापत्तिः इष्टत्वात् अनुमितोप्र

श्नत्वानुमितदशायामेवतादृशेच्छायाउत्पादात् तस्यानुमितित्वप्रकारकेच्छासमकालीनत्वात् नचानुमितित्वप्रकारकत्वस्यानिवेशेपर्वतेवह्नेःप्र
१४ त्यक्षतःसिद्धौतादृशसामग्र्यांसत्यांप्रत्यक्षभिन्नंज्ञानंजायतामितीच्छासत्वेअनुमित्यापत्तिरितिवाच्यंतत्रपक्षतासत्वेप्यनुमितित्वप्रकारके
च्छाविरहविशिष्टसमानविषयकशाब्दसामग्र्याःप्रतिबंधकत्वादेवानुमितिवारणसंभवात् अथसिद्धिदशायांपर्वतेवह्नेरन्यज्ज्ञानंजा
यतामितीच्छासत्वेऽनुमित्यापत्तिःतस्याअपिअनुमितिविषयकत्वात् नचेष्टापत्तिःतदुत्तरपर्वतोवह्निमानित्यादिमानसाधुसत्त्वा
वपिविषयसिद्धेस्तादृशेच्छायायत्किंचिद्गोचरंज्ञानंजायतामित्येतादृशेच्छातुल्यत्वात् नचप्रत्यक्षेच्छाविशिष्टप्रत्यक्षसामग्रीरूपप्रतिबं
धकसत्वान्नानुमित्यापत्तिरितिवाच्यंप्रत्यक्षत्वादिप्रकारकेच्छाविशिष्टायाएवमानसादिसामग्र्याअनुमितिप्रतिबंधकत्वात् अन्यथासि
द्धिरन्यकालेपितादृशेच्छासत्वेऽनुमित्यनुत्पादप्रसंगात् नचोक्तयुक्त्यावह्निविधेयकत्वावगाहित्वनिवेशनस्यावश्यकत्वाद्वह्निप्र
कारकत्वावगाहिदर्शितेच्छाबलान्नानुमितिप्रसंगःअनुमितिनिष्ठतद्विधेयक[illegible]दीच्छायांचजायतएवानुमितिःविधेयतायां[illegible]
प्रत्यक्षेअप्रामाणिकतयातत्प्रकारकेच्छायाःअनुमित्युत्पत्त्यैवविषयसिद्धेरितिवाच्यंविधेयतायाःप्रत्यक्षत्वा[illegible]तत्प्रकारका[illegible]ःप्रत्य

क्षान्यत्वाप्रकारिकाया अपीच्छायाः प्रत्यक्षसिद्धिकाले संभवात् प्रत्यक्षान्यत्वप्रकारकेच्छापर्यन्तानुधावनस्य दीधितिकृतो निर्बी
पाता जत्वात् नच विधेयताप्रत्यक्षव्यावृत्तैव तदवगाहित्वसूचनायैव दर्शितेच्छान्त्रे[illegible]प्रत्यक्षान्यत्वोल्लेख इति वाच्यं एकमपि वक्ष्यमाण
स्य शाब्दसिद्धिकाले शाब्दज्ञानं जायतामितीच्छाबलेनानुमितिर्जायते न तु प्रत्यक्षसामग्रीकाल इत्यस्य संगमयितुमश
क्यत्वात् तादृशेच्छायाः प्रत्यक्षव्यावृत्तविधेयतावगाहित्वे प्रत्यक्षसामग्रीकालेपि तद्बलादनुमित्योचित्या[illegible]नवगाहित्वे सि
द्धावप्यनुत्तेजकत्वात् अ[illegible]ते अनुमितित्वप्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादि[illegible]मनुमितिविषयकेच्छात्वेनैवानुगमः पर्व
ते तेवन्हेरन्यज्ञानं जायतामिति साध्याकारकेच्छाकाले सत्यां सिद्धौ तथाविधोपनीतभानसामग्र्यां च अनुमिते[illegible] तथावि
धेच्छाव्यक्तीनां तत्तद्व्यक्तित्वेन प्रतिबंधकताकल्पनेति न दोषः नच तासां तत्तद्व्यक्तित्वेनानंतप्रतिबंधकताकल्पनम
पेक्ष्य अनुमितित्वादिरूपप्रकारविशेषमं[illegible]तर्भाव्यैवानुमितीनामुत्तेजकत्वं उचितमिति वाच्यं तथा सति पर्वते वन्हित्वा

नं जायतामितीच्छाकाले तथाविधोपनीतभानविरोधिघटानुमितीच्छाविशिष्टतत्सामग्रीसत्वे सिद्धौसत्यामप्यनुमित्युपपत्त
१५ ये तादृशेच्छाव्यक्तीनां तत्तद्व्यक्तित्वेन सिद्धौ उत्तेजकत्वापत्त्या तदभावसहस्रस्य मिथो विशेषणविशेष्यभावे विनिगमनाविर
हेण सिद्धिप्रतिबंधकतानंत्यप्रसंगात् ननु साध्यविधेयकत्वावच्छिन्नपक्षोद्देश्यकत्वप्रकारकेच्छायाः [illegible] पक्षोद्देश्यकत्वा
वच्छिन्नसाध्यविधेयकत्वप्रकारकेच्छायाः असंग्रहः एवं विषयानुपरक्तानुमितिविषयिण्या अनुमितिर्जायतामितीच्छाया अ
पि निरुक्तरूपे [illegible] न चासंग्राह्यैवैषा । असिद्धसाध्यान्तरानुमितिसामग्र्यामसत्यां तद्दलादपि सिद्धप्रकृतसाध्यानुमि
तेस्तदिच्छाविषयसिध्यनुरोधेनावश्यकत्वादित्यत आह [illegible] असत्त्वां सिद्धौ यत्किंचिद्गोचरं तज्ज्ञानं [illegible] जायतामि
त्यादीच्छासत्वेऽनुमित्युत्पादात्तासां चानुत्तेजकत्वात् सिद्धौसत्यामिति [illegible] भावसमुदायस्येति । साध्यविशेषविशिष्टप
क्षविशेषाद्यवगाहित्वप्रकारकेच्छानां तदवगाहि[illegible]त्वप्रकारकानुमितिगोचरेच्छात्वे [illegible] नञनुगमय्य एकैकत्वावान्निवेशयंत्त

अतथाविधानामनुमितिर्जायतां प्रत्यक्षान्यज्ञानं जायतामित्याद्याकारकेच्छानां तु यद्व्यक्तिसत्वे सिद्धिदशायामनुमितिस्तद्व्यक्ति
त्वावच्छिन्नाभावा [illegible] एव निवेशनीयाः अन्यथातिप्रसंगात् तत्कालीनसिद्धिभेदा एव वा यत्तेन तत्कालीनसंयोगविभागादिव्य
क्तिविशेषाभावनिवेशमादायविनिगमनाविरहो निरस्तः सामानाधिकरण्यसंबंधेन तदवच्छिन्नाभाववैशिष्ट्यनिवेशापेक्षया तत्तत्सि
द्धिभेदानां विशेषणता विशेषसंबंधेन वैशिष्ट्यनिवेशे प्रतियोगितावच्छेदकसंबंधानिवेशे लाघवात् सिद्ध्युत्तरं तथाविधेच्छासत्त्वे काले च
अनुमित्सापनीसुरेच्छासामग्र्या अनुमितिविरोधित्वा[illegible]देवनसंभवतीति [illegible] यं इदंत्वव[illegible] तादृशेच्छाभावसमुदायस्य न तत्समुदा
यत्वेन निवेशः तावन्मात्रविषयकधीविषयत्वरूपस्य तावत्समुदायत्वस्य तद्रूपेण निवेशे महागौरवात् तादृशायाः किंचिद्रूपेण तद्व्यक्तित्वेन
निवेशे तथाविधधीसहस्रस्य वि[illegible]निगमनाविरहेण निवेशाप्रसंगात् किंतु तत्तदभाववैशिष्ट्यत्वेन सिद्धेरेव निवेशयितुमुचितत्वात् [illegible]
तत्तदभावानां मिथो विशेष्यविशेषणभावापन्नानां निवेशस्य प्रसक्तमतिप्रसक्ततया अवच्छेदकत्वायोगेनासंभवरूपि [illegible]
वा विशिष्टअपराभावत्वेनैवाभावानां निवेशनीयत्वात् तत्र च विशेषणविशेष्यभावे विनिगमनाविरहेऽपि न क्षतिः गसंत्तराभावात् तावद

भाव मात्र विषयक धी विषयत्वेन निवेशोपि तन्नेन तदभाव विषयिता नामक विशिष्टापरत्वेनैव निवेशनीयतया विशेष्य विशेषणभावे विनिग
मनाविरहस्या वश्यकत्वादिति इच्छाया अनुमानापि एकरूपेण सर्वासां मिच्छानां उपादानासंभवेपि न क्षतिः नासिषा धयिषा विरह विशिष्ट सि
१६ द्ध्यभावस्यानुमितिहेतुत्वानुपपत्तिस्तावदभाव विशिष्ट सिध्यभावस्याननुगतत्वादिति भावः इत्थं च वह्नि विशिष्ट पर्वत महानसोभयानु
मितिर्जायतामित्याकारकेच्छायामपि तत्साध्य विशिष्टतत्पक्षावगाहित्वप्रकारकतया पर्वते वह्नेः सिद्धिकाले महानसपक्षकानुमिति सामग्र्या
मसत्यां तादृशेच्छाबलात्पर्वते वह्न्यनुमित्यापत्तिः अनुमित्यंशे तत्साध्य विशिष्टतत्पक्षविषयकत्वान्यये किंचिद्विषयकत्वाप्रकारकत्व विशेषणा
स्येच्छायां निवेशे वह्नि विशिष्टं पर्वतं महानसं चानुमिनुयामित्यादि समूहालंबनेच्छायामसंग्रहप्रसंगः वह्नि विशिष्ट पर्वत विषयिणी महान
स विषयकानुमिति भिन्नानुमितिर्जायतामित्याकारकेच्छाबलादुपदर्शितस्थलेऽतिप्रसंगस्याशक्यवारणत्वाच्चेति इच्छाविषयतावच्छेदकता
या पर्याप्तिनिवेशनमावश्यकं तथा च वह्नि विशिष्ट पर्वतानुमितिर्भवतु इतीच्छायास्तत्साध्य विशिष्टतत्पक्षविषयकानुमितित्वपर्याप्त वि
षयतावच्छेदकताकेच्छात्वेनोत्तेजकत्वं पर्यवसितं अनुमितित्वानंतर्भावेन तादृशेच्छायास्तत्साध्य विशिष्टतत्पक्षा...रिसमासे वि
षयतावच्छेदकताकत्वाभावेन ...त् एवं चानुमितित्व प्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादिप्रकारकेच्छानामनुमितिविषयकत्वरूपेण संग्रहा

भिधानमसंगतं नच्च तक ल्लं परित्यज्यैव यादृशाया दृशं त्वभिधाने इदानीमनुमितित्वप्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादिप्रकारकेच्छानां पृथक्पृथगभावनिवेश
नमभिप्रेतमिति मच्चं पत्[illegible] सूचक वाकाराभावात् अथानुमितित्वप्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादिप्रकेच्छानां मनुग[illegible] भवतीत्तथाहि तत्साध्य
विशिष्टतत्पक्षकानुमितित्वपर्याप्तावच्छेदकताकत्वं तादृशधर्माघटकपरिसमाप्तावच्छेदकताकताकत्वं तत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकत्वा॰
मितित्वनिष्ठावच्छेदकताभिन्नावच्छेदकतानिरूपकविषयताकत्वमेवपर्यवसितं एवं च तत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकत्वप्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादि
निष्ठावच्छेदकताभिन्नावच्छेदकतानिरूपकविषयताकेच्छात्वादिना प्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादिप्रकारकेच्छानां पृथक्पृथगुत्तेजकतापेक्षया निरुक्त
धर्माघटकानुमि॰ तित्वनिष्ठावच्छेदकताभिन्नावच्छेदकतायामेव प्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादिनिष्ठावच्छेदकताभिन्नत्वनिवेशनमुचितं लाघवात् अथ
तादृशरूपेणैव प्रत्यक्षान्यज्ञानत्वादिप्रकारकेच्छानामपि संग्रहः संभवति मच्च वह्निविशिष्टपर्वतविषयकं जायतामितीतादृशेच्छायाः सिध्युत्त
रसंस्कारमात्रेण निवर्त्याया वारणाय विषयितायामनुमितित्वावच्छिन्नत्वविशे॰[illegible]कतया न तत्संग्रह इति माच्च समवायेन किंचिदव
च्छिन्नत्वं निवेश्यैव तादृशेच्छावारणसंभवादिति चेन्न एवं सति पक्षांशे साध्यावगाहित्वेनानुमितिविषयकेच्छानामुक्तरूपसमशील रूपान्तरे
णोत्तेज[illegible]पेक्षया तादृशावच्छेदकतायामेव पक्षांशे तादृशसाध्यावगाहितीयावच्छेदकताभिन्नत्वं निवेश्यतां तावतैव तत्संग्रहस्यापि संभवा
त् इच्छायाश्चेननुगमाभिधानासं॰ तेः मच्च विषयितायां साध्यविशिष्टपक्षावगाहिताच्छिन्नत्वनिवेशनमावश्यकं अन्यथाऽन्यानुमिति

१६

संयोगनिवेशे चनोपपत्तिः इच्छायां तद्देशस्य अव्यावर्तकत्वात् तत्संयोगाभावानां वैशिष्ट्यस्य निवेशे तादृशवैशिष्ट्यस्य सामानाधिकरण्यरूपतया साक्षात्संबंधेन इच्छाभेदनिवेशे
तादृशेच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेन वोत्तेजकत्वस्योपगन्तव्यतया उत्तेजकानाम् अननुगमाभिधानसंगतिरिति वाच्यं तादृशेच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेन प्रतिबंधकतयैवातिप्रसंग
सामग्रीसमवहितानाम् अनुमितिजनकीयतामिर्याकारकविषयविशेषानुपरक्तेच्छानां वारणासंभवादिति अन्यानुमितिसामग्रीसमवहितत्वे तथावि
धेच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेनोत्तेजकताकल्पने गौरवप्रसंगात् [illegible] उक्तसकलेच्छानां निरुक्तरूपेणाननुगमेऽपि एतत्क्षणानन्तरक्षणेऽनुमिति
र्भवत्वित्याकारकेच्छानामेव निरुक्तेन रूपेणासंग्रहात् तत्तद्व्यक्तित्वेन पृथगभावा निवेशनीयाः तादृश[illegible]वृत्तिताधवच्छेदकताभेदमूलावच्छे
दकतायां निवेशस्य तत्संग्रहे कालांतरे पितथाविधेच्छाबलादनुमित्युपत्तेः कालांतरे अनुमित्सुसत्त्वाच्च तादृशानुमित्साया विषयासिद्धेरिष्टा
पत्त्ययोगादित्यननुगमाभिधानसंगतिः नचैवमपि प्राथमिकस्य साध्यविशिष्टपक्षविषयकत्वप्रकारकत्वविशेषणाभिधानस्यासंगति
र्दुर्वारैवेति वाच्यं अनुमितिनिष्ठविषयितायां साध्यविशिष्टपक्षविषयिताधन्यप्रकारकतानवच्छिन्नत्वनिवेश एव तात्पर्यात् [illegible] साध्यवि
शिष्टपक्षविषयकत्वप्रकारकत्वनिवेशनमप्यावश्यकं अन्यथा यत्किंचिद्ज्ञानं जायताम् यत्किंचिद्ज्ञानं जायताम् इतीच्छावारणासंभवा
त् तत्संग्रहे तादृश[illegible]सर्वासामिच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेन प्रतिबंधकत्वे गौरवात् अनुमितिजनकीयतामित्यादीच्छानां च पृथगनुमितित्वादिपर्या
प्तविषयतावच्छेदकताकेच्छात्वेनोत्तेजकता अन्यानुमितिसामग्रीसमवहिततादृशेच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेन प्रतिबंधकत्वमेवेति सर्वसा
मंजस्यं [illegible] धूमेन वह्निमनुमि[illegible]रकेच्छाबलाद्धूमलिंगकानुमित्युत्पत्तेः साधारणरूपेण सिषाधयिषाया सिषाधयिषा

प्रतिबंधकत्वे तत्कालीनतत्तदात्ममनःसंयोगादिव्यक्तीनां विनिगमनाविरहेण प्रतिबंधकताप्रसंगवत् तादृशसामग्र्यभावकालीनतथाविधेच्छानां तत्तद्व्यक्ति
त्वेनोत्तेजकतामतेऽपि विनिगमनाविरहेण तत्तदिच्छाकालीनसंयोगविशेषाणामुत्तेजकताप्रसंगस्य दुर्वारत्वात् अथ [illegible]रूपेणोत्तेजकीभूतावांछायामनुमितिजनयता

जकतायाआवश्यकत्वात्तत्सत्वे सिध्धिकाले असत्यपि धूमपरामर्शे आलोकादिपरामर्शादनुमित्यापत्तिः पक्षतायाअक्षतत्वादित्यतआ
हधूमेनेतिभिन्नलिंगकधार त्वे सिध्धिदशामात्रएवयदि नानुमितिस्तदा तादृशेच्छायाः प्रतिबंधकत्वं नलंघनीयतोअ[illegible]पिसि
ध्याविति तत्रानुमितेः संदिग्धत्वायायदीति तदेति तल्लिंगकानुमितावितिशेषः अन्यमात्रेपि तदन्यमात्रेलिंगकत्वप्रकारक[illegible]सर्थः
धूमलिंगकानुमितिरालोकलिंगकानुमितिश्चजायतामित्याकारकसमूहालंबनेच्छाकाले आलोकादिपरामर्शादनुमित्युपपत्त
ये मात्रेति तदन्यमात्रलिंगकत्वप्रकारकत्वंच नल्लिंगकत्वाप्रकारकत्वसति किंचिल्लिंगकत्वप्रकारकत्वमतः [illegible]न्यलिं[illegible]कस्थ
ले तदन्याप्रसिध्धावपि नदोषः तल्लिंगकत्वाप्रकारकत्वंच तल्लिंगकत्व[illegible]निरूपितत्वे साध्यविशिष्टत्वपक्षविषयक[illegible]वच्छिन्ना
नुमितिनिष्ठविशेष्यताकान्यत्वमत आलोकेनेंधनेंधूमेनतुव[illegible]नुमित्यादीच्छादशायामालोकादिलिंगकत्वेप्याध्यनुमि[illegible]नापत्तिः
आलोकलिंगकत्वप्रका[illegible]ताशरीरेचवास्तवालोकादि[illegible]कारता[illegible] ननिवेशनीया किंत्वालोकत्वाद्यवच्छिं[illegible]प्रकारतत्वअन्यथाआलो
कत्वादिनाधूमत्वादिनाच धूमालोकमवगाहमानयोरिच्छयोरालोकलिंगका[illegible]मितिप्रतिप्रतिबंधकत्वतदभावयोरापत्तेः द्रव्येणा

नुमि ३

१८ नुमिनुयामित्यादौ छायाः आलोकादिलिंगकानुमित्यविरोधित्वोपपत्तये आलोकत्वावच्छिन्नत्वस्थले आलोकाप्रवृत्तित्वेन ज्ञायमानधर्मा
वच्छिन्नत्वमेव निवेश्यं द्रव्यत्वादेरालोकत्वादिविरुद्धत्वाग्रहदशायां तादृशछायाविरोधित्वोपपादनायालोकत्वादेरालोकादिवृत्तित्वज्ञानशू
न्या[illegible] कालीनाया आलोके नानुमिनुयामित्यादौ छायाः अविरोधित्वोपपत्तये च वास्तवालोकादिवृत्तित्वस्य तेन रूपेण ज्ञायमानत्वस्य चोपेक्ष
[illegible] त्वादेरालोकाप्रवृत्तित्वाग्रहदशायां धूमेनानुमिनुयामितीछाया आलोकादिलिंगकानुमित्यविरोधित्व[illegible]मिष्टमेव विरोधित्वं च तादृशो
छायाधूमत्वादावालोकत्वादिविरुद्धत्वाग्रहदशायामेव [illegible] द्रव्यं न आलोक इत्यादिज्ञानशून्यकालीनानां आलोको द्रव्यमित्यादिज्ञा
नकालीनानां चेच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेन भेदकूटस्य वा स्वातंत्र्येण [illegible] ते बंधकतावच्छेदके अनुप्रवेशनीयः तेनोक्तकल्पकालांतराणां रूपांत
रीणां ज्ञानवारणाय स्वसमानकालीनत्वस्वसमानाधिकरणत्वयोर्ज्ञानविशेषणता ध्रौव्ययदायस्य कचिदपि धर्मेनालोकाप्रवृत्तत्वज्ञा
नं तदा स्वसमानाधिकरणस्वसमानकालीनतादृशज्ञानाप्रसिध्या तद्घटितप्रतिबंधकतावच्छेदकाप्रसिध्यावपि न क्षतिः आलो
को द्रव्यमित्यादिज्ञानविशिष्टत्वेनालोको द्रव्यमित्यादिज्ञानविरहविशिष्टत्वेनैव वा द्रव्यत्वादिलिंगकत्वप्रकारकेच्छा अनुगमय्य तद्व

(आलोकोद्रव्यमितिव)

दास्ताद्दशप्रतिबंधकतावच्छेदककोटौ निवेशनीयाः। भेदस्य कालिकाव्याप्यवृत्तित्वोपगमात् नाद्दशज्ञानजन्यकालीनानां द्रव्येणानुमिनुयाम्
इत्यादीच्छानां विशिष्टभिन्नतया प्रतिबंधकत्वोपपत्तिः सामानाधिकरण्यसंबंधेन वैशिष्ट्यनिवेशात् न [illegible] ज्ञानमादाय दोषः द्रव्य
त्वावच्छिन्नेनानुमिनुयाम् इत्याद्याकारिकानां द्रव्यत्वांशे लिंगतावच्छेदकत्वावगाहीच्छानां तु न द्रव्यत्वादिमद्विषयकपरामर्शजन्यत्वरूपद्रव्यत्वा
दिमल्लिंगकत्वप्रकारत्वं विषयतायां वतत्र द्रव्यत्वाद्यवच्छिन्नत्वभानात् लिंगांशे द्रव्यत्वानवगाहनात् अतस्तथाविधेच्छानामालोकत्वाद्य
वच्छिन्नलिंगकानुमितिविरोधित्वमक्षतमेव आलोकत्वाद्यवच्छिन्नेनानुमिनुयाम् इत्यादीच्छानां तादृशानुमितिविरोधित्वोपपत्तये चालोकलिं
गकत्वाद्यप्रकारकत्वं वदा... [illegible] धवच्छिन्नलिंगकत्वाद्यप्रकारकत्वं पि आलोकत्वाद्यवच्छिन्नलिंगकानुमितिप्रतिबंधकतायां निवेशनी
यं एवं वह्निमनुमिनुयाम् इत्याद्याकारकलिंगविशेषजन्यत्वानवगाहीच्छानाम् अविरोधित्वोपपत्तये किंचिल्लिंगक [illegible] प्रकारकत्वं निवे
शनीयं तदर्थश्च किंचिल्लिंगकत्वप्रकारतानिरूपितत्वसाध्यविशिष्टत्वप्रकारविषयक [illegible] तावच्छिन्नविशेष्यताकत्वं अतो धूमेनेंधनम
नुमिनुयाम् इत्याद्याकारकेच्छानाम् आलोकादिलिंगकत्वेनाप्यनुमितिविरोधित्वं [illegible]। आलोकलिंगकधूमलिंगका [illegible] मि

तिर्जायतामित्याकारकेच्छाकाले केवलालोकलिंगकपरामर्शादनुमितिर्नो जायते तथाविधानुमितेस्तादृशेच्छाअविषयत्वानुक्त
१९ यलिंगकानुमितेरेव तद्विषयत्वात् एवं धूमलिंगकवह्न्यनुमितिरालोकलिंगकवह्निघटोभयानुमितिश्च जायतामितीच्छाकाले घटा-
नुमितिस्तादृशेच्छाभावसत्त्वादालोकपरामर्शाद्वह्न्यनुमितिर्न जायते घटांशविषयकानुमित्युत्पत्तौ तादृशेच्छाविषयाभिधेरतस्तथाविधेच्छा
नां तत्र तत्र प्रतिबंधकतानिर्वाहाय तल्लिंगकत्वे तत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकानुमितित्वादिप्रकारताभिन्न [illegible] निरूपि
तविशेष्यताशून्यत्वमेव तल्लिंगकत्वाप्रकारके सत्त्वेन विवक्षणीयं उक्तस्थले चालोकलिंगकवह्न्यनुमितित्वादिप्रकारतानिरूपि
तविशेष्यतायास्तादृशप्रकारतातिरिक्तधूमलिंगकत्वादिप्रकारतानिरूपितेव समूहालंबन एव प्रकारताभेदेन विशेष्यताभेदोऽ
न्यथा समूहालंबने तस्यादृशेच्छाया वैलक्षण्यानुपपत्तिः तथान्य तादृशेच्छानां तथाविधप्रकारतानिरूपितविशेष्यताशून्य
त्वेन प्रतिबंधकत्वनिर्वाहः आलोकेनानुमितिर्जायतां धूमेन च पर्वते वह्निमनुमिनुयामित्याकारकसमूहालंबनेच्छानां ता
तादृशविशेष्यताशून्यत्वविरहेऽपि आलोकलिंगकान्यानुमितिसामग्रीकालीनतथाविधेच्छानां तत्तद्व्यक्तित्वेन पृथक्प्रति

वह्न्याद्य

बंधकतोपगमात्तादृशानुमितिसामग्रीदशायां तादृशेच्छाबलादालोकलिं[illegible]गकानुमित्यापत्तिः पर्वते वह्निमनुमिनुयां धूमेन च प
र्वते वह्निमनुमिनुयामित्याकारकसमूहालंबनेच्छायाः प्रामाणिकत्वे तत्रालोकपरामर्शादनुमितिर्भवत्येव [illegible]लिंगविशेष जन्य
त्वानवगाहीच्छानां विशेषदले नैव वारणं धूमेन घटमनुमिनुयामित्यादीच्छावारणमेव विशेषदलप्रयोजनं तदर्थं च नाकिंचि
ल्लिंगकत्वप्रकारतानिरूपिततत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वं तथा सति धूमेनानुमिनुयामित्याद्या
कारकविषयविशेषानुपरक्तानुमितीच्छानामसंग्रहापत्तेः किं तु किंचिल्लिंगकतत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयक ।अनु
मितित्वादिप्रकारताभिन्नप्रकारतानिरूपितविशेष्यताकत्वं न धूमेन घटमनुमिनुयामितीच्छावधूमेन वह्निः स्यात्
यमनुमिनुयामित्यादीच्छाया अपि आलोकादिलिंगकवह्न्याद्यनुमित्यविरोधित्वमिष्टमेव सिद्धौ तादृशेच्छाया अनु
त्तेजकतया सिषाधयिषाकाले तादृशेच्छाबलादालोकलिंगकानुमितीच्छायां न तादृशानुमितिरिति [illegible] एकलिंगकेच्छाकालीनो

१स स्यामा

१ यल्लिंगकपरामर्शजन्यानुमितौ व्यभिचारवारणप्रकारश्च पुनरग्रे प्रदर्शयिष्यते ननु स्वविषयसजातीयज्ञाने इच्छाया
२० विरोधित्वमदृष्टचरमित्यत आह कामिनीजिज्ञासादिवदिति यथा कामिनीप्रत्यक्षादिगोचरेच्छा घटादिविषयकप्रत्य
क्षादिप्रतिबंधिका तथेत्यर्थः प्रतिबंधकेति पक्षतासमवधानदशायामनुमित्यनुत्पादप्रयोजिकेत्यर्थः तथा चो
क्तस्थले पक्षतासत्त्वेपि सति विरहादिकमेवेति भावः ननु कामिनीजिज्ञासादशायां कामिनीभिन्नघटादिविषयकज्ञाना
नुत्पादस्य सर्वानुभवसिद्धतया तस्यास्तत्प्रतिबंधकत्वमस्तु सिध्येत् रसनत्वे धूमादिलिंगकानुमित्यनुत्पाददशायां आ
लोकादिलिंगकवह्न्यनुमित्यनुत्पादस्तु नानुभाविकः तथा सति तुल्ययुक्त्या घटाद्यनुमितेः प्रत्यक्षादिगोचरेच्छाद
शायामपि तदनुत्पादस्य तथात्वप्रसक्तेः न त्वेतत्कमपि विरोधमीक्षामहे इत्यभिसंधायोक्तापत्तिवारणाय कल्पांतरमनु
सरति यद्वेति तथाच [illegible] जन्यलिंगकानुमितीच्छायां प्रतिबंधकत्वमसंभावितमेवेति भावः तत्रेति जन्यलिंग

कानुमितीच्छासत्त्व इत्यर्थः तल्लिंगकानुमितीच्छा तल्लिंगकत्वप्रकारतानिरूपिततत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकानुमितित्वाव
च्छिन्नविशेष्यताकेच्छा वाच्या॥ सिषाधयिषापदेन विवक्षणीयस्य [illegible]न्वयः नन्वेवं लिंगविशेषानुपरक्तानामनुमितीच्छाका
ले सिद्धौ सत्यामनुमित्यनुपपत्तिरित्यत आह तदन्यमात्रेति धूमेनालोकेन च वन्हिमनुमिनुयामित्यादिसमूहालंबने
च्छाकाले आलोकादिलिंगकानुमित्युपपत्तये मात्रेति तथा च तल्लिंगत्व[illegible]साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकानुमितित्वप्र
कारिकासतीया तल्लिंगकत्वतत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकानुमितित्वादि[illegible]कारकेच्छा तदन्यत[illegible]साध्यविशिष्टत
त्पक्षविषयकानुमितित्वा[illegible]रिकेत्यर्थः लिंगविशेषापरक्तानुमितीच्छासंग्रहाय सत्यंतं आलोकेनेंधनमनुमि
नुयां धूमेन च वन्हिमनुमिनुयामित्याद्याकारकेच्छाबलादालोकलिंगकवह्न्यनुमित्यापत्तिवारणाय तत्रसाध्यादि
निवेशः लिंगविशेषानुपरक्तानुमितीच्छाकाले पर्वते वन्हिमनुमिनुयां धूमेनेंधनमनुमिनुयां इत्याद्याकारकसमूहा
लंबनेच्छाकाले आलोकादिलिंगकानुमित्युपपत्तये तद्विशेष्यदलं यत्किंचिज्ज्ञानं जायतामितीच्छावारणाय

 ग्र० प० २८ (॥आलोकलिंगकत्वप्रकारकं स्वशरीरे वास्तवालोकत्वादिप्रकारत्वानिवेश्यते सादिग्रंथेनेतिभावः॥=) २८ ग० प०

चरमदलं यथाध्यालोकधूमोभयलिंगकाद्वह्निविशिष्टपर्वतविषयका॰ मितिर्जायतां आलोकेनवह्निपरोभयविशिष्टपक्षविष
विषयकानुमितिर्धूमेनवह्निविशिष्टपर्वतविषयकानुमितिश्चजायतामित्यादौवारणा॥ तल्लिंगकत्वतत्साध्यविशि[illegible] क्ष
विषयकानुमितित्वादिप्रकारताभिन्नप्रकारतानिरूपितविशेष्यताकान्यतमवत्त्वंतद्दले नविवक्षणीयं तथाच लिंगविशे
षानुपरक्तानुमितीछायास्तादृशविशेष्यताकान्यत्वविरहात् किंचिल्लिंगकत्वादिप्रकारकत्वनिवेशानर्थक्यं वेतितथा
विधविशेष्यताशालित्वेनैवेच्छायाउत्तेजकत्वमुचितं तथापितादृशविशेष्यताशालीछायामेवतदन्यमात्रेतिग्रंथस्यता
त्पर्यान्नासंगतिः शेषंपूर्ववदूह्यमवसेयं॥ ७॥ नन्वेवंधूमालोकादिलिंगकानुमितिसाधारणेकस्याः पक्षतायाः असंभव
इत्यत्रेष्टापत्तिमाह लिंगविशेषेणापीति लिंगभेदेनापिपक्षत्वंभिन्नमेवेत्यर्थः अपिः साध्यादिभेदसमुच्चायकः तत्प्रदर्शनं
चदृष्टांतार्थः तथाचसाध्यादिभेदेनेवलिंगभेदेनापिपक्षताभेदोनक्षतिकइतिभावः नन्वेवंलिंगभेदेनपक्षतायाअन
मलिंगकत्वालोकलिंगकत्वतत्साध्यविशिष्टतत्पक्षविषयकत्वानुमितित्वादिप्रकारताभिन्नप्रकारतानिरूपितविशेष्यताकेछात्वेनस्वातंत्र्येणोत्तेजकत्वं॥)
नुमित्युपपत्तिः धूमालोकभस्माभिरनुमिनुयामित्यादीछाकालेउभयलिंगकपरामर्शादनुमित्यापत्तिवारणंच निर्वहतीत्ययंपाठः क्वाचित्कः॥२८)

नुगमानस्याव्यभिचारेणानुमितिरूपानुगतकार्यहेतुतासंभवः नच तत्साध्यकत्वादिवत्तल्लिंगकत्वस्यापि कार्यतावच्छेदके निवेशान्नव्य
भिचार इति वाच्यं तावतापि आलोकादिलिंगकानुमितीच्छाधीनधूमालोकोभयादिविषयक धूमाद बनपरामर्शजन्यानुमितौ धूमादि
लिंगकानुमितीच्छाविरहविरहविशिष्टसिध्यभावव्यभिचारस्य दुर्वारत्वात् तादृशानुमितावपि धूमादिलिंगकपरामर्शज
न्यत्वरूपधूमलिंगकत्वस्याक्षतत्वात् नच यत्र धूमलिंगकानुमितीच्छायाः उत्तेजकता तत्रालोकलिंगकानुमितीच्छावदापित
त्तल्लिंगकपरामर्शविशिष्टानामुत्तेजकतोपगमान्नोक्तस्थले व्यभिचार इति वाच्यं तथासति तत्र धूमलिंगकेच्छायामपि धू
मलिंगकपरामर्शविशिष्टाया एवोत्तेजकत्वौचित्यात् सर्वसाधारणैकपक्षताया एव सुवचतया लिंगविशेषणापीति ग्रंथा
संगतेरिति चेन्न धूमलिंगकेच्छाविरहविशिष्टसिद्धिविशिष्टान्यानुमितित्वमेव तादृशसिध्यभावजन्यतावच्छेदकं तादृशसि
द्धिविशिष्टत्वं च स्वसामानाधिकरण्य वह्निन्नस्वाव्यवहितोत्तरक्षणोत्पत्तिकत्व संबंधेन उक्तरूपा तादृशबनस्थलीया
नुमितिस्तु तथाविधसिद्धिविशिष्टैवेति न तत्र व्यभिचारः सिद्धिकालेऽसत्यां तल्लिंगकसिषाधयिषायां उक्तस्थलेऽइव

२२ नथ भपरामर्शादे: मित्यापत्तिः धूमादिलिंगकेच्छाविरहविशिष्टसि[illegible]यत्वा
यौसानप्रयोजकत्वोपगमात् सं: हालंबनस्थ त्वआलोकपरामर्शघटित[illegible]तएवकार्यापत्तिनिर्वाहात् तिचेन्न अत्रा
त्राव्यवहितोत्तरत्वंअवश्यंतृतीयलक्षणसाधारणंस्वध्वंसाधिकरण कालध्वंसा धिकरण सति स्वाधिकरणकालत्वं सा
धिकरणत्वरूपं वाच्यंअन्यथा यत्क्रमेण सिध्यात्मकधूमालोकान्य लिंगकपरामर्शास्मल्लिंगकेच्छ नुमितयस्तत्राप्रमित्युत्प
त्त्यधिकरणक्षणस्यालोकलिंगकेच्छाविरहविशिष्टसिध्यधिकरणक्षणध्वंसाधिकरण क्षणध्वंसाधिकरणत्वेन त: पत्ति
कानुमितः एकसंबंधेनत्वा शसिद्धिविशिष्टान्यत्वा तादृशसिध्यभावस्य व्यभिचारतादवस्थ्यात् एवंच यत्क्रमेण सि
ध्यात्मकधूमपरामर्शधूमलिंगकेच्छानुमितयस्त: । स्यानुमितेर्धूमलिंगकेच्छाविरहविशिष्टसिद्धिविशिष्टत्वेन पक्षताका
र्यत्वानुपपत्तिरितिचेन्न तादृशसिद्धिविशिष्टत्वं नाम स्वा धिकरणक्षणध्वंसाधिकरणक्षणोत्पत्तिकत्वसंबंधेन वा

ध्यं उक्तसमूहालंबनस्थलेच अनुमितिपूर्वक्षण[illegible]लोकलिंगकेच्छाविरहविरहविशिष्टसिध्यधिकरणत्वात्तादृशक्षणध्वंसा
सत्यधिकरणक्षणोत्पत्तिकत्वमनुमितेरिति नव्यभिचारः एवं सिध्यात्मक॰ ममात्रपरामर्शजन्यानुमितेर्धूमलिंगकेच्छ वि
रहविशिष्टसिध्यधिकरण[illegible]थमक्षणध्वंसासत्यधिकरण[illegible]त्तिकत्वाभावात्पक्षताका[illegible] निर्वाहः अथवा स्वं व्यव (अनुमिति)
हितपूर्वकालावच्छिन्नलिंगकेच्छाविरहविशिष्टसिध्यभावाधिकरणताविशिष्टसमवायएवसिध्यभावकार्यतावच्छेदकसंबंध इति
नकोपि दोषः अथवा स्ववृत्तिकृतिमत्त्वस्ववृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वस्वसामानाधिकरण्यैतत्रितयसंबंधेन तादृशसिद्धिविशिष्ट
न्यत्वं तादृशसिध्यभावजन्यतावच्छेदकमिति नकोपि दोषः अथवा तादृशसिद्धिविशिष्टत्वं स्वाधिकरणक्षणावा- च्छिन्नध्वंसाधि
करणक्षणध्वंसानधिकरण[illegible]त्तिकत्वसहितोत्तरत्वसंबंधेन वाच्यं [illegible]त्वेनेच तादृशसिध्याधि[illegible]क्षणावा-
च्छिन्नध्वंसाधिकरण मनुमित्युत्पत्तिक्षणएवेति तद्ध्वंसानधिकरणक्षणोत्पत्तिकत्वमनुमितेरिति नव्यभिचारः सिध्यात्मक
धूममात्रपरामर्शजन्यानुमितेर्धूमलिंगकेच्छाविरहविशिष्टसिध्यधिकरणक्षणावच्छिन्नध्वंसाधिकरणद्वितीयक्षण

ध्वंसानधिकरणक्षणोत्पत्तिकत्वविरहात् तद्विशिष्टसिद्धिविशिष्टान्यत्वमव्याहतमिति एवं यत्र धूमपरामर्शानंतरं तदप्रामाण्यावगाहि
२३ आलोकपरामर्शस्तदनंतरमनुमितिस्तत्रानुमितेरप्रामाण्यज्ञानाविशिष्टधूमपरामर्शविशिष्ट[illegible] अप्रामाण्यज्ञानाभावविशिष्टधूम
परामर्शजन्यतावच्छेदकाक्रांतत्वादव्यवहितपूर्वक्षणे चाप्रामाण्यज्ञानाभावविशिष्टपरामर्शासत्त्वेन प्रसक्तस्य व्याप्ति[illegible] तादृशोऽप्र
कारो वा [illegible]मवसेयः लिंगोपधानमते च न काचिदप्यनुपपत्तिः तन्मते धूमविशिष्टपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यकत्वस्यानुमितित्वादेरेव धूम
लिंगकत्वविरहविशिष्टसिद्ध्यभावादिजन्यतावच्छेदकत्वादुक्तसमूहालंबन[illegible] चालोकवान् पर्वतो वह्निमानित्याकारकानुमि
तेरेवापगमे न व्यभिचारावकाश इति। धूमेनानुमिनुयामालोकेनानुमिनुयामित्यादीच्छासाधारणरूपेण [illegible] सिषाधयिषायां सि
द्ध्यावुत्तेजकत्वं तथा च धूमालोकादिलिंगकनिखिलानुमितिसा[illegible] तदैकैव पक्षता उक्तस्थलेऽतिप्रसंगभंगाय च [illegible] तिबंधकांतर
मेव कल्प्यत इत्याशयेनाह तल्लिंगकेति अत्र संसिध्याकुत्रयलिंगकानुमितीच्छाकालेऽनुमित्युपपत्तये सिद्धिकालीनेति सामा
नाधिकरण्यसंबंधेन सिद्धिविशिष्टेत्यर्थः समूहालंबनेच्छाकाले सिद्धिसत्त्वेऽनुमित्युपपत्तये तल्लिंगकानुमितीच्छाविरहविशिष्टेति।

(२) आलोके इत्युत्तरग्रंथसत्त्वादालोकलिंगकत्वादिप्रकारते स्वेवक्वाचित्कः पाठः ॥ = १)
धूमलिंगकत्वादिप्रकारतान्यप्रकारत्वानिरूपितविशेष्यताकेच्छाविरहविशिष्ट[redacted] सार्थकं तेन धूमालोकोभयलिंगकवह्न्यनुमितिर्जायता
मित्याद्य[illegible] ला सिद्धिकाले न केवलालोकलिंगकानुमितिप्रसंगः न चालोकेन वह्निर्घटो भायानुमिति धूमेन वाह्न्यनुमितिर्जा
यतामित्यादृशेच्छाकाले सिद्धिसत्वे केवलालोकलिंगकपरामर्शाके वलवह्न्याद्यनुमित्यापत्तिः यद्यपि तादृशप्रकार...निरूपितवि
शेष्यताकान्यत्वस्य विशेषणत्वोपगम एव समूहालंबनस्थलेऽनुमितिरूपपादयितुं शक्यते तथापि स्ता... छ्योर्यौगः[redacted] मंगी... व
तां नवीनानां मते यत्र सिद्ध[redacted] पत्तिकाले धूमलिंगका... [illegible] ...कलिंगका... मितीच्छायानुत्पादस्तत्रा
लोकलिंगकानुमि... पपत्तये तादृशविशे... तात्र लाच्छाविरहविरहविशिष्टपर्यंतानुधावने लिंगविशेषा... परक्तानुमितीच्छाना
मपि निरुक्तोत्तेजक[redacted] तावच्छेदकाकांर तया तादृशेच्छायाः प्रतिबंधकत्वाप्रसक्तेः अन्यालिंगकेति संपातायात् सिद्धिविशेषच्छमा
त्रस्य प्रतिबंधकत्वे सिद्धिविशिष्टघट तदनुमित्यादिगोचरेच्छाकाली... ननु [illegible] ...क्तितनाभावान् निवेशनीय
तया महागौरवमिति साध्यविशिष्ट... वह्निवि... यकत्वप्रकारकानुमितीच्छा... नव विशेष्यीभूतेच्छानिवेशो बोध्यः वस्तुतस्तु

साध्यविशिष्टपक्षविषयकत्वादिप्रकारकत्वमप्यन्यलिंगकानुमितीच्छायां न निवेशनीयं घटादीच्छाकालीनाननुगतेच्छानां भवन्म
२४ तेपि सिध्यनुत्तेजकतायाः साम्यात् मन्मते तन्न घटादीच्छा साधारण्यरूपेणैवानुमित्सायाः उत्तेजकत्वोपगमादुक्तस्थले पक्षता
निर्वाहेण तादृशाननुगतेच्छानामन्यलिंगकेच्छायां वोत्तेजकत्वात् अत्र च तादृशानुगतधर्मावच्छिन्नाभावस्य लिंगभेदेनानुक्तका
रणतानां पक्षताकारणतांतरस्य च कल्[illegible]लिंगभेदेन तत्तल्लिंगकानुमितीच्छाविरहविशिष्टसिद्धित्वरूपलघुधर्मावच्छि
न्नाभावहेतुकताकल्पनस्यैव सा[illegible] वरम् कयावाकारोऽनिर्भरस्रचना इति च वदंति परे तु [illegible] न्यलिंगक
त्वप्रकारकानुमितीच्छासमवहितसिद्धिदशायामननुगतानुमित्साबलात्तल्लिंगकानुमित्युपपत्तये सिद्धौ तादृशेच्छाभावकूटस्य विशेष्य
निवेशनेपूर्वमते गौरवमेतन्मते च [illegible]न्यलिंगकानु[illegible]रूपोत्तेजकबलादेव तत्रानुमित्युपपत्तेः सिद्धौ तादृशाभावानिवे
शात् न चैतन्मतेप्यन्यलिंगकानुमित्साप्रतिबंधकतायामेव तासामुत्तेजकत्वस्यावश्यकतया साम्यमिति वाच्यं यतो यत्राननुग
तानुमित्सा सकलसमूहालंबनरूपेणान्यलिंगकानुमित्सा तत्रान्यलिंगकानुमित्सायां तादृशेच्छाव्यक्तिभेदा एव निवेशनीयाः सिद्धौ

तु सामानाधिकरण्यसंबंधेन तदसंताभावः तत्र च तत्तत्कालीनसंयोगादिव्यक्त्यभावानां निवेशमादाय विनिगम
नाविरहावकाशाद् इति वाच्यं सिद्धेरनंतरं यत्र समूहालंबनेच्छाव्यक्तीनामुत्पत्तिस्तत्र तादृशसिद्धिभेदानां सिद्धौ निवेशाद् इच्छोत्पत्तिका
लेऽनुमित्सापत्तेर्ज्ञानेच्छयोर्युगपदुत्पादमते इच्छासामग्र्या ज्ञानाविरोधित्वात्तु यादृशसमूहालंबनेच्छा सिद्धिजननकाले प्रतिबंधकोत्तेजक
योरेकस्याः अपरस्य हेतुत्वपूर्वमुत्पत्तिस्तत्र द्वितीयक्षणेऽनुमित्सुपपत्तये यत्तन्मतेऽपि तत्तत्सिद्धिभेदाः अन्यलिंगकेच्छाविशेष
णीभूतसिद्ध्यंशे निवेश्यते न तु अन्यलिंगकेच्छायां तन्निवेशे न सिद्धौ वा तदिच्छायां ताभावाः अतो न तत्कालीनसंयोगादिव्य
क्त्यभावनिवेशमादाय विनिगमनाविरहप्रसंग इत्याहुः। साधकमानपदस्य सिद्धिकारणपरत्वे पूर्वोक्तदोषप्रसंगात् तद्व्याचष्टे। सा
ध्यवत्तानिश्चयेति। साध्यवत्तानिश्चयः। प्रकृतसाध्यपक्षविशिष्ट्यावगाहिनिश्चयः पाषाणमयो वह्निमान् पर्वतः तेजस्वी इत्याद्याकार
कसमानप्रकारकनिश्चयदशायां पर्वतो वह्निमानित्याद्याकारकानुमितेरनुभवसिद्धतया यथाश्रुते च तदनुपपत्तेः। प्रकारविशेषं
निवेशयति। पाषाणमयत्वादीति। तत्र पर्वते तस्य वह्नेः धर्मित्वसाध्यत्वयोरुद्देश्यत्वविधेयत्वयोः अनुप्रवेशनीया विषयस्य पक्षताशा
रीरेत्यादिः। तथा च पर्वतत्वावच्छिन्नोद्देश्यतानिरूपितसंयोगादिसंसर्गावच्छिन्नवह्नित्वावच्छिन्नविधेयताकानुमितिं प्रति तद्रू

पावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपिततत्तत्संसर्गावच्छिन्नतत्तद्धर्मावच्छिन्नप्रकारताशालिनिश्चयत्वावच्छिन्नस्य सिसाधयिषाविरहविशिष्ट
२५ स्याभावो हेतुरिति पर्यवसितं पर्वतो वह्निमानित्यादिसिद्धिदशायां वह्निमान् पर्वतो घटवानित्याद्यनुमित्युदयात्तत्तद्व्यक्तताव
च्छेदके प्रकारतामुपेक्ष्य विधेयतानिवेशने विधेयतायाश्च वह्निमनुमिनोमीत्याद्यनुव्यवसायनियामकपक्षतावच्छेदकत्वव्यावृत्तो
विषयताविशेषः स्वरूपतः पर्वतत्वादिप्रकारकसिद्धिदशायां जातिमान् वह्निमान् पर्वतो जातिमद्वानित्याद्यनुमित्युत्पत्तेः शुद्धप
र्वतत्ववह्नित्वादिप्रकारकसिद्धिदशायां अधिकविषयिण्याः सुंदरपर्वतो वह्निमान् पर्वतः सुंदरवह्निमानित्याद्यनुमितेरुत्पत्त्या
प्रतिबध्यदशि पर्वतत्वाद्यवच्छिन्नेत्यादिना किंचिद्विशेषितपर्वतत्वादिपर्याप्तावच्छेदकताकत्वमेव विवक्षणीयं तदर्थश्च पर्वत
त्वादिनिष्ठनिरवच्छिन्नावच्छेदकताभिन्नावच्छेदकतानिरूपकत्वं तेन जातिमान् पर्वतो वह्निमान् पर्वतो जातिमद्वह्निमानित्यनुमि
तेर्नानुपपत्तिः। पर्वतो वह्निमानित्यनुमितौ जातिमान् वह्निमान् पर्वतो जातिमद्वानित्यादिसिद्धेरप्रतिबंधकतया प्रतिबंधकादि
दशयापि पर्वतत्वाद्यवच्छिन्नेत्यादिना किंचिद्विशेषिततदवच्छिन्नत्वमेव विवक्षणीयं तदर्थश्च निरवच्छिन्नतद्धर्मावच्छेदकताक
त्वमिति ध्येयं। ननु पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकानुमितौ पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकसिद्धेः प्रतिबंधकत्वे पर्वते तत्तेनैकप

पर्वतविशेष्यकसिद्धिदशायां तेन रूपेणान्यपर्वतेपि ——— साध्यानुमित्यनुदयापत्तिरत आह यदि चेति पर्वतत्वांशे अवच्छे
दकतावगाहि यत्किंचिद्धर्मि विशेष्यकसिद्धिदशायां तेन रूपेण धर्म्यंतरे अनुमित्यनुत्पादस्य निर्विवादत्तया सामाना २ कर
ण्येनेति एकत्र एककर्मणि अनुमित्सासत्वे विशेषणाभावादेव विशिष्टाभावनिर्वाहात् धर्मिविशेषनिवेशानमफलं अतो विनाप्य
नुमित्सामिति अन्यत्र अन्यधर्मिणि धर्मिविशेषानंतर्भावेपि वह्नेः [redacted] सा सामानाधिकरण्यनसिद्धिदशायां अवच्छेदकावच्छेद
नानुमितौ बाधकाभावान्नादरेति सामानाधिकरण [redacted] त्रावगाहीत्यर्थः धर्मिविशेषापीति तथा च पर्वतत्वावच्छिन्नत्वपर्वते
द्देश्यकानुमितौ पर्वतत्वावच्छिन्नत्वपर्वतादि विशेष्य साध्यवत्तानिश्चयत्वेन प्रतिबंधकत्वं कल्प्यत इति भावः अन्यथा त
दानीं तादृशानुमितेरानुभाविकत्वविरहे [redacted] धर्मिविशेषो निवेश्य इत्यनुषज्यते अनुमितिर्द्विविधा पक्षतावच्छेदकसाध्ययोः
नी सामानाधिकरण्यमात्रावगाहिनी तयोरवच्छेद्यावच्छेदकभावावगाहिनी च अवच्छेद्यावच्छेदकभावोपि कश्चित् रूपसंबंधवि

५ (व्याप्ति [illegible] प्रतीतिप्रमापत्तिस्तु प्रकारप्रतियोगिकत्वविशिष्टसमवा [illegible] नावारणीया॥) ५

दोषः यथा मूलावच्छिन्नो वृक्षः [illegible] संयोगी यादो [illegible] लावच्छिन्न संयोगाश्रयोऽस्तत्रान्यस्य दुर्वचत्वात् तदवगाहिन्या [illegible] चानुमितेः पक्षता [illegible]

२८ दक [illegible] छेदनबाधग्रहस्य विरोधि [illegible] स्यासिद्धिव्यभिचारासंकर [illegible] णिकत्वव्यवस्थापरि [illegible] ति कश्चित् व्याप्यव्या

पकभावः यथा [illegible] थिवी रूपवती [illegible] थिवीत्वादित्यादौ तत्र [illegible] क्षतावच्छेदकस्य स [illegible] धर्मिपारतंत्र्येणावच्छिन्नत्वसंबंधविधया प्रकारस्या

भासते अतोऽवच्छेदकावच्छेदेनानु [illegible] वत्पर्वतो वह्निमा [illegible] अथवा [illegible] तत्समानसाध्य

संबंधे संबंध [illegible] वच्छेदकावच्छिन्न [illegible] नं पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नत्व [illegible] ध्यीयत्वे नैव वापदे तत्संबंधभानमित्यन्य

त्र विवेचितं अवच्छेदकावच्छे [illegible] मितिश्च सामानाधिकरण्यमात्रविषयक सिद्धिदशायां [illegible] पि जायते न्यूनविषयक सिद्धिदशायामधि

कविषयकानुमितेः सर्वानुभवसिद्धत्वात् अत एव यत्रावच्छेदकावच्छेदेना [illegible] मितिरुद्देश्या तत्र नांशतः सिद्धसाधनं दोषः मणिकृतैव प

थिव्यामितरभेदानुमाने वांशे [illegible] सिद्धसाधनमाशंक्य सर्वा [illegible] थिवीतरभिन्ने युद्देश्य प्रतीतेरभावात् पक्षतावच्छेद [illegible] हित

दितिसमाधानस्य वक्ष्यमाणत्वा■दित्यतस्तदेवोपपादयति पक्षतावच्छेदकस्येति सामानाधिकरण्येन सामानाधिकरण्यमात्रेण
तदवच्छेदेन पक्षतावच्छेदकावच्छेदेन सिद्धेः सिद्धेरेव सामानाधिकरण्यमात्रावगाहिसिद्धेः प्रतिबन्धकत्वमेवकारव्यवच्छेद्यं अयं भावः
पर्वतो वह्निमानित्यादिसिद्धिदशायां पर्वतः सुंदरः वह्निमानित्याद्यनुमित्युत्पत्त्या विधेयतावच्छेदकतायाः पर्याप्तेः प्रतिबध्यतावच्छे
दककोटौ निवेशनीया एवं संयोगादिना वह्नेः सिद्धावपि समवायसंयोगादिनावह्न्यनुमित्युत्पत्त्या संसर्गतायाः अपि पर्याप्तिर्निवेश
नीया एवं संयोगादिना साध्यस्य दंडोपलक्षितपुरुषादेः सिद्धावपि विशिष्टनिरूपितसंयोगादिना दण्डिपुरुषाद्यनुमित्युत्पत्त्या अव
च्छेदकतायाः पर्याप्तिर्निवेश्या एवं च अवच्छेदकावच्छेदेनानुमितौ शुद्धवह्नित्वादौ शुद्धसंयोगत्वादौ चावि■च्छेदकतायाः संसर्ग
तावच्छेदकतायां वा अ■त्वात् तादृशानुमितेर्न सामानाधिकरण्यमात्रावगाहिसिद्धिप्रतिबध्यत्वमिति प्राचस्तु व्यापकतायाः
संसर्गतया भाने मानाभावात् पक्षतावच्छेदकाक्रान्तयावद्व्यक्तिविषयकानुमितेरेव पक्षतावच्छेदकावच्छेदेनानुमितित्वमिति वदन्ति त
न्मते मणिकारोक्तन्यायेनांशतः सिद्धसाधनस्यानुगतरूपावच्छिन्ननानाव्यक्तिपक्षकानुमितावदोषत्वे■दकव्यापको
द्देश्यताकान्यतमेव सिद्धिसामान्यप्रतिबध्यतावच्छेदककोटौ निवेशनीयं न च विषयभेदेन विषयताभेदात् पक्षतावच्छेदकावच्छे

देनानुमितेर्विषयतानामपि नानाव्यक्तिपक्षकस्थले पक्षतावच्छेदकाव्यापकत्वमेवेति तत्र पक्षतावच्छेदकव्यापकोद्देश्यतायाः अप्रसिद्धिरिति वाच्यं
२८ उद्देश्यतासंबंधेन पक्षतावच्छेदकव्यापकान्यत्वस्यैवानुमितिविशेषणत्वेनोपगमेन निर्वाहात् दीधिकारस्य तु अवच्छेदकावच्छेदेनानुमिताववच्छेद्या
वच्छेदकभावस्य स्वरूपसंबंधस्यैवव्य[redacted]भावरूपस्यापि भानमनुमतं भागासिद्धेर्दोषत्वनिर्वाहार्थं[redacted]दकावच्छेदेनानुमितौ पक्षता
वच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्ताज्ञानकारणतायाः आवश्यकत्वात् शिखराविशिष्टः पर्वतो वह्निमानित्यादौ शिखरे हेतोस्तत्संबंधस्य वा ~ च्छेदकताविर
हेण हेत्वसिद्धेरावश्यकत्वेऽप्यत्राश्यपक्षतावच्छेदकेनातिरिक्तवाच्यत्वरूपावच्छेदकत्वावगाहिन्यामनुमितौ तदवच्छेदेन हेतुमत्ताज्ञानस्य हेतुतायाः
भागासिद्धेर्दोषत्वार्थमुपगमे स्वरूपसंबंधरूपावच्छेदकत्वावगाहिन्यामनुमितौ पक्षतावच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्ता[redacted]क्षा नोपपद्यत इति
समाधानस्य स्वयमवच्छेदकत्वयोर्वस्तुतो भेदादित्यनेनाग्रे वक्ष्यमाणत्वात् एवं ~~साध्यवत्ता~~ भानस्य तदननुमतत्वे पर्वतत्वसामानाधिकरण्येनैक
त्रैसत्र एकत्र साध्यसिद्धावित्यनेनैवावच्छेदकावच्छेदेनयासिद्धिस्तत्स्वभावलाभेन तल्लाभप्रयोजकस्य सामानाधिकरण्येनत्युपादानस्यानर्थक्या
त्र्युज्यते चैतदेवमतं प्राचीनमतेऽपि उक्तयुक्त्या ~~विधेयतावच्छेदक~~ादिपर्याप्तिनिवेशस्यावश्यकत्वात् तादृशोद्देश्यताकान्यत्वस्याधिकस्य निवेशानी
यतयागौरवात् एवं सिद्धिसामान्यस्यान्यदृशयां अवच्छेदकावच्छेदेनानुमितावुपस्थमानयांसिद्ध्यभावबलात्कार्यतावच्छेदकीभूतपक्षतावच्छे

दकव्यापको हेतुताकान्यानुमितित्वावच्छिन्नस्यापत्तेश्च अस्मन्मते च सिद्धिसामान्याभावकालीनावच्छेदकावच्छेदेनानुमितौ विशिष्टवह्नित्वविशि
ष्टसंयोगत्वेवापर्याप्तिविषयताविशेषवत्धूमवह्नित्वेतत्धूमसंयोगत्वेवापर्याप्तेपि विशिष्टतावेशेषः स्वीक्रियते एकज्ञानस्य एकविषये विषय
ताद्वयोपगमेप्यतिविरहादिति सिद्धिसामान्याभावकार्यतावच्छेदकावच्छिन्नोऽसंनिरिष्टेव । चावच्छेदकावच्छेदेनानुमितौ व्यापकतायाः संसर्ग
तयाभानोपगमे तादृशानुमितावच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्ताज्ञानस्य पृथक्कारणताकल्पने गौरवं एतन्मते तत्तत्सर्वतो द्वयकानुमितौ तत्तत्स
र्वत्वविशेष्यकपरामर्शस्य हेतुतया अर्थवशादेव यावत्सर्वत्वविषयकपरामर्शात् तथाविधानुमितौ [illegible] तादृशानुमितौ परामर्शस्य स्वातन्त्र्य
हेतुताकल्पनात् व्यापकतायाः संसर्गविधया भानस्य क्वचिदप्यनुपगमादिति वाच्यं यत्रैकपरामर्शः कतिपयपक्षविषयकः अन्य
श्चेतदितर[illegible]विषयकस्तत्र [illegible]वच्छेदकावच्छेदेनानुमितेरुत्पादापत्तेः न चेष्टापत्तिः अवच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्ताज्ञानं विना अवच्छेदका
वच्छेदेनानुमित्यनुत्पादस्य सर्वसिद्धत्वात् तत्रैकस्यापि परामर्शस्य न तत्सिद्धाया अवच्छेदकावच्छेदेन हेतुमत्तावगाहितायाः असम्भवा
त् एवं यत्र पक्षतावच्छेदकताघटकसंबन्धेन पक्षतावच्छेदकमवृत्ति तत्रैतेन संबन्धेन पक्षतावच्छेदकाक्रान्तासिध्या अनुमितिहेतुसिद्ध्यानुप
पत्तिश्चेत् तन्मते अपि चावच्छेदकावच्छेदेनानुमित्या अवच्छेद्यावच्छेदकभावरूपाधिकविषयतानवगाहनसामानाधिकरण्यमात्रेणासि

२८ धिदशायां तादृशानुमित्युपजीव्यबीजाभावः सिध्यविषयीभूतधर्मिविषयकत्वस्य तद्बीजत्वे तथाविधसिद्धिदशायां कतिपयपर्वतादिविष[य]का
नुमितेरप्युत्पादो चितयात् तस्मादवच्छेद्यावच्छेदकभावावगाहिज्ञानमेवावच्छे अवच्छेदेन ज्ञानमित्युच्यत इति अथ मणिकृताच तावच्छ
दकैक्यंत्रातः सिद्धसाधनस्य अदोष तदितरप्राचीनैरनुमितिमात्र एवात्रातः सिद्धसाधनस्यादोषत्वमुपेयम् अत एव तेषाम
तमवलंब्य मणिकृतापि शब्दानित्यसाध्यनुमाने ध्वन्यादावत्रातः सिद्धसाधनवारणाय वर्णात्मकत्वादिविशेषणं प्रदानेनैवात्रोक्तं अ
तएव गंधादिरूपपक्षतावच्छेदकस्य पृथिव्यामितरभेदादौ हेतुता नाचार्यैरनुमन्यते व्याप्तिग्रहे हेतुतत्पक्षतावच्छेदकसा
ध्ययोः सामानाधिकरण्यभानेन सिद्धसाधनात् सकलपृथिवीविषयकानुमितेरयोगात् न चात्रातः साध्यसिद्धावप्यधिकधर्मिविषय
कतया बहुपर्वतादिविषयकानुमित्युत्पाद उचितः अधिकधर्मिविषयकानुमितेः सिद्धिदशायामुत्पादे च बाधकं त्यादिसिद्धिदशाया
मनित्यत्वानुमानस इत्यादिस हालंबनानुमित्युत्पादस्योचितत्वान्न हि तत्र करस्याप्यनुमितिः नवीनैरपि पक्षतावच्छेदकैक्य एवात्रातः सि
द्धसाधनस्य अदोषत्वोपगमात् एवं च नवीनमते अवच्छेदकावच्छिन्नत्वावगाहितदनवगाहि अनुमितिभेदेन पक्षताभेदस्य स्वीकरणी
यतया गौरवं न च विशिष्टबुद्धौ धर्मितावच्छेदकव्यापकत्वभानानुपगमे पक्षतावच्छेदकसामानाधिकरण्यमात्रावगाहि बाधदशायां तत्सा

मानाधिकरण्येन तादृशबाधाविषयधर्मिविषयिण्याः कतिपयधर्मिविशेष्यकानुमितेरिव सकलधर्मिविषयकानुमितेरप्युत्पा
दौ चेष्यादवच्छेदकावच्छेदेनानुमितावुद्देश्यतायामप्यंशतो बाधस्यादोषत्वापत्तेरिति वाच्यं सामानाधिकरण्यमात्रावगाहिन्यां बु
द्धौ समानविषयकतथाविधविपरीतनिश्चयप्रतिबन्धकतायाः प्राचामनुमततया अंशतो बाधस्य दोषत्वोपपत्तेः एवं च यावत्पक्ष
विषयकानुमितौ यावत्पक्षविषयकहेतुः ताद्वशनापेक्षायां तद्विरोधितया भागासिद्धेरपि दोषता निर्वाहः एवं यत्र सकलपर्वता
नां नैकपरामर्शविषयता अपि तु परामर्शद्वयविषयता तत्र यावत्पर्वतविषयकानुमिति[illegible]वच्छेदेनानुमितिः प्राचीनमते
इष्टैव नवीनमतेऽपि तत्र तादृशानुमितेरावश्यकत्वादिति अवच्छेद[illegible]वच्छेदेनानुमितौ ता[illegible]परामर्शस्यैव हेतुत्वकल्पनेनापि तन्मते
लाघवमेवं अवच्छेदकावच्छेदेन विशिष्टबुद्धौ व्यापकत्वभानानुपगमे व्यापकत्वभानस्य सामानाधिकरण्ये न विपरीतज्ञानप्र
तिबन्धकत्वप्रयोजकत्वासंभवेन तत्प्रयोजकत्वस्य दुर्वचत्वापत्तेः न चैकरूपेण समानधर्मिविषयकत्वं वा विपरीतज्ञानप्रति
बन्धकत्वबीजं तथा सति पार्थिवगन्धत्वावच्छेदेन जलावृत्तित्वादिनिश्चयस्यापि पृथिवीगन्धत्वावच्छेदेन तन्निश्चयस्येव गं
धो जलवृत्तिर्न वेत्यादौ गन्धत्वादिसामानाधिकरण्यमात्रेण जलवृत्तित्वादिसंशये विरोधिताप्रसंगात् उभयोरेव निश्चय
योर्गन्धत्वादिना तदाश्रययावद्धर्मिणि गन्धाभावावगाहितया न विशेषात् विरोधिविषयकत्वादि विशेषधर्मितावच्छेदक

ग०प०

१ द्वितीयस्य विरोधित्वे प्रथमस्यापि तथात्वौचित्यात् १

त्वा१

कोटावधिकभानस्य विरोधितावीजत्वाभावात् नव्यनये उभयानिश्चये व्यापकतयोर्भेदेन विशेषसंभवात् एतेनावच्छेदकावच्छे-
नानुमितौ व्यापकस्य भानापेक्षया लाघवात् यावद्धर्मेषु [illegible]नुगतैकविषयताभ्युपगम एवोचितः तदन्यो[illegible]यतेव सिद्धि-
२९ सामान्यप्रतिबध्यतावच्छेदिका सिद्धिसामान्याभावकालीनानुमितौ च तादृशी एकैकधर्मिवृत्तिविषयताऽपी[illegible] इति
नकोपि दोष इति परास्तं पक्षतावच्छेदके सामानाधिकरण्येन तदवच्छेदेन च सिद्धिदशायां सामानाधिकरण्यमात्राव-
गाहिन्यनुमितिर्जायते [illegible] सिद्ध्योः पक्षतावच्छेदकवृत्तिसाध्यसंबंधरूपतदंश[illegible] सामानाधिकरण्या[illegible]गाहित-
या तादृशानुमितेस्तदतिरिक्तानवगाहित्वात् अतस्तथाविधानुमितावुभयविधसिद्ध्योरेव प्रतिबंधकत्वं दर्शयति।
तत्सामानाधिकरण्येनेति तत्सामानाधिकरण्यमात्रेण पक्षतावच्छेदकमात्रेण [illegible]दकावच्छेदेनानुमितेरपि सामाना सामानाधिकरण्य
धिकरण्यावगाहित्वात् तद्व्यावर्तनायावच्छेद्यावच्छेदकभा[illegible]वगाहित्वस्य व्यवच्छेदार्थकं मात्रपदं अवच्छेद्यावच्छेदकभावान-
[illegible]वगाहित्वं च न सिध्यभावजन्यतावच्छेदककोटौ निवेशनीयं उक्तदिशापत्तिसंभवात् यत्किंचिन्निवेशादेवोपपत्तेर्वैयर्थ्याच्चे[illegible]वये
यं सिद्धिमात्रस्येति मात्रपदं कृत्स्नार्थकं तथाच पक्षतावच्छेदकसामानाधिकरण्येन तदवच्छेदेन च सिद्धेरित्यर्थः प्रतिबंधकताया

१अथ विधिसिध्योः संसर्गतादीनां पर्याप्तिमनिवेश्यैकरूपेणैव यथोभयसाधारणनिश्चयत्वं शक्यते निर्वक्तुमन्यथा पृथक्पृथगेवेति
ध्येयं यत्तु सामानाधिकरण्येनानुमितौ तथा विधिसिद्धेरवच्छेदकावच्छेदेन सिद्धिव्यावृत्तरूपेणाप्रतिबंधकत्वेपि तत्रावच्छेदकावच्छे
देन सिद्धेर्न प्रतिबंधकताधिक्यं अवच्छेदकावच्छेदेनानुमितौ तस्याः प्रतिबंधकत्वेकल्पनीये अवच्छिन्नसंयोगादिपर्याप्तसंसर्गता
कतस्य प्रतिबध्यतावच्छेदके [illegible] निवेशनीयतया अवच्छिन्नत्वाद्यतिरिक्तधर्मानवच्छिन्नसंयोगादिनिष्ठसंसर्गतावच्छेदकतस्यैव
च तदर्थतया शुद्धसंयोगादिसंसर्गकानुमितिसाधारण्येन तादृशप्रतिबंधकतयैवोपपत्तेरिति तदसत् सामानाधिकरण्येना
नुमितौ यामवच्छेदकावच्छेदेनानुमितौ यामित्याकारकेच्छानां पृथ[illegible]थगुत्तेजक[illegible] यावक्ष्यमाणतया पृथक्प्रतिबंधकताकल्पनस्या
वश्यकत्वात् ननु सिद्धिदशायां पक्षतावच्छेदकावच्छेदेनानुमितिर्जायतामित्याकारकेच्छाविरहे सतिच्छावच्छेदकावच्छेदकाव
च्छेदेनैवानुमत्वापरामर्शे सामानाधिकरण्यमात्रावगाहिपरामर्शात्तादृशानुमितेरापत्तिः तादृशासिषाधयिषासहितपक्षतायाः
पक्षतया अंगीकारे इष्टं चेति इष्टं च उक्तयुक्त्या पक्षतावच्छेदकावच्छिन्नत्वतत्सामानाधिकरण्यमात्रावगाह्यनुमित्योः सिद्धेः
पृथक्पृथक्प्रतिबंधकत्वे चेत्यर्थः लिंगभेदन्यायइति यथा च तत्र लिंगकानुमितौ सिद्धेः प्रतिबंधकतायां तत्तल्लिंगकानु
मितीच्छैवोत्तेजिका न त्वन्यलिंगकानुमितीच्छा तथा पक्षतावच्छेदक[illegible] सामानाधिकरण्यमात्रावगाहिनीमनुमितिं प्रति सिद्धेः प्रति

बंधकता[redacted]याँ तादृशानुमितीच्छेवोत्तेजकाभावान्यविधानुमितीच्छितिरवीकरणीयमिति नातिप्रसंग इत्यर्थः यदि पर्वते वन्हिरित्याकारक
निश्चयानंतरं पर्वतो वन्हिमानित्याद्याकारका॰मितिर्जायेत तदा साध्यविशेष्यका॰ मितौ साध्यविशेष्यकसिद्धेः प्रतिबंधकत्वेपि
३० सामान्यतः साध्यपक्षवैशिष्ट्यावगाह्यनुमितौ तादृशसि[redacted]तिबंधकत्वं कल्पनीयं अपि तु विशेष्येव प्रतिबंधकताद्व
यं अगत्या गौरवस्यादो॰ शादिसाशयेनाह साध्यविशेष्यकेति द्वयोः समानविषयकत्वे विशेष्य[redacted]भाववैपरीत्ये मा किंचि
त्करमिति[redacted] निर्भरस्सूचनाय प्रामाणिकत्वंत्युक्तं मणिकारस्य तु समानप्रकारकसिद्धेरेव॰तिबंधकत्वम॰ मतं पृथि
व्यामितरभेद इति साध्यविशेष्यकानुमित्यनंतरं[redacted]का[redacted]पालानस॰कतात् व्यतिरेकपरा॰शीदिव पाथ वीतरणि
नेति पक्षविशेष्यकानु[redacted] तेन व्यतिरेकिग्रंथे वक्ष्यमाणत्वात् पक्षविशेष्यिकैवेति तथा च विशेष्य॰कारताविं
शेषं निवेश्येव प्रतिबध्यप्रतिबंधकभावः कल्पनीय इति भावः तत्र तादृशानुमित्यभावस्य प्रामाणिकत्वे तूभयविधज्ञानसा
धारणपक्षसाध्यवैशिष्ट्यावगाहि निश्चयत्वस्यानतिप्रसक्तस्य सुवचत्वे उभयविधासि[redacted]तिबंधकताप्र
तिबध्यतावच्छेदकं तु पक्षविशे[redacted]कारकानुमितित्वादिकमेव न तु॰ गतं पक्षमित्र॰कसाध्यप्रका॰ कानुमिति

र्शीयतां साध्यविशेष्यकपक्षप्रकारकानुमितिर्शीयतामित्यादिकयोरिच्छयोः पृथ[illegible]थगुत्तेजकत्वानुरोधात् [illegible] साध्यविशेष्यकसि
ध्यनंतरं पक्षविशेष्यकानुमित्युत्पत्तेः प्रामाणिकत्वेच तुल्यन्यायादिति पर्यवसानादियं तस्य हेतुः [illegible]नाकारकसिद्धे [illegible] अ
न्यूनाकारकसिद्धेरित्यर्थः पर्वतः संदरवान्हिमानित्यादिसिद्धेरग्रायामपि न्यूनविषयिण्याः पर्वतोवन्हिमानित्य्ऽनुमितेर
नुत्पादादधिकविषयकसिद्धेर्विरोधित्वे[illegible]दकावच्छेदेन सिद्धेः सामानाधिकरण्येनानुमितौ प्रतिबंधकतालिखन
स्यासंगतेः अतएव जातिशक्तिवादे गोत्वेन गोवृत्तित्वानुमानं सिद्धसाधनान्न संभवति अविशिष्टहेतुना विशिष्टसाध्यसा
धनएव सिद्धसाधना[illegible]कांशो ननु विशिष्टेनाविशिष्टसाधनोपीति जागद्याध्यत्स्यनुमानपक्षमाक्षिप्य मिश्राः अथाप[illegible]सि
द्धिरिति मूलमेव तारया [illegible]ः [illegible]साध्यविशेष्यकानुमितिः सर्वत्र नानुभवसिद्धा पर्वतोवन्हिमानित्याकारकानुमितेरेवानु
भवात् व्याप्यविशेष्यकपरामर्शादपि पक्षविशेष्यकानुमित्युत्पादस्य परामर्श[illegible]नुगतरूपे[illegible]वादिनोपिसं
मतत्वात् किंत्वत्र सिद्धसाध्यकस्थले विशेषणज्ञानादिविरहेण साध्यविशेषणकानुमितेरनुपपत्त्या साध्यविशेष्य
कानुमितिरुपेयते [illegible] पक्षविशेष्यकसिद्धिदशायामपि तादृशानुमितेरप्रामाणिकतया तदनभ्यु[illegible]मक्षाति विर

३१ हानुत्तांप्रतिसाध्यपक्षवैशिष्ट्यवगाहिज्ञानत्वेनोभयविधसिद्धिसाधारण्येनापि प्रतिबंधकत्वसंभवत्तीत्यभिप्रेत्य मतां
तरमाह [redacted] नुमिति [redacted] साध्यविशेष्यकानुमितिमि त्यर्थः [redacted] पक्षविशेष्यिकासाध्यविशे... काचित्सिद्धि
रित्यर्थः [redacted] केवलसाध्यज्ञानदशायामपि साध्यविशेष्यिकानुमितिरप्रामाणिकी तत्र साध्यविशेषणकानुमितेरेव
संभवादिति तादृशानुमितिप्रतिबं [redacted] दिविषयतायाः ... साध्यविषयिताविरहस्य निवेश्यत्वस्य च निवेशे गौरवा
येत्यभिसंधायाह [redacted] सि [redacted] साध्यतावच्छेदकप्रकार... ज्ञानमित्यर्थः तेनेतरत्वव्याप्यवत्त्वाभावप्रतियो
गिपृथिवीत्ववत्त्वान्न पृथिवीत्यादि ______ परामर्शादेव... दिना साध्यज्ञानसत्वेपि पृथिव्यामितरभेद ... इत्याकारका
नुमितेर्नानुपपत्तिः [redacted] तत्र पृथिवीतरभिन्नेत्याकारकानुमितेः संभवः विशेषणतावच्छेदकीभूतेतरभेदत्व प्रकारकज्ञानवि
रहात् [redacted] तरभेदत्वादिप्रकारकज्ञानस्य यदीतरभेदत्वावच्छिन्नमुख्यविशेष्यकानुमितिज्ञानसं प्रतिबध्यतावच्छेदकं ... त
थाविधज्ञानदशायामितरभेदादिपक्षकप्रमेयत्वसाध्यकानुमितेरप्यनुपपत्तिः तद्धर्मावच्छिन्नविधेयकत्वस्याधिकस्य निवेशेपी
तरभेदः प्रमेयः पृथिवीतरभिन्नेत्यादिसमूहा [redacted] नानुमिते गोत्वाभावो गोत्वाभाववानित्यनुमि... नुपपत्तिः ______ तेष्वा

त्पृथिवीतरभिन्नेत्यादिसाध्यविशेषणकानुमितौ तथाविधप्रत्यक्षादिसाधारणी विशेष्यतावच्छेदकताभिन्ना मुख्यविशेष्यतानिरूपित
प्रकारत्वेव विधेयता साध्यविशेष्यकानुमितौ च तत्तान्या [redacted] प्रकारताभिन्नविधेयत्वेव साध्यप्रसिद्धिप्रतिबध्यतावच्छेदिकेति ना
नुपपत्तिरि — [redacted] प्रकारताविशेषस्य विधेयतात्वोपगमे जलभेदे तेजोभेदइत्याकारकतेजोभेदादिसाध्यविशेष्यकानु॰ ते जल
भेदादिविधेयकत्वापातात् [redacted] आधेयतासंबंधावच्छिन्नप्रकारताव्यावृत्तेत्यादि — तथा सत्याधेयतासंबंधेन जलभेदादिसा
ध्यकतादृशानुमितेरपि तद्विधेयकत्वानुपपत्तेः — यत्राधेयत्वं साध्यतावच्छेदकसंबंधः तत्र विधेयत्वमतिरिक्तमित्युच्यते तदा तत्सं
बंधेन जलभेदादिसाध्यकानुमितौ प्रकारताभिन्नविधेयताशालिन्यां साध्यप्रसिध्यभावव्यभिचारो दुरुद्धरः — तद्धर्माव
च्छिन्नप्रकारकत्वे सति तद्धर्मावच्छिन्नविधेयकानुमितित्वमेव तद्धर्मप्रकारकज्ञानप्रतिबध्यतावच्छेदकं साध्यप्रसिद्धिस्थले साध्य
प्रकारिकैवानुमितिर्जायते न तु तदप्रकारिकेति न तत्र व्यभि[redacted]चारः — साध्यविधेयकानुमितौ साध्यप्रसिद्धेः प्रतिबंधक
त्वादेव [redacted]साध्यक [redacted] अभावरूपसाध्यप्रसिद्धिस्थले न तु भावसाध्यकस्थले इत्यर्थः तत्र परामर्शस्य नियमतः साध्य
घटितव्याप्तिविषयकतया साध्यविशेष्यकानुमितेरप्रसिध्योः साध्यप्रसिद्धिप्रतिबंधकतायाः कल्पयितुमशक्यत्वादुपष्टंभक
त्वासंगतेः स्वनिरूपितप्रकारतानवच्छेदकत्वविशिष्टविधेयतावच्छेदकतापर्याप्त्यधिकरणत्वरूपाविच्छिन्नप्रत्यासत्त्याऽनुमितिं

प्रतिविषयतावच्छेदकतासंबंधेन ज्ञानस्य सर्वसाधारण्येन प्रतिबंधकतायाः आपाततः उक्तिसंभवेपि साध्याघटकव्यतिरेकव्याप्तिविषयकपरा
मर्शघटितसामग्र्या एव साध्यविशेष्यकानुमित्युत्पादप्रयोजकतायाः क्लृप्तत्वात् अभावसाध्यकस्थले साध्यविशेष्यकानुमितेरप्रसिध्या अनु
३२ मितेः साध्याविशेष्यकत्वतादृशाप्रतिबंधकतायाः अप्रयोजकत्वादुपसंगतिता स्यात् [redacted]नु यत्र ज्ञानसायवन्हिमात्रविषयकः
परामर्शस्तत्र पक्षधर्मताबलात्पर्वते पर्वतीयवन्हेर्भासमानो विशेषणज्ञानविरहेण विशेष्यतयैव भासत इत्यभावसाध्यकस्थलेपि सा
ध्यविशेष्यकानुमितिसंभव इति [redacted] सामान्यलक्षणायाः प्रत्यासत्तित्वमतेन महानसीयवन्हिविषयकपरामर्शेपि पर्वतीयवन्हिभानप्रयो
जकस्य दुर्लभत्वात् [redacted]स्मरणात्मकपरामर्शे कदाचिदुद्बोधकविरहात्तद्भानसंभवः उद्बोधकस्य फलबलकल्प्यत्वात् विशिष्टविशे
षणकबुद्धौ विशेषणज्ञानहेतुतायाः निर्युक्तिकत्वात् विशेष्यतावच्छेदकप्रकारकज्ञानस्य चाक्षतत्वात् पर्वतीयवन्हिविषयकपरामर्शा
दपि वन्हित्वेन तद्वन्हिविशेषणकानुमितिसंभवाच्च [redacted] साध्याप्रसिद्धिप्रतिबंधकतायां साध्यविशेष्यकानुमितित्वप्र
कारकत्वाद्योरनैकत्वमावश्यकं पक्षविशेष्यकसिद्धिदशायां तादृशोद्देशे साध्यविशेष्यकानुमितेरपलापापत्तेः सिद्ध्यस
मवहितसाध्यप्रसिद्धिदशायां साध्यविशेषणकानुमितेः संभवेन तत एव वा त्रयसंशयनिवृत्त्यादिसंभवे साध्यविशेष्यकानुमि
त्यनुपगमेपि न क्षतिः करइत्यभिसंधायैव साध्यप्रसिद्धेस्तादृशोधेत्वमुररीकृतं घटता प्रकृते च साध्यविशेषणकानुमित्युत्प

दासंभवेन तादृशानुमित्यपलापानौचित्यात् यत्र सिध्यसमवहिता साध्यप्रसिद्धिस्तत्रानुमितौ तत्र व्यतिरेकिपरामर्शे साध्यविशे
ष्यकातद्विशेषणकाचानुमितिरापाद्येत न ह्येकविधादेव परामर्शादेकदा द्विविधानुमितिरानुभविकी तस्माद्व्यतिरेकिपरामर्शे साध्यप्र
सिद्धिदशायामपि साध्यविशेष्यिकैवानुमितिरस्त्वतः समुचितः सिद्धेः प्रतिबंधकतापेक्षया साध्यप्रसिद्धेः प्रतिबंधकतायामवच्छे
दकलाघवमप्यकिंचित्करमेव व्यतिरेकिपरामर्शस्थले च साध्यविशेषणकानुमितिस्वीकारे तादृशानुमितिं प्रति व्यतिरेकिलिंगतान्व
यिलिंगतादि[redacted] नुमितौ पृथक्पृथग् जनकीभूय सिद्धेः प्रतिबंधकताद्वयेनैव गौरवात् नुज अप्रसिद्धसाध्यकस्थलेपि साध्य
विशेषणिकैवानुमितिर्ज[redacted] रभेदत्वादिरूपविशेषणतावच्छेदकप्रकारकज्ञानविरहेपि विशेष्ये विशेषणं तत्र च विशेषणांतर
मितिन्यायेन पृथिवी इतरभिन्नेत्याद्यनुमितिसंभवात् लाघवानवकाशः तादृशानुमितिं प्रत्येव साध्यप्रसिद्धिप्रतिबंधकता
या यासनत्वं कल्पनीयत्वादिति तथाविधानु तौ [redacted] दृशीविषयता तस्याः साध्यप्रसिद्धिकालीनविशिष्टवैशिष्ट्यावगाह्यनुमि
तिसाधारण्यापगमात् साध्यविशेष्यकानुमित्यनुपगमे साध्यप्रसिद्धिप्रतिबंधकताएवाकल्पनात् सिद्धिकाले तथाविधानुमि
तेर्वारणाय तत्र सिद्धेः साध्यप्रसिद्धेर्वा प्रतिबंधकत्वकल्पनमावश्यकं मितिका विशिष्टवैशिष्ट्यावगाह्यनुमितिस्थलीय
सिद्धिप्रतिबंधकतयैवोपपत्तेः इतरभेदत्वादिना इतरभेदविधेयकानुमितित्वस्य तत्स्थलीयप्रतिबध्यतावच्छेदकत्वस्या यसा
धारणत्वादिति नु विशिष्टवैशि ावग ह्यनुमितौ विशिष्टवैशिष्ट्यावगाहिनी सिद्धिरेव विरोधिनी ननु केवलं विशेष्ये विशेष

पमित्यादिरीत्या ज्ञायमानापि स्यात् तथापि तस्याः संसर्गांशे विशिष्टनिरूपितत्वानवगाहितया न्यूनविषय[illegible]त्वात् [illegible]के
३२ वलं विशेष्ये विशेषणम् इति न्यायेनानुमितेरुपगमे तादृशसिद्धिदशायां तस्याः [illegible] तया तत्र तादृशसिद्धेर्विरोधि
त्वकल्पनाधिक्यमावश्यकमेवेति किमपराद्धं साध्यविशेष्यकानुमितिस्वीकारेण तत्स्वीकारे विशिष्टवैशिष्ट्यानवगा
हिसाध्यविशेषणकानुमितेरनभ्यु[illegible] प्रतिबध्यप्रतिबंधकभावस्यामिति त[illegible]विशिष्टनिरूपितवैशिष्ट्यज्ञा
नमात्रविरोधि बाधादिकाले केवलं विशेष्ये विशेषणम् इति न्यायेनानुमितेः सर्वसंमततया तत्र तादृशसिद्धेः प्रतिबं
धकतायाः आवश्यकत्वेन साध्यविशेष्यकानुमितिस्वीकर्तुरधिकप्रतिबंधकताकल्पनस्य दुर्वारत्वादिति [illegible]वि
शिष्टप्रतियोगिकविलक्षणवैशिष्ट्यानवगाहिन्यपि विशिष्टविशेषणकज्ञाने विशिष्टज्ञानं: प्रसिद्धं तदानुल्ययु
क्तया विशिष्टविशेष्यकज्ञानेऽपि विशिष्टविशेष्यज्ञानहेतुतया साध्यतावच्छेदकविशिष्टविशेष्यकानुमितिः सिद्ध
साध्यकस्थले न संभवतीत्यत्र विशेष्यज्ञानस्य वैशिष्ट्यबुद्धौ हेतुः तथा तद्विशेषणस्यापि न तद्विशेषहेतुतेति वाच्यं

सामान्यप्रत्यासत्तिजन्यज्ञाने विशेष्यज्ञानैरस्य व्यभिचारेण सामान्यहेतुतासंभवेपि तत्स्वरूपेणाय विशे[illegible] भाव
गाहिज्ञानस्यापेक्षकविशिष्टपरविशेषणकत्वावच्छिन्नाय विशेषहेतुतायाः आवश्यकत्वात् [illegible] विशेषणज्ञान
स्यापि विशिष्टज्ञानहेतुतायाः उच्छेदात् [illegible] विशिष्टवाक्यार्थविशेष्यकशाब्दबोधे [illegible] ज्ञानापे
क्षा[illegible] साध्यविशेष्यकानुमितौ तुल्य[illegible] चारेव पक्षविधेयतावच्छेदकयोः साध्यांशेप्रकारतानतिकविशिष्टां
शेऽप[illegible] स्यापि न विशिष्टविशेष्यज्ञानापेक्षेति वाच्यं निर्विशेष्यतावच्छेदककानुमितेरनुभवविरुद्ध[illegible] धारस्य
च निर्धर्मितावच्छेदककस्याप्य[illegible] पगमात् प्राथमिकाभा[illegible] तियोग्यधि[illegible] भावविशेषणतयाभानो
पपत्तेः [illegible] साध्यविशेष्यकानुमितिर्निर्युक्तिकैवेति [illegible] जलव्यापकीभूताभावप्रतियोगिपृथिवीत्व
वती इत्यादिपरामर्शानन्तरं जलत्वादिरूपावच्छेदकज्ञानं विनापि स्वरूपतस्तत्प्रकारिका पृथिव्यां जलभेदइत्याकारिकाऽ
नुमितिरेव कथमुपपद्यतां इति चेत् [illegible] कथंचित् तत्र जलीयत्वमात्रपुरस्कार[illegible] भावानुमित्युपगमादिति संक्षेपः।

ननु सिषाधयिषाविरहविशिष्टसिध्यभावरूपक्षताया अपि संदेहवपरामर्शपर्वं इत्यादि ग्रंथेन सिषाधयिषापक्षतापक्षो
३४ करयव्यभिचारस्य सिध्धिकालीनानुमितिस्थले तादवस्थ्यं सिषाधयिषानाशे विशिष्टप्रतिबंधकस्य अनुमित्यव्यवहित
प्राक्क्षणे असत्वादित्याशेपयन्नुपपत्तिसमाधानमाह अथवेति व्याप्तिस्मरणादीत्यादिना अनुमित्साद्वितीयक्षणे ग्रंथे
क्षधर्मता ज्ञाने तत्स्थलीयेतादृशज्ञानपरिग्रहः तेनेति व्याप्तिस्मरणादिपूर्वकालीनेत्यर्थः परामर्शद्वितीयक्षणे सिधौ
विशेष्याभावादेव विशिष्टाभावनिर्वाहेणानुमित्यनुपपत्तिरतः परामर्शकालश्च सिध्धिसत्वे अपि परामर्श
द्वितीयक्षणे तदव्यवहितप्राक्क्षणवेत्यादि तदुपत्ति प्रकारस्याधस्तात् द्वितीयः एवं च सिषाधयिषापदं ततो पक्षः सिषाध
यिषाविरहपीयादिदोषादेव हेयइत्याशयः ननु सर्वत्रैव पुनरनुमित्सासत्वे मानाभावइत्यत आह तथेति अन्यथेत्यादि
त्यर्थः सत्यपि तस्यापि तथाचतादृशविशिष्टाभावानुमित्यकारणं विनानुपपत्तिरेव इति द्वितीयक्षणीयविशिष्टाभावस्यनु
भावनिर्वाहकानुमित्सोत्तरोत्पत्तौ तेनेकक्षणान्तरिताया अप्यनुमित्सायां यत्रानुमितिस्तत्राप्यनुपपत्तिरेव न तदनभि
धानेनन्यूनताः प्रथमकल्पे सिषाधयिषोत्पत्तिक्षणमारभ्यक्षणचतुष्टयात्मककालस्यैव विवक्षणीयत्वात्रिक्षणी

उरितानुमित्सास्थलेऽनुमित्यनिर्वाहश्चेतिदूषणद्वयानवकाशः एवंचानुमित्सोत्तरचतुर्थक्षणेपंचमक्षणेवाऽनुमितिरिति
ध्वेयं वाच्यासिषाधयिषापदेनविवक्षणीयास्याच्च योग्यताच स्वासहवृत्तरानुमितिरत्प्रागभावोत्तरानित्यर्थः स्वस्योत्पत्तिर्य
स्मादितिव्युत्पत्त्या स्वोत्पत्तिपदस्य स्वप्रागभावपरत्वादन्यथा सिषाधयिषोत्पत्तिकाले योग्यतानुपपत्त्या तद्द्वितीयक्षणेऽनुमि
तेरनिर्वाहात् । सिध्यनुत्पादः सिद्धिप्रागभावः तथाचस्वप्रागभावध्वंसविशिष्टविषयसिद्धिप्रागभावस्यानुमित्सायोग्यतेति
पर्यवसितं अनुमित्सापूर्वंतद्विषयीकृतसिध्यनंतरंचानुमितिः वर्णाय दलद्वयापादानं व्यानागतानं यावदनुमितीनाम
वऽनुमित्सा विषयत्वेसंभवेनस्व [illegible] कानुमितावुत्पन्नायां पिपासाविध्वस्तत्तत्प्रागभावसत्तादायोग्यताप्रसंगइतिना
ध्वंसस्वविषयसिद्धित्वावच्छिन्नप्रागभावस्य विवक्षितत्वात् अतएव स्वविषयेत्युक्तं यत्किंचिद्विशेषतत्तद्ध्वंसवतिकाले सामा
न्यधर्मावच्छिन्नप्रागभावासंभवेन सिद्धित्वावच्छिन्नप्रागभावस्यकदाप्यसत्त्वात् । सामान्यधर्मत्यप्रागभावप्रतियोगिता
वच्छेदकत्वानंगीकारेपुनः स्वविषयसिध्यसमानकालीनत्वमेव प्रागभावविशेषणंदेयं नह्यनुमितेर्घटानुमितिव्युत्पन्नायता
मित्सादीक्षानंतरंघटानुमित्सादिरूपविषयसिद्धावपिवह्न्याद्यनुमित्युत्पत्तिःकिंतुप्रकृतसाध्यपक्षवैशिष्ट्यावगाहिनिश्च

सार्थकं अनुमितोत्तरं दिवसादिवृत्तित्वेनापि अनुमितिप्रसंगात् इत्यन्वयः अंतरानुमित्युत्पादे स्वविषयसिद्धिसत्त्वाच्छिन्न
३९ प्रागभावाश्रयत्वेन योग्यताक्षणे नोत्पत्तिसंभव इत्यतो अंतरानुमित्यनुत्पाद इति द्वित्रिक्षणादिवृत्तित्वेनानुमितेः [illegible]रिष्टत्वा
दिवसादिवृत्तित्वेनेति सिध्यसत्त्वे अनुमितेरिष्टत्वादिंद्रियादिना निर्णीते [illegible] लिंगेन निर्णीते साध्ये जन्तरानुमित्यनुत्पा
द एव न संभवतीत्यत इंद्रियादिनेति आदिना शब्दादिपरिग्रहः अनुमितेः [illegible] (अनुमित्या अनुमितिक्षणो व्यवहितोत्त
रोत्पत्ति) क्षणमारभ्य क्रमेण पक्षविषयकलिंगज्ञानव्याप्तिस्मरणपरामर्शसत्त्वे तत्सामग्री तावत्कालेन परामर्
शोत्पत्तिः अनुमित्युत्पत्तिक्षणमारभ्य तत्क्षणपर्यन्तं यावन्तः क्षणाः तावन्मात्रक्षणाः तच्छायास्थूलकालः तत्समुदाय
एवमेयर्थः एवं च क्षणचतुष्टयं तदधिकरणक्षणानवरस्थायिस्थूलका[illegible] योग्यतेति पर्यवसितं तदनुगमस्तु प्राग
भावानधिकरणत्वस्वध्वंसाधिकरणसमयध्वंसाधिकरणसमयध्वंसाधिकरणत्वोभयसंबंधेन सिद्धा[illegible]यिषाव न
कालत्वेन न तदननुगतो [illegible] न तत्तत्कालत्वेन गौरवात् तत्तत्कालोत्तरजनकत्वापेक्षया न तत्सिद्धिभेदानामेव नि[illegible]ज्ञानोचिता
नुयोग्यतायाउक्तत्वं च तत्कल्पेऽपि वक्ष्यमाणाच्च पूर्वानुमितावलादनुमित्युत्तरमनुमि[illegible]प्रसंगस्यापाताच्च तत्रानुमितिक्ष

णास्यो तेजकताकल्पकाभावादितिध्येयं अनुसंतानंतरं यत्र वि[illegible] लिंगदर्शनादिकं ततश्च परामर्शः तत्रानुमितेरसत्त्वम्
णामारभ्य परामर्शपर्यंतस्थायी दंडादेरपीति तद्वारणाय लिंगदर्शनादेरनुमितांक्षणाव्यव[illegible]णोपात्तं [illegible]
मनुसृतं [illegible] यत्रानुमितेः सत्त्वे द्वितीयक्षणे पक्षलिंगव्याप्तिविषयकमेव स्मरणं तदनंतरक्षणे परामर्शोत्पत्तिस्तत्रैकक्षणव्यु
यमध्य एव परामर्श[illegible] तदनतिरिक्तका[illegible] तथात्वभ्रमवारणाय [illegible] अनुमितेः सत्त्वाद्वितीयक्षणयोर्लिंगलिंग
गदर्शनव्याप्तिस्मरणयोः क्रमेणोत्पत्तावपि कुत्रचित् स्मृतिविषयकाद्यत्र विलंबेन [illegible]निरूपणाधिकक्षणानामपि तथाविध
तयात [illegible]रणा [illegible]तादृशव्याप्तिस्मरणानंतरक्षणे परामर्शोत्पत्तावपि विरोधिनी यदर्थः अनुमितेर्न[illegible] गुणक्षण
व्यवधानविरहणपंचमक्षणे अनुमित्युत्पत्तेस्तत्र तु तदंशे पि तथाविधक्षणाव्यवधानादिरित्येतत्सूचनाय भंग्याभिहिता[illegible]कालविशेषा
पादानेभ्य[illegible]नानुतथाविधकालस्योत्तेजकत्वे गौ[illegible] तथा ह[illegible]अनुमित्सानाशे अनुमि[illegible]
तत्संतु ग्ध्येनेत्यर्थः[illegible]कालस्योत्तेजकत्वे [illegible] यत्र तथाविधपरामर्शोत्पत्तिक्षणे अनुमितिप्रति
प बंधकबाधादिसमवधानमात्रात्तदंग[illegible] मश्च तत्रासिद्धोसत्त्वात्तदनंतरं भेदानुमितिः प्रामाणिकी एवं यत्रानुमित्सादिती
यक्षणे लिंगदर्शनसामग्र्य[illegible]धानेन नंतरलिंगदर्शनादिक्रमेण [illegible]र्शोत्पत्तिस्तत्र सिद्धोसत्त्वात्मनंतरक्षणे

३६ अनुमितिर्वा तदोक्तापक्षया अधिकृत्य कालस्योत्तेजकत्वमावश्यकमित्याशयेनाह अनुमित्सात्व[illegible]मिति अनुमित्सोत्पत्तिक्ष
णमारभ्य तदुत्तरमित्यर्थः यावत्कालमध्ये अनुमितिर्जायेत इत्यग्रेतनेनान्वयः अनुमित्सोत्तरमनुमि[illegible] यादिवसा
दिविलंबेनापि सिध्यनंतरमनुमित्युत्पत्त्या तावत्कालस्या[illegible] अनुत्पन्नाप्यनुमित्सा प्रागनुमित्सायामसत्यामपीत्यर्थः अ
सत्यां सिद्धौ अनुमित्सोत्तरं दिवसादिविलंबेनाप्यनुमित्युदया[illegible]मिति प्राग्गत्यादिः यावत्काले न[illegible]या क्षणानंतर
न क्षणे [illegible] तावत्क्षणाधिकक्षणावस्थायी [illegible] अनुमित्सार्थकसिषाधयिषापदेन [illegible] विवक्षितः
अनुमित्सायोग्यतायाः उत्तेजकत्ववत्सिद्धियोग्यतायाः अपि तुल्ययुक्त्या प्रतिबंधकत्वमित्याशयेनाह [illegible] सिध्यनंतरं
इत्यपि शेषः तेन नास्यवैयर्थ्यं [illegible] द्विक्षणमध्ये त्रिक्षणमध्ये च [illegible] र्थः सिध्येश्चतुर्थक्षणे पंचमक्षणे वेति
पतितं [illegible] सिध्यर्थकपदेन [illegible] तन्नाशानंतरमपि द्वित्[illegible]यी त्रिक्षणावस्थायी वा [illegible]ः विवक्षणीयः
[illegible]नु सिध्युत्तरं कियत्क्षणमध्ये अनुमितिर्जायते कियत्क्षणानंतरं वा जायते इत्यस्य विशेष्यनिर्णेतुमशक्यत्वात् कालस्य
प्रतिबंधकत्वकल्पनमसंभवि एवमुत्तेजककालस्यापि विशेष्यनिर्णेतुमशक्यत्वात् तदुत्तेजकत्वमपि तथेत्यत आह [illegible]
[illegible] सावधानैः नियमः निर्णयः तथाच एषां विशेष्य तावत्कालानिर्णयो भवति तेषामेव तत्र विशेष्य प्रतिबं

धकसाध्युपगमोभविष्यतिअन्येषांतुसामान्यतएवेतिभावः कोचेत्तु ननु कालविशेषाणांसिध्धिसिषाधयिषाध्येकरण
कालत्वेनचेत्प्रतिबंधकोत्तेजकभावः तदाधिककालस्यापितथात्वप्रसंगः अननुगतधर्मोत्तरंच्छेदुर्वचमेव
स्यात्ाह विशिष्येति अननुगतविशेषणविशेषंनिवेश्यैत्यर्थः क्षणनियमः कतिपयक्षणानामेवतथात्वंनत्वधि
करणानामिति नियमानिर्वाहः अवच्छिन्ने निरुक्तिकुशलैः सिध्ध्याद्युत्पत्तिक्षणमारभ्यक्षणचतुष्टयादेःस्वप्रागभावा
वानधिकरणत्वस्यनाशाधिकरणसमयनाशाधिकरणसमयनाशाधिकरणत्वोभयसंबंधेनसिध्धादिमत्वमेवानुग न
मकमननुगमप्रसक्तं चेति नायद्यपि व्याप्यव्यापकेवदंती स्वस्वस्य च नाशस्य चोक्तरूपसंबंधेन मानाभावात्तत्तध्व
क्तित्वेनोत्तेजकत्वोपगमे उक्तदोषापत्तिरिति इच्छाया विषयसिध्धौ सत्यां चरितार्थतया नोत्तरकालमनुमितिर्जन्यतइति
तद्वारणाय स्वाविषयासिध्ध्यनुपहितत्वेन च्छावि ननुपायतः तत्र तद्विषयसिधिच्छायां परामर्शानुमितासमवधा
न संभव एव तद्विशेषणं सामर्थ्यवद्भवति त आपाततो न घटते इच्छापरामर्शयोर्युगपदुत्पादासंभवेनानुमितिकाल
एकतराविनाशावश्यकत्वादित्यत आह यत्रेतिसिध्धिप्रतिबंधकतावच्छेदककोटौ चेत्यर्थः तदिच्छाविषय

ग०प०

३७

सिध्यनुपहितत्वं तद्विशेषणाभिसन्धिमेणान्वयः नि[illegible]। निर्णीयत्वप्रकारकेच्छाऽनुमितिसप्रकारकेच्छायाः प्रत्यक्षात्मक
सिध्यच्चविलाथतियातद्दशाताद्दृशसिध्यनन्तरमप्यनुमित्युत्पत्तेः प्रकृतानुपयोगात् (सानोपात्ता) अनुमित्सोत्पत्तिकाले वि
[illegible]तानोत्पत्तसंभवेन तत्पूर्वमेव तद्धटितप्रत्यक्षसामग्रीसमवधानस्यवाच्यतयाप्रत्यक्षसामग्र्याबलवत्वेनेच्छोत्पत्ति
रेवनसंभवतीयर्थः पूर्वो[illegible]अनुमित्सापूर्वकालोत्पन्नेत्यादिप्रकारेण यर्थः [illegible]णविशेषणज्ञानापेक्षाविरहाद्दु
कप्रयासं विनैवेच्छा द्वितीयक्षणे विशिष्ट[illegible] स्मरणं निर्वहतीत्यभिसंधायाहे[illegible] नी अनुमिति[illegible]प्रकारकेच्छायाम
पितद्विशेषणदानस्य सप्रयोजन[illegible]साध्यव्याप्तिविशिष्ट[illegible]स्मरणानन्तरमनुमितेरेवप्रसक्त्यापत्तिना विच्छेद प्य
य तोऽनुमितिसामग्रीविघटनौ तथाविधस्मरणस्य साध्यविशिष्टपक्षविषयकत्वानु[...]न्तं तृतीयक्षणे साध्यवत्त
द्व्याप्यस्य चानुमितेर्द्वितीयक्षणे साध्यतद्व्याप्ययोरनुमि[illegible] त्सायाश्च निर्वाहाय साध्यव्याप्यतद्व्याप्यविशिष्टपक्षत
दुभयानुमितिनिष्ठस्साधनताविषयकत्वानुधावनं साध्यानुमितेरु[illegible]दनुमि[illegible]णादनायसाध्या

नुमित्सायाः साध्यव्याप्यस्यापि निश्चिततया तदनुमितेः संपादनाय च साध्यव्याप्यानुमित्सायास्तत्तत्वोरित्यादिनानुसरणं अनु
मित्सा द्वितीयक्षणे साध्यस्य अननुमितौ तदनंतरं तदनुमितिरिष्टैव साध्यव्याप्यस्याननुमितौ च परामर्शाभावान्नापि तत्संभव
इत्यतस्तदनंतरमुभयानुमित्यनुधावनं अनुमित्सा सत्त्विक्षणावधिकक्षणचतुष्टयादिरूपतत्प्रयोग्यतायां उत्तेजक [illegible] यत्र
पर्वते वह्निमनुमिनुयामितीच्छा ततो वह्निव्याप्यवान् पर्वत इति परामर्शस्त नंतरं च पर्वतो वह्निमानित्यनुमितिस्तदनंत
रमपि तादृशानुमित्सापत्तिः संभवतो सात् योग्य[illegible]त तदिच्छाविषयसिध्यनुपहितत्वं तदिच्छायां विशेषणं देयमिति शेषः प्रत्य
क्षात्मकसिद्धिसमवहितानुमितित्वप्रत्यक्षान्यत्वानवादिप्रकारके [illegible]बलादेवानुमित्यु[illegible]तदिच्छाविषयेति सिद्धेर्विशेषणं
विशेष्यतया अभिमतायां इच्छा तद्विषये [illegible] यत्र्थः [illegible]तादृशाच्छाय उत्तेजकीभूतसकलेच्छासाधारण्येनानुमितिगोचरेच्छा
त्वेन निवेशो प्रत्यक्षात्मकसिद्धेरपि निर्णयत्वादि- कारका[illegible] नुमित्साविष- तया विषयांतरस्याव्यावर्त[illegible] प्रसंगः
त्तसाध्यकत्वेन निवेशाच्चोत्तेजकीभूतेच्छाव्यक्तिसमसंख्याकाभावानां सिद्धौ विशेषणतया गौरवं तत्तदिच्छाविषयसिध्यनु

ग०पु०

३८

पहिततत्तादिच्छायाउत्तेजकतामपेक्ष्यलाघवात्तत्तदक्षणावच्छिन्नेच्छात्वेन तथात्वकल्पनाप्रसंगः श्ये। [redacted] प्रागुक्तयुक्त्याइ
च्छाविषयतावच्छेदकतायाः प्रकृतसाध्यविशिष्टप्रकृतपक्षविषयकत्वादिपर्यवसितनिवेशस्यावश्यकतयाइच्छाविषयतावच्छे
दकतापर्याप्त्यधिकरणरूपभेदेनेच्छायाः [redacted] तजनकतायाः आवश्यकत्वात्तद्धर्मप्रकारक [redacted] तद्धर्मावच्छिन्नप्रतिहि
तर्धौनि [redacted] यमित्यत्र तात्पर्यात्। अतएवानुमितिद्वयं जायतामित्येतादृशेच्छाबलात् [redacted] कानुमितिद्वयमप्युपप [redacted] कानु
मित्युपपादनदशायामपि द्वित्वावच्छिन्नानुप [redacted] चाक्षत्वानु [redacted] रत्वविषयकत्वस्वसामानाधिकरण्योभयसंबंधेन प्रक
तपक्षधर्मि [redacted] साध्यविशिष्टान्यत्वमेवानु [redacted] ध्यैर्न्नदृश्या व्याप्यवृत्तितया अनुमितिदशायां इच्छायाः सिद्धिविशि
ष्टत्वेपि [redacted] वं विशिष्टान्यत्वमव्याहतं [redacted] पक्षक प्रकृतसाध्यकानुमितिविषयकत्वसमूहालंबनेच्छायां पत्रज - पक्ष [redacted]
कानुमितेरन्यसाध्यकानुमितेर्वा विषयतात्रगच्छत्वादन्यानु [redacted] अनुमितिनिर्वाहाय [redacted] क्षे प्रकृतसा
ध्यावगाहित्वं निश्चयविशेषणं। एतद्विशेषणा [redacted] नंतर्भाव्य द्वित्वादिप्रकारकेच्छायाः पृथगुत्तेजक [redacted] स्वीकारात्तादृशेच्छाबला

दनुमित्यनंतरमनुमित्युपपत्तिः द्वित्वप्रकारकेच्छावत्ता॰ नानुमि[redacted]तिद्वयानंतरमनुमित्यंतरं। तावत्पर्यंतमनुमितायां
एवानवस्थानात्। योग्यतायाउत्तेजकतामतेच द्वित्वादि॰कारकेच्छायोग्यतायाः द्वित्वाद्यवच्छिन्नानुपहितत्वेनैवपृथक्
थगुत्तेजकतावाच्येति। तन्मतिविस्तरेण न्वि…यात…घटितानिरुक्तयोग्यतायाः वाअभावेनविशि…याः सिद्धे
रभावस्यपक्षताहेयत्साध्यकयस्य…लेकदाचिदपिकस्यचिदिच्छानजातातत्रपक्षताप्रतिबंधेरि…यां वि
त्वविषयिणीभाग[redacted] यदिच्छामादायकेषांचित्समाधा…माने…ताहृशास्थलेइच्छाविरहविशेषितसिध्यभावएव पक्ष
तेतिसमाधेयं पक्षतासाध्ये…पक्षतावच्छेदकसाध्यतावच्छेदकादिभेदेनेत्यर्थः पक्षताभेदादितिसिद्धिपदार्थस्यप्रकृतप
क्षतावच्छेदकादिघटितत्वादितिभावः यत्र…यादृशपक्षकयादृशसाध्य…स्थलइत्यर्थः सिद्ध्यनंतरं कदाचिदप्यनुमि
तिर्नजातेत्यतसिद्धिकाले…अनुमित्सायाअसमवधानादितिभावः सि…वमात्रमितिइच्छाभावाविशेषि

३९

ताया एव सिद्धेरभाव इत्यर्थः सिद्धिकालीनानुमित्सा विरोध्येनैव विशिष्टसिद्ध्यभावस्य पक्षतात्वोपगमादिति भावः तेनानु
मित्यत्रानुमित्सोत्पत्तिरप्रसिद्धात्र सिद्धापि वा नानुमित्स्युत्पादप्रयोगिनी तत्र विशिष्टाभावस्य पक्षताघटक कारे प्रयोजनवि
रहेऽपीत्यर्थः उक्तसाधारण्यमिति सर्वत्रैव पक्षतायाः सिषाधयिषाविरहविशिष्टसिद्ध्यभावपदार्थत्वसंपादनायेत्यर्थः वा
पादेन च निरंशैक्यस्यानुपादेयत्वाकारणतावच्छेदकगौरवसहिष्णुतायाऽन्याय्यत्वादिति भावः परामर्शपूर्वकालोत्पन्नानु ष्णु
मित्सानाशोऽनुमित्सानन्तरमकल्पने वा योग्यताया अभ्योपगमनादस्य अनुमितिं प्रतिपादयन्नाह सार्वभौमस्य मतमाह
यन्मतेति सिषाधयिषाविरहे इत्यादिना सिद्ध्यनन्तरमनुमितिस्तत्र स्याः सिषाधयिषाविरहविशिष्टस्वलक्षणाव्यवहितोत्तर
क्षणोत्पत्तिकानुमितिं कर्तुं यत्र भिन्नान्निवर्त्यानां प्रतिबन्धकत्वोपपत्तिः सिषाधयिषाविरहविशिष्टस्वलक्षणत्वरूपेणाधि
करणत्वावच्छेदेन बोध्यं तेन सिषाधयिषावतोऽपि कालस्य सिषाधयिषानधिकरणदेशावच्छेदेन सिषाधयिषाविरहवि

शिष्टतया यत्र क्रमेण सिषाधयिषासिद्धिपरामर्शानुमितयस्तत्र सिषाधयिषा [illegible] विरहविशिष्टत्वेनोपपाद्यस्यानुमित्युत
सत्तिक्षणनिष्ठस्याव्यवहितत्वस्यैवानुपपत्तेस्तादवस्थ्यं परास्तं प्रतियोगिवैयधिकरण्यस्याभावविशेषणतामादृत्य सिषाध
यिषादि[illegible]पावारणं[illegible]न[illegible]नुपाद[illegible] प्रतियोगिपदेन सिषाधयिषाविरहप्रतियोगिन एव वि[illegible]क्षितत्वादस्य विवे[illegible] तय
या सिषाधयिषायाः सिषाधयिषात्वेन निवेशानमुपेक्ष्य सिषाधयिषाविरहप्रतियोगितेन [illegible] वेशानस्याशि[illegible]नेनैनास्ति
कारूपर्शतुल्यत्वात् सिषाधयिषानधिकरणत्वनि[illegible], सिषाधयिषा[illegible]रहांशवैयर्थ्यात् वक्ष्यमाणक्षणत्वनि[illegible]ानव्या
वयसंगतेश्च। सर्वेषामवक्षणानां सिषाधयिषाविरहविशि[illegible]र्वक्षणध्वंसादि[illegible]करणक्षणध्वंसाधिकरणतयाता
दृशध्वंसानधिकरणत्वरूपाव्यवहितत्वाश्रयक्षणाप्रसिद्धिरतः सिषाधयिषाविरहविशि[illegible]क्षणस्याधिकरणत्वनिवे
शः स्वपदं भेदप्रतियोगि तत्तात्सिद्धिव्यक्तिपरं सिद्धिसामान्यपरत्वे [illegible] वक्षणानां पूर्व[illegible] सिध्यधिकरणकालध्वं
साधिकरणकालध्वंसाधिकरणतया [illegible]पूर्वपदं सिध्यापत्तेर्विरहे विशिष्टस्य क्षणाव्यवहितोत्तरत्वनिवेशोऽज्ञानेच्छ

द्वि

योर्युगपदुत्पादमते यत्रानुमित्सातृतीयक्षणे घटेच्छा सिध्यात्मकपरामर्शोत्तिदुत्तरं चानुमितिस्तत्र तादृशसिध्योरिच्छाविरह
विशिष्टस्याधिकरणाप्रसिध्या इच्छाविरहविशिष्टस्वाधिकरणा ... वहितोत्तरक्षणोत्पत्तिकानुमितिकसिध्धिभिन्नैव सा
सिध्धिरनुमित्साविरहविशिष्टतस्याव्यवस्थेपरामर्शोत्पत्तिक्षणे ... वह्वात्तदुत्तरमनुमित्यनुपपत्तिरतः [illegible] येषा निवे
शः अथवा (ज्ञानेच्छयोर्युगपदुत्पादानुपगमे) इच्छासामान्यनिवेशाय तत्र घटेच्छानंतरक्षणे सिध्या... कपरामर्शस्तदनंत
रक्षणे सिध्धायप्रामाण्य... हस्तदनंतरम... मितिः सिध्धेरप्रामाण्य ज्ञानानास्कंदितायाएव अनुमि तिप्रतिबंधकत्वात्
तत्र तादृशानुमित्युत्पत्तिक्षणे ... घटेच्छाविरहविशिष्टसिध्धिं [illegible] तीयक्षणाव्य... हितोत्तरतया सिध्धेः स्वपदे [illegible] तेनैव
नाविरोधितया अप्रामाण्यग्रहकाले अनुमितिवारणाय सिषाधयिषापदं तथा च सत्यनुमित्युत्पादक्षणस्य सिषाधयिषा
विरहविशिष्टसिध्युत्पादक्षणाव्यवहितत्वाभावान्नापत्तिः ज्ञानेच्छयोर्योगपद्यानभ्युपगमेपि यत्रानुमित्सा द्वितीय
क्षणे सिध्यात्मकपरामर्शस्तदनंतरं घटेच्छा तत्र तादृशसिध्यधिकरणस्य ...पिक्षणस्येच्छाविरहवि[illegible]

तस्याः स्वपदेनोपादानुमत्वात्स्य वा सिषाधयिषाविरहविशिष्टतदभावो नानुमित्यव्यवहितपूर्वक्षण इति तत्रानुमिति
निर्वाहायेच्छासामान्या क्षणमिति तु न साधीयः घटेच्छोत्पत्तिक्षणपूर्वं नुमितिसामग्र्यासत्वेनानुमित्यनुत्पादबीज
स्यदुर्घटत्वात् न चानुमितिपूर्वक्षणत्वाद्युक्तापेक्षाबुद्ध्या बाधादिवत् नुमित्यनुत्पादकत्वेऽपि उनपेक्षाबुद्ध्य
नंतरक्षणविशिष्ट [redacted] वेनुपगमावेव तस्याः क्षण [redacted] नत्संभवात् यत्र यत्रानुमितेः [redacted] टच्छा तदनंत
सिध्यात्मकपरामर्शादनंतरं चानुमितिस्तत्रानुमित्युत्पादक्षणाच्छाविरहविशिष्टसिध्यधिकरणाव्यवहितो
स तरक्षण इति तादृशसिधेस्तदनुमि [redacted] प्रतिबंधकत्वाय सिषाधयिषापर्यन्तानुधावनं इति तद्व्यस्तत्वच्छाविरहवि
शिष्टस्वक्षणाव्यवहितोत्तरत्वशरीरे अव्यवधानप्रतियोगिनि स्वक्षणाच्छाविरहविशिष्टत्वनिवेशानर्थक्यं प्रयोज
नवत्त्वयोत्तरत्वप्रतियोगिनि स्वक्षणे तद्विशिष्टत्वस्याधिकरणेऽनिवेशनीयतयोक्तानुमित्युत्पत्तिक्षणाच्छाविरहवि
शिष्टतत्सिध्यधि [redacted] क्षणाव्यवहितत्वयाऽतादृशसिध्युत्पादक्षणात्तरत्वयाच तादृशसिधेरिच्छाविरहविशिष्टस्व

ग०प०

क्षणाव्यवहितोत्तरक्षणोत्पत्तिकानुमितिकतयाऽनुमित्सानिर्वाहविरहात् न च यत्र सिषाधयिषा ततः सिध्यात्मकः प
४१ रामर्शः स्यात् स्वांशेऽप्रामाण्यग्रहात्मिकाऽनुमितिः तत्रानुमिति द्वितीयक्षणेऽनुमितिवारणाय तादृशदशायामपि सिषा
चयिषाविरहविशेषणमावश्यकमिति वाच्यं यत्र सिषाधयिषानाशक्षण एव सिध्यात्मकः परामर्शस्ततोनुमितिः स्वां
शेऽप्रामाण्यग्रहात्मिका तत्र द्वितीयक्षणेऽनुमि[illegible]तेः तथापि दुर्वारत्वात् तस्माद्द्वितीयक्षणोत्पत्त्या व्यवहितोत्तरत्वम
तिविरहात् तेऽप्युक्तदोषस्येव तद्दोषस्यापि सत्त्वेऽस्मिन् [redacted] एवं तादृश्या योगाभ्युपगमे तृतीयक्षणसाधारणाव्यवहि
तोत्तरत्वनिवेशकल्पे सिषाधयिषा यथ्यं बोध्यं परं तु तत्कल्पे अव्यवहितोत्तरक्षणावच्छि सिषाधयिषा[illegible] अप्रामा
ण्यग्रहाभावस्यापि विशेषणत्वमावश्यकं यत्क्षणावच्छिन्न सिषाधयिषा सिध्यात्मकपरामर्शात् तथस्तत्राप्रामाण्यग्रह
कालेऽनुमितिवारणाय अथवाऽप्रामाण्यग्रहस्थानीयक न स्वीक्रियते किं प्रामाण्यग्रहकाले विनष्टव्यक्तेः प्रतिबंध

(क्षणान्तरं कल्प्यते एतेनोत्तरक्षणे अप्रामाण्यग्रहाभावानिवेशे सिषाधयिषानाशकालोत्पन्नसिद्ध्यात्मक[illegible]रामर्शादप्रामाण्यग्रहा
स्कन्दानुमित्यनुपपत्तिः तदविवक्षायां द्वितीयक्षणे अनुमित्यापत्तिरपि निरस्तेति) प्रथमविशेषणं तु व्यावृत्तिस्थले सिषाध
यिषापूर्वस्थोत्पन्नः कस्यचित्स्थूलकालस्य परामर्शोत्पत्तिकाले विनाशे [illegible] कालावच्छेदेन सिषाधयिषाविरहविशिष्टसिध्य
धिकरणतादृशकालध्वंसा[illegible]परामर्शोत्पत्तिक्षणध्वंसाधिकरणस्यानुमित्युत्पत्तिक्षणस्य सिषाधयिषाविरहविशिष्ट
सिद्ध्यधिकरणकालाव्यवहितोत्तरत्वानुपपत्तिरतः कालपदमुपेक्ष्य क्षणपदोपादानं न च सिषाधयिषाविरहविशिष्टस्वनि
रूपिताधिकरणत्वनिवेशे नाप्युक्त[illegible]लकालस्य विभिन्नक्षणावच्छेदेन सिषाधयिषाविर[illegible]सिद्ध्युत्पत्त्याधिकरणत्वेपि
सर्वदैव विशेष्याभावविशेषणाभावान्यतरप्रयुक्तविशिष्टाभाववत्तया विशिष्टाधिकरणत्वासंभवात्क्षणत्व[illegible]र
णेन व्यावृत्तिः संभवतीति वाच्यं सिषाधयिषापूर्वक्षणादेः सिद्धिक्षणादेश्चोभयसत्त्वे विशिष्टाभावावच्छेदकत्वेपि तदुभयानुग
गमकान्यतरशून्यत्वघटितस्य एकक्षणावच्छिन्नत्वविशेषितसामानाधिकरण्यसंबन्धेन सिषाधयिषाविरहविशिष्टायाः

सिध्येरा[illegible]तावच्छेदकत्वे बाधकाभावादेकरूपावच्छिन्नस्यैव विरुध्यद्वयावच्छेदकत्वविरोधात् अन्यथा तत्काले एकतरा
भावप्रयुक्तस्य सिषाधयिषाविरहसिध्युभयाभा[illegible]क्षणावच्छेदेन वस्तुतन विरोधेन तदुभयत्वावच्छिन्नाधि[illegible]
अनिर्वाहात्तत्र तदुभयवत्तात्मतावि[illegible]नुपपत्तेः एवं चैकक्षणावच्छिन्नसामानाधिकरण्यसंबंधे[illegible] विशिष्टापराधिकरण
मेव उक्तस्थूलकाले[illegible]न संभवति तस्यैकक्षणावच्छिन्नोभयाधिकरणत्व[illegible]क्षणघ[illegible]संबंधानवशापेक्षयाप
रत्वाधिकरणक्षणत्वनिवेशायेवोचितः वस्तुतस्तु केवलसामानाधिकरण्यसंबंधे[illegible] विशिष्टा[illegible]भावाय[illegible] कदाचि
द्वि[illegible]ति विशेष्याभावादेव न तु विशेषणाभावात् तथा च सिषाधयिषाविर[illegible] स्थूलकाले सिषाधयिषासि
ध्युभयाधिकरणक्षणे न सिषाधयिषाविरहरूपविशेषणाभावात् तद्विशिष्टसिध्यभाव इति तादृशकालस्य विशिष्टाधि
करणत्वं निराबाधमेव एतेन सिषाधयिषापर्यवसायस्य सिध्यनधिकरणत्व[illegible] स्यानधिकरणकालस्यैव देशो व्यापक का[illegible]
चरत्वं तेनावच्छेदक[illegible] स्थूलकाले सिषाधयिषाविरहविशिष्टसिद्धिवृत्तौ नावच्छेदकत्वमिति तत्ता[illegible]रूपा[illegible]
च्छिन्नस्य विशिष्टसिध्यधिकरणत्वा[illegible] तत्संभवे यिनक्षतिः यद्यपि सिषाधयिषाविरहवैशिष्ट्यावच्छेदेन रत्नाधिक

रणात्वनिवेशोपितादृशकालेकालान्तरीयासिषाधयिषाविरहवैशिष्ट्यस्यतन्निष्ठसिध्यधिकरणतानवच्छेदकत्वान्तादृ
शकाल मादायोक्तदूषणस्या वकाशः तथापिसिषाधयिषाविरहवैशिष्ट्यापन्नसिसेसिध्यधिकरणत्वनिवेशाभिप्रायेण
क्षणघोपादानंयथ्यपित्रैयादिरूपतादृशस्थूलकालस्या यक्षणा छिन्नर क्षणतयाक्षणत्वनिवेशे तद्दोषवारण व
स्यंतथापिस्वरत्तियावध्वंसविशिष्टत्वरूपक्षणत्वावच्छे नसिषाधयिषाविरहविशिष्टत्व शनान्नदोषः सिषाधयि
षाविरहविशिष्टक्षणेस्वाधि करणत्व वच्छ सिषाधयिषाविरहवैशिष्ट्या छिन्नेता शस्थूलकालेनुस्वाधि करणत्व चन
तदवच्छिन्नत्वनियमइतिसिषाधयिषाविरहवैशिष्ट्यावच्छेदनस्याधिकरणत्वलाभायेवक्षणपदोपा नेन क्षणत्वमपेनि
विष्टमितिलहं अव्यवहितोत्तरक्षणोत्पत्तिः स्वाधिकरणत्वावच्छेदेनबोध्या अनुमितिपदंवास्वसमानाधिकरणानुमितिप
रंतेनमहाप्रलयानभ्युपगमेसकलसिधीनामुत्तरमेवासंख्य मानना कस्मिंश्चिदवश्यमनुमि त्यासिषाधयिषावि
रहविशिष्टतादृशक्षणानंतरोत्पन्नेक्षणे अनुमितिकभिन्नासिषाधयिषोदयोत्पत्तिमद्यक्षणोत्पन्नेश्वरीयाचसिधिरेवसिषा

ग० पु०

४३ धियिषाविरहविशिष्टतदधिकरणक्षणाप्रसिध्या स्वपदेन तस्या एवोपादानुमन्तव्यत्वात् तस्याश्च सिषाधयिषाविरहविशिष्टत्वाभा
वात् सिषाधयिषाविरहविशिष्टनिरुक्तसिद्धिभिन्नसिद्धेरप्रसिद्धेः महाप्रलयस्य प्रामाणिकत्वेपि यद् उत्तरमनुमितिः क्वचिद्दीपनो
परस्यतेनादृश्यायाश्चरमसिद्धेरेव प्रतिबंधकत्वं स्यात् नान्यस्या इत्यनुपपत्तेर्नाः काशः अव्यवधानांशानिवेशात् तिबंधकसिद्धि
नाशानंतरं तदधिकरणे अनुमित्युत्पत्तावपि न तस्याः प्रतिबंधकत्वानुपपत्तिः स्व[illegible] क्षणानामेवत्वात् [illegible] ध्वंसा
धिकरणक्षणध्वंसानधिकरणत्वरूपस्वक्षणाव्यवहितत्वा[illegible] अनादे[illegible] सिद्धीनां पूर्वं कदाचित्स्वाधि
करणे अनुमित्युत्पत्तौ सिषाधयिषयान्तरे[illegible] सिद्धेरेव सिषाधयिषाविरहविशिष्टस्वक्षणाव्यवहितत्वसत्त्वा[illegible] मिति
कभिन्नातस्याश्च सिषाधयिषाविरहविशिष्टत्वाभावादप्रसिद्धिरत उत्तरेतिस्वाधिकरणक्षणध्वंसाधिकरणाधिकंसक
लरि[illegible] त्वस्वक्षणाव्यवहितत्वं तत्र [illegible] तीयक्षणविनष्टानुमित्युत्पत्तिपर्यंतस्थायिस्थूलकालोत्पन्ना मि
तिकाः यापर्वकदप्रसिद्धिरिति द्वितीयं क्षणपदं अनुमित्यात्मकसिद्धीनां स्वाव्यवहितोत्तरक्षणावच्छि[illegible] अनुमितिकतया

अप्रतिबंधकत्वापत्तिरत उत्पत्तिनिवेशः यद्यपि स्वान्यवस्यानुमितिविशेष [redacted] दोषवारणासंभवः तथापि अपक्षानु…ः पक्ष
णत्रया [redacted] यित्वस्य तद्वारं संभवनाधिकरणविशेषगुणांतरोत्पादस्य चोप… यत्रापेक्षाबुध्या [redacted] मिति द्वितीय [redacted] ताद
शी प्रत्यक्षादिरूपा सिद्धिः तस्याश्चतुर्थक्षणे अनुमित्युत्पादवारकं तत्प्रतिबंधकत्वं नोपपद्यते इति …न्नाशाशयात् अप्युत्पत्तेर्निवेश
नं अथानुमित्य… व्यवहितपूर्वक्षणवृत्तित्वं निरुक्तक्षणोत्पत्तिकानुमितिकसिद्धि… [redacted] यः कथमुपेक्षितमि
ति चेत् तथा सति यत्र क्रमेण सिद्धिसिषाधयिषानुमितयस्तत्रेच्छाजनकत्वान्यथ्या अनुमितिप्रतिबंधकत्वेनैव द्वितीयक्षणे अनु
मितिवारणसंभवात् अत आह अव्यवहितपूर्व [redacted] टिकानुमित्युत्पत्तिक्षणेति व्यवहितप्राक्क्षणवत्सिषाधयिषाविरहविशिष्ट
स्य तद्वारणानुरोधेन निवेशवैयर्थ्यात् तादृशस्थलीयसिद्धेस्तृतीयक्षणे अनुमित्युत्पत्तिविरोधि… तायाः सिद्धौ सिषाधयिषाविरह
वैशिष्ट्यनिवेशं विना… वोपपत्तेः मूले पानांसिद्धाविशेषणासहत्वात् निरूप्याजनकेत्यादि इति मूल [redacted] तथा च इच्छाजनकत्वा
भावात् अनुमितिप्रतिबंधकत्वं तत्पि मूलाविरोधोपपादनाय उक्तगुरुशरीरादरः अत्र कल्पे वक्ष्यमाणानुपपत्तिं तत्तीयक्ष
णसाधारणाव्यवहितोत्तरत्वं निवेश्यो धर्मिकामः अग्रायाद… व्याः अनुमित्यप्रतिबंध… धियेव मूले

पात्तेसहकृतानंतरार्थकद्वितीयक्षणेयंअनुमितेर्व्यवहितपूर्वोत्पन्नस्य अव्यवहितपूर्वस्थायिनोघटस्नानादेरविरोधि
४४ तोपपत्तयेसिद्धिपरंअवगतद्वितीयसिषाधयिषाविरहविशेषणप्रयोजनः तत्रसंप्रतिपत्तिंप्रदर्श्य नुप्रथमसिषाध
यिषाविरहविशेषणप्रयोजनंपृच्छतिअथेतितृतीयक्षणेस्वाधिकरणकालध्वंसाधि[illegible]कालध्वंसाधिकरण = सामा
न्याभावरूपंअव्यवधानाभावस्फुटीकरणायतृतीयक्षणव्यवधायकत्वंद्वितीयक्षणस्याभिहितंतृतीयक्षणव्यवधा
यकत्वंतृतीयक्षणवृत्तिध्वंसप्रतियोगित्वरूपंतिद्वाधिकरणक्षणध्वंसाधिकरणत्वंसिद्धिनाशक्षणेसिषाधयिषासत्त्वेसि
ध्युत्तरंसिषाधयिषानाशक्षणेअनुमित्युत्पत्तौवाविशेष्याभावादेवानुमितिपूर्वंपक्षतानिर्वृत्तौसत्यांअविरलितपक्षता
संपत्तयेइतिसिद्धौसिषाधयिषाविरहस्याविशेषणेउत्तरस्थलेसिद्धिद्वितीयक्षणेअनुमित्यनु [illegible] सषाधयिष्य,
वह्नितोन रवत्पाप्रतिकानुमितिकंभिन्नेनसिषाधयिषाप्रतिक्षेपेपि [illegible] दृशासिद्धिसत्त्वेनतदभावरूपपक्षत्वायाअनि
वह्निरितिभावः प्राथमिकरितिसिषाधयिषाविरहइत्यनुषज्य [illegible] दृशेति विशेषणमित्यनुषज्यते उत्तरत्रापि यत्रेति
तानिधायापि [illegible] सिषाधयिषाप्रतिकालोसिद्ध्युत्पादसिद्धेर्वापरामर्शरूपे [illegible] रिभासिता

देवविशिष्टाभावो निर्वहतीतिक्रमेणेति अविरलक्रमेणेत्यर्थः। सिषाधयिषासिद्ध्योरन्तराक्षणैककविलंबे सिषाधयिषाविरहेण पक्ष

णो विशिष्यापि पक्षतानिर्वाहाभावस्य वक्ष्यमाणत्वात् सिद्धिपरामर्शयोः [illegible]रामर्शानुमित्योर्वा कालव्यवधानेनोत्पत्तौ [illegible]शेष्या

भावादेव विशिष्टाभावसंपत्तेश्च। सिषाधयिषा अनुमितित्वप्रकारिकेच्छा अनुमित्यात्मकसिद्ध्या विच्छायाः स्वविषयसिद्ध्यु

पत्तेस्तादृशानन्तरमनुमित्यन्तरोत्पत्तिरेव न संभवतीति प्रायश्चिके नि पक्षतासंपत्त्यर्थमिति सिषाधयिषाविरहस्य क्षणविशेषे

णस्यानुपादाने तत्रानुमित्युत्पादक्षणस्यासिद्धिक्षणध्वंसाधिकरणपरामर्शोत्पत्तिक्षणध्वंसाधिकरणत्वेन सिद्धिक्षणाव्यवहि

तत्वविरहात्तादृशसिद्धेरपि प्रतिबंधकतापत्त्या पक्षतानुपपत्तिश्च तद्विशेषणोपादाने च सिद्ध्युत्पत्तिक्षणस्य सिषाधयिषाविशिष्ट

तया सिषाधयिषाविरहविशिष्टः स्वक्षणः परामर्शोत्पत्तिक्षण एव तद्ध्वंसाधिकरणकालध्वंसानधिकरण[illegible]गत

मनुमित्युत्पादक्षणस्याक्षतमेवेति पक्षतोपपत्तिरिति भावः। पक्षताविरहेति सिद्ध्युत्पादक्षणस्यापि सिषाधयिषाविरहविशि

ष्टतया अनुमित्युत्पादक्षणस्य तादृशक्षणध्वंसाधिकरणक्षणध्वंसा[illegible]तसामान्याभावात् [illegible]क्षणव्य

वधानविरहादिति भावः। यद्यपि सिषाधयिषाविरहविशिष्टानुमित्यव्यवहितपूर्वक्षणत्वं च सिद्धेर्भिन्नेच्छाविरहविशिष्टसि

ग० पु०

[illegible] ध्यभावस्य पक्षतावच्छेदकत्वमंगीकृत्य उक्तानुपपत्तिर्वारयितुं तथाप्यव्यवहितोत्तरक्षणोत्पत्तिप्रतिपादितपक्षतापक्ष
४५ स्याक्षिप्तत्वात्तत्रैव दर्शितदोषो धौरेय[illegible] तीयक्षण साधारणमव्यवधानं निवेशयति एवं च तत्र उत्पत्तितृतीय[illegible]स्य प्रथमक्षणस्याव्यवहितो
त्तरत्वमित्येकक्षणद्व[illegible]नवच्छिन्नत्वं अव्यवहितोत्तरत्वमिति[illegible] पक्षलक्षणस्याव्यवधानशरीरे निवेशनीयत्वात् तु
तृतीयक्षणे स्वोत्पत्तिक्षणध्वंसाधिकरणत्वं द्वितीयक्षणध्वंसाधिकरणत्वेऽपि स्वाधिकरणद्वितीयक्षणध्वंसाधिकरणकालध्वं
सानधिकरणत्वेन स्वक्षणाव्यवधानस्याक्षततत्वादिति भावः द्वितीयतृतीयेति [illegible] गरणोत्पक्षणध्वंसाधि[illegible] कालध्वंसाधि
करणत्वरूप[illegible] गताव्यवधाननिवेशनं न संभवतीति अपेक्षाबुद्ध्यात्मकसिद्धिश्चतुर्थक्षणे सिषाधयिषा पंचमक्षणोत्पन्नानुमि
तौ व्यभिचारत्वात् [illegible] स्थ्याच्च [illegible] क्षणसाधारणानुगता[illegible] त्वस्य कथंचिन्निवे[illegible] नुमितिकापेक्षाबु
ध्यात्मकसिद्धेरप्रतिबंधकतापत्तिरिति ध्येयं। अपेक्षाबुद्धिद्वितीयक्षणावधिकक्षणत्रयवर्तित्वबुद्धिद्वितीय तृतीय [illegible] णसा
धारणमनुगताव्यवहितोत्तरत्वं प्रकारान्तरेण निर्वक्ति स्वध्वंसेति उभयत्र कालपदं कालिकसंबंधेन स्वध्वंसवत्त्वलाभाय
[illegible] स्वस्यैतत्क्षणस्य स्वनाश विषयक पर्वपूर्वत्वात्तु नात्राव्याप्तिः न सत्तानाशेति धि न वा स्वपूर्वकालस्य तत्पूर्वकालीन स्व
विषयकत्वानना [illegible] तदुत्तरत्वस्य नतोत्पादप्रसंगः एवं सतीति यत्र सिषाधयिषासिद्धि परामर्शानुमि[illegible] म [illegible]

पेतत्वादस्मात्रयसिद्धेस्वक्षणेसिषाधयिषाविरहविशेषणमंतरेणाव्यवहितोत्तरक्षणोत्पन्नानुमितिकत्वनिर्वाहादुक्तप्रथमवि
शिष्टांतव्यावृत्यसंगतेः स्वकालोत्तरेत्यस्यावृत्तिमाह तथाचेति प्रथमक्षणेपूक्तत्वावारणायेति तादृशसिद्धेस्तातीयक्षणोत्पन्नानु
मितिकतयानिरुक्तसिद्धिभिन्नत्वविरहेणापक्षतापृसक्तेरितिभावः प्रथमक्षणेपूर्ववत्सिषाधयिषाविरहविशेषणपर [illegible] हेस्वनाशा पि
धिकरणकालध्वंसानधिकरण [illegible] वघटितव्यवहितोत्तर [illegible] कत्वेनोक्तातिप्रसं [illegible] वारण [illegible] संभवः अनुमित्युत्पत्तिक्षणेन सिद्धि
नाशाधिकरणकालध्वंसानधि [illegible] सिषाधयिषाविरहविशिष्टत्वसिद्ध्याधिकरण [illegible] थमक्षणध्वंसाधिकरणत्वस्यचसत्वा
दत [illegible] स्याव्यवहितोत्तरक्षणे [illegible] विशेषणतामाह उत्तरेति तथाचोक्तस्थ [illegible] सिध्यव्यव [illegible] क्षणे [illegible] सिषाधयिषात्व
त्वात्सिषाधयिषाविरहविशि [illegible] नैकत्वंनानुमितेरितितादृशसिधेरनुमि [illegible] तिप्रतिबंधकतां [illegible] हः द्वितीयविशि
ष्टांतस्ययद्विशेषणत्वंयत्प्रयोजनकत्वंचप्रागभिहितंतदिदानीमपितस्यतद्विशेष [illegible] प्रयोज [illegible]
व दृशमितिप्रदर्शयि [illegible] पूर्वोक्तिमप्यनु [illegible] दाह द्वितीयेति सिद्धेः विशेषणमित्य [illegible] तत्रैवेतियत्रक्रमेणासिद्धिसिषाध
यिषानुमितयः तत्रैव [illegible] र्थः द्विती [illegible] क्षणादित्यत्र [illegible] क्षणे अनुमितिनिर्वाहार्थमित्यादिः [illegible] तिविशेषणाभावे
नविशिष्टाभाव [illegible] त्तानिर्वाहा [illegible] त्यर्थः अन्यथाउक्त [illegible] णतादृशसिद्धेर्निरुक्तसिद्धिभिन्नतयाविशेष्यसत्वे नपक्षता

ग०पु०

४६

नुपपत्तिरिति भावः ननु द्वि[redacted]ले प्रथमक्षणे क्षतासत्ते न क्षतिः सिषाधयिषाकालजन्मित्युत्पादस्येच्छासामग्र्याः प्रति
ब[redacted] तथा तु स्थं च निष्प्रयोजनकतया [redacted] विशिष्ट तानुपत्ते[redacted]नि ष्ठ [redacted] त्व्य
वहितोत्तर तृतीयक्षणोत्पन्नानुमितिकल्पयैवाप्रतिबंधकत्वेन तृतीयक्षणोत्पन्नानुमितिनिर्वाहादित्याशंकायां [redacted]च्छासामग्र्या अ
नुमितिप्रतिबंधकतामते त[redacted]रियजनितयदिच्छेति इच्छासाम[redacted]अनुमितिसामग्र्या हीनबलत्वात् [redacted] साधि
विशिष्टाया अनुमितिसामग्र्या इच्छाप्रतिप्रतिबंधकताकल्प[redacted]स्यावश्यकतया तस्या एव [redacted]मुचितं अन्यथा इच्छासा
मग्र्याः सत्यां बाधादिरूपानेक तिबंधकाभावघटितया [redacted] अनुमितिसामग्र्याः प्रतिबंधकताया भिच्छानिवे
शानर्गौरवादिति युक्त्या ज्ञानेच्छयोर्यौगपद्यस्वीकारसंभवेन चेच्छासामग्र्या अनुमितिविरोधित्वा[redacted]
रो[redacted]दिच्छेत्युक्तं सिषाधयिषाविरहविशेषणसा[redacted]स्यासत्तसं मित्यव्यवहितपूर्ववर्तित्वं परित्यज्याव्यवहितो
त्तरक्षणोत्पत्तिकानुमितिकत्वरूप[redacted]विशेषणोपादानमनुचितमित्याशयेनाह अनुमित्यव्यवहितेति अनुमितिपद
[redacted]धिकरणानुमिति परमतथाच्याधिकरणानुमित्यव्यवहितपूर्ववर्तित्वस्य स्वाश्रयेऽनुमित्यनुत्पादोपपादकता
निर्वाहः यन्मते तात्तरमनुमितिरुत्पत्स्य[redacted]रे प्रतिबंधकताकारणायाव्यवहितत्वोपादाने तत्रानुमितिरु

र्वकालीन ध्वंसाप्रतियोगित्वरूपं पूर्ववृत्तित्वं सिद्ध्यत्येवेति वाच्यं। पूर्वकालीनत्वं च कालिकसंबंधेन प्रागभाववत्त्वमेव ध्वं
सस्याः कालोपाधितया तदुपपत्तेः सर्वासामेव सिद्धीनां पूर्वजातत्वात्। किंचिदनुमितिनिरूपितानेककार्य्यत्वाभावेन अनुमि
त्यव्यवहितसिद्धिभिन्नसिद्ध्यप्रसिद्धिरत एव क्षणत्वनिवेशविशेषणत्वे प्रागभाववत्त्वं अनुमित्यादिपर्यंतस्थायि तत्कालम
हाकालसाधारणमित्युक्तदोषतादवस्थ्यं। अतः क्षणपर्यंतनिवेशानंतरप्रागभावावच्छिन्नत्वनिवेशानेन च अप्रतियोगितया
पसिद्धिविशेषणे क्षणत्वमनुपादेयं। अन्यथा तस्य कालोपाधित्वेन कालिकसंबंधेन प्रागभाववत्त्वं सिद्ध्यत्येव विशेषणं देयं
प्रागभावानभ्युपगमे वक्ष्यमाणेन दुःसहितस्तेनोपपत्तिकर्ध्वंसाप्रतियोगित्वरूपमव्यवहितपूर्ववृत्तित्वमेव क्षणविशेषणं तत्पटक
दृष्टान्तं व्यावृत्तिरग्रे व्यक्तीभविष्यति अनुमित्यव्यवहितपूर्वत्वं निरूप्यमनेनोपयोगादेशादृश सिद्धिभिन्न [illegible] तिब
धकतावारकद्वितीयसिद्धौ [illegible] प्रथमसिद्धि पर्वतः च संसाले नाध्यीधि न्यायेनोभय विसाग त्वाचेन इतिवा
च्यं तथा सति बाधबुद्ध्यादेरपि तत्स्वरूपेणैव प्रतिबंधकतया सर्वत्र प्रतिबंधकताव्याघातात्। न च व्याद्यन्यत्वान्तर्गत बंध
कतावारं नहि लक्षणमित्यावहति किंतु तावत्कालाः व्यमवतिवेयर्थ्य [illegible] ईश्वरस्यैव तन्निवार्च्चकस्य दोषस्येव वैयर्थ्यापत्तिः सिद्धौ
र्नैनेन स्वयं दर्शनीयतानुपपत्त्यैव प्रथमसिद्धेः पादानपि बाधादेः प्रतिबंधकत्वविलोपशीररूपां द्वितीयसिद्धेः पदोपा

ग० प०

४६ दानं न विरुध्यते अखंडाभावसंपादकत्वेन लक्षणदोषासंस्पर्शादिति प्रथमतः स्तादुपादानमनुचितं तथाप्यु[illegible] मितिव्य
वहितपूर्ववर्तिनां स्वव[redacted]घटितानि [illegible] णानुगमकत्वेन [illegible] व्याप्तित्वेन तेषां भेदकूटस्य निवेशनीतया सिद्धौ
सिध्यतिरिक्ततादृशाप[illegible]र्थभेदानामव्यावर्तकत्वेन वेशगौरवात् सिद्धिव्यक्तीनामेव भेदानिवेशनायाइह [illegible] चनाय प्र
थमसिद्धिपदोपादानं। अत एव च तत्तद्व्याप्तित्वेन प्रतिबंधकतापक्ष एव साधीयान् सिषाधयिषाविरहविशेषणपरित्यागश्चा
नुचितः सिषाधयिषाकालीनासिद्धिव्यक्तीनामनंतानां तत्तद्व्याप्तित्वावच्छिन्नभेदकूटनिवेशापेक्षया तद्विशेषणदानस्यैव यु
क्तत्वादिति कथंचिदनुगमप्रकारः परिचिंतनीय इति सिद्धिवैयर्थ्यमित्याशयेन [illegible] यथ्याच्च सिद्धेरिति वक्ष्यति। तादृशा
सिद्धीनामि[illegible] पारेच्चय सिद्धिव्यक्तीनां नि[illegible] ति निरुक्तसिद्धिभिन्नत्वविशिष्टसिद्धित्वेन सर्वथैव गत्या कार्यकारण
भावानंगीकारे दोषायेत आह तादृशेति तत्तद्व्याप्तित्वेन कल्प्यमानप्रतिबंधकताके यथा यादृशसिध्युत्तरं सि[illegible] भावत्व
वनुमितिः सिषाधयिषासत्त्वक्षणे अनुमितिवारण[illegible] नीयप्रतिबंधकताकता[illegible] व्यक्तौ [illegible] वाविरहवैशि
ष्ट्यनिवेशनस्यावश्यकतया सकलेति ननु सिषाधयिषा[illegible] येषाविरहविशेषणस्यावश्यकतया तदभिप्रायेणैव मूलो[illegible]
[illegible] तिरतादुषणांतरमाह तत्तत्समये तत्तदात्मनिष्ठा[illegible] विरहविशिष्टसिध्यभावेति

रिक्तसकलकारणसमवधानाधिकरणीभूत [illegible] बंधव्यक्तय तासां विनिगमनाविरहेण क्रमिकसिद्धिसिषाधयिषाव
स्थले नुमित्युत्पत्तिसिषाधयि [illegible] क्षणेऽनुमितिवारणाय सिद्धे सिषाधयिषाविरहविशिष्ट [illegible] कत्वेन प्रतिबंधकता
पेक्षया लाघवेन च प्रतिबंधकतापत्तेरित्यर्थः तथा च मूल [illegible] सिषाधयिषाविरहविशिष्टसिद्ध्यभावस्य पक्षताव्य
वस्थापकस्य प्रतिभावः न [illegible] समये [illegible] तदा [illegible] प्रतिबंधात्स्वरूपानतिरिक्ता तथा च तत्तदा [illegible] रूपस्य [illegible]
रूपस्य वा संबंधस्य प्रतिबंधकत्वे तत्तदाऽन्यत्र दा [illegible] समये चान्यत्रात्मनि अनुमित्यनुपपत्ति [illegible] प्रतिबंधक
तासंसर्गतया [illegible] यावद्विम्नोति सिद्ध्यनंतरं सिषाधयिषा द्वितीयक्षणे तस्मान्नानुमिति [illegible] सिषाधयिषावि
रहविशिष्टसिद्ध्यभावे [illegible] धिकरणत्वलक्षणा [illegible] विभिन्नानां तत्तदात्मनिष्ठतत्तत्तनोर्योगाद्व्यक्तीनामि
र्थः सामानाधि [illegible] संबंधेन [illegible] येषाविरहा [illegible] विभिन्नायांतत्तादि [illegible] सिद्ध्यत्वेः प्रतिबंधकत्वापेक्षया लाघवादिति भावः नि
यामकाभावात् नि [illegible] गात् । सिषाधयिषाविरहविशिष्टसिद्धिसत्त्वे द्वितीयक्षणेऽनुमित्युत्पत्तिनिर्वाहायाः नि
त्यसिद्धिभिन्नसिद्ध्यभावरूपपक्षतायाः उ [illegible] मित्यनु [illegible] निर्वाह्यतदभावस्य चान्योन्याश्रयक्रियोऽनुमि [illegible] सादनु
पादप्रयोजकत्वात्संभवादिति भावः दीक्षान्ते [illegible] दोषतावादि [illegible] प्रतिबंधानि [illegible] ति नैवसादिनाऽऽवकाराचैवा

कारः कार्योत्पत्तेः कारणतावच्छेदकावच्छिन्नसमाजाधीनत्वक्षेपे कारणता च्छेदकुक्षिनिवेशे अन्योन्याश्रय इत्युचितः
प्य तथात्वे तत्प्रकारकारणतावच्छेदकावच्छिन्नसमवधानस्यापि तत्कार्योत्पत्त्यधीनत्वापातात् निवेशे निविश्यमानम् यथावहं
४८ तथवा उक्तपक्षतया कार्योत्पत्तिनियामकत्वं निराशंकारणतावच्छेदकत्व इत्यादिः कार्योत्पत्तिनियामकता
वच्छेदकघटकमित्यर्थः अन्योन्याश्रयदोषनिबंधात्वाकारः तत्तथात्वे तीयस्य व्यापारे येयं ... हिताक्षरत्व
णोपस्थितत्वं स्वरूप ... तत्त्व्याप्ति विश्रान्तमितिभेदप्रतियोगितावच्छेदकगर्भे तन्निवेशानर्थक्यात् इत्येव व्यक्तौ नातत्त्वे
त्यर्थनत्त्वे दासिध्यौ निवेशनीया तथाच कारणतावच्छेदकस्य नोपस्थितघटितत्वं तथापि कूटदकूट निवेशविशेषणवि... गोचवि
निगमनाविरहेण कारणतानं संदुष्परिहरमेवेति भावः कार्योत्पादादौ मित्यादि ... प्रयोजकोदन्तरूपरिग्र
हे सत्त्व कारणतावच्छेदकत्वे ... तिबद्धरवसंगते अनुमित्यव्यवहितपूर्वोत्तर ... तावनुमितिसुपारम मितवी
व रणयोगादि ... विशेषिते ... नित्यस्वाधिकरणस्य ... विशेषितेनेत्यर्थः तादृशध्वंसव
कालिकसंबंधेन तनोत्पत्तिक्षणस्यापि प्रतियोगि ... नस्वादि कारणकाल ... च्छिन्नतापि नक्षतिः ... कालिक
त्विकसंबंधेन तादृशध्वंसवदन्यत्वेन संबंधविशिष्ट ... द्वितीयक्षणस ... दुक्तादि ...

ना॰ त्राकालसं[illegible] विषयाव[illegible]कत्वसएवदो॰ त्यतो विशेषणविषयातथात्वलाभायोत्तरत्रानु[illegible]चावच्छि
न्नोत्तस्यकर्मधारयम [illegible]पन पक्ष्यअवच्छिन्नत्वविशेषितेन[illegible] विशेषण॰ तात्पर्य सामानाधिकरण्य संबंध॰ बोध्यं
॰अ धर्मिणो[illegible] [illegible] अनुमितिसमानाधिकरण॰ ज्ञानादितो अनुमित्या[illegible] वारणाय रक्षणा[illegible]
[illegible]हेतोत्तरक्षणे[illegible] [illegible]ति विशे[illegible] [illegible]स्यवा॰ करणकाल[illegible] साधिकरणकालध्वंसा॰ धिकरणोत्तर तिस्वा[illegible]
रणकालध्वंसाधिकरणीय क्षण॰ स्तदुक्तं [illegible] निवेशा [illegible]तीयक्षणासंन्ना॰ मितिकत्ताना॰ [illegible]
णना॰ मितिप्रसंग॰ तादृश॰ मितिकसरका[illegible]री॰ तीय[illegible] मितिवारणा[illegible]खा॰ करण[illegible] तीयेपेक्षि[illegible] तनाया
दिक्षण[illegible] सामान्यनाधिकरण[illegible] धि[illegible]करण[illegible] तादृश॰ सा बुद्धि द्वितीयक्षणे अनुमितिवारणा॰ [illegible]
नतदुपेक्षा बीजं तदानीं समानाधि[illegible]करण विशेषगुणान्तरस्या[illegible]भु[illegible] प्रसात[illegible] काद्वानुमित्यनुसादोपपत्तेः अपेक्षा[illegible]
द्वितीय[illegible]णसमानाधिकरण विशेषगुणो[illegible]सादा[illegible] पेक्षाबुद्धेर्नित्य क्षणावस्था[illegible]तीयाः एवानुपपत्तेः [illegible]
पेक्षाबु[illegible] द्वितीयक्षणावस्थायितान[illegible] [illegible] [illegible] अन्यथासिद्ध्यादि द्वितीयक्षणे[illegible]पेक्षाबुद्ध्या मिकप्र॰
मर्शा[illegible] क्षणेऽनुमि[illegible] [illegible] यिक्षणपे[illegible]णावस्था॰ मतात द्विती॰ क्षणे विशेषगुणानु[illegible] [illegible]मु[illegible]

त्रैकालावच्छिन्नसविषयकस्य दुर्घटत्वादिसंबध्येयं अनुमितेः स्वसमानाधिकरणा- मित्युत्तरांशं ज्ञानांतरा । अनुमिति
- संगावारणायाधिकरण । तत्क्षणविशेषणं च पूर्वकालावृत्त्यानुमि[redacted]तेरपिस्या र्वा । तान र व्याकांतस्य द्वितीयक्षणे,
ये [redacted] त्वकालीन तथातद्दोषतादवस्थ्य मिति क्षण वोनिवेशः अनुमितेः [redacted] निर स
मानाधिकरण [redacted] मेतिकतयातद्दोरणा [redacted] मितिनिवेशः वस्तुतस्तु स्वोन्यत्र निवेशादपि उसैतिनिवे [redacted] । नेवी
ह: नच तथासंसपदे । ध्यात्मका- मित्यनंतरा । नज्ञानादनु [redacted] ।तः ता- ज्ञानानंतर स्वाव्यवहितानंतर क्षणवृत्ति
४१ र्वक्षणोत्पन्नानुमितिकं व दितिवाच्यं अपेक्षाबुद्धि द्वितीयक्षणे विशेषगुणांतरानुत्पादात् अपेक्षा- यै द्वि क्षणमात्रस्थे
यितामतएवैषाप्रतिबंदी र [redacted] (वस्तुतस्त्वपेक्षाबुद्धि द्वितीयक्षणे विशेषगुणानुत्पत्ते अनु- तोस्यान्यत्रानेव
स्या दपि उसैत्तिप्रयोजननिर्वाहे बाध्यः तथा स [redacted] ध्यात्मका- नि [redacted] या ज्ञानादप्यनुमि [redacted])
एकपुरुषीयानुमित्यव्यवहित [redacted] द्वितादित्वं [redacted] : [redacted] अनुमितेर्वारणाय स [redacted] नि[redacted]
हेतत्पूर्वक्षणे ज्ञानोत्पत्ति [redacted] ज्ञानं तमुपेक्षितं व्यक्तिविषयकत्वे [redacted] परिष्ठातु बहुव्रीहि प्रतिपाद्येस्याः कस्यात्र निवेशस्य संस्कारा
द्वश्रीहिंपरित्यज्य तत्पुरुषांतरमाह स्वसमानाधिकरणेति अत्रा सामका [redacted] च्छिन्नत्वविशेषि [redacted] । अन्यथा-

मियव्यवहितपूर्वोत्पन्नज्ञानादेरनुमित्युत्पत्यादिक्षणेपिसत्वात्तदनंतरमनुमित्युत्पत्तिरापत्तेः नचानुमित्य[redacted]हितपूर्व [illegible] न्तो विशे
षणानि [redacted] कालावच्छिन्नवस्यपर्यवसितविशेषणं [redacted] तिनाच्यं अव्यवहितपूर्वक्षिणोत्पत्ति विशेषणानि
[illegible] टकवत्संशविशेषणानि [redacted] स्येक्षणोत्पत्त्यधिकरणकाल [illegible] सानधिकरण [redacted] व्याप्ति [redacted] व्यवहित [illegible] प्रवृत्तिपालो अंशे [illegible]
[redacted] व्यापनात् शामपिपरित्यस्वसमानाधिकरणानुमि[illegible] [redacted] तिवविशिष्टज्ञानत्वेनकारणत्वात्
[illegible] गोमदाशयित्यतएव अनु[illegible] तासामानाधिकरण्यविशेषणप्रयोजनपूर्ववत् अनुमि[illegible] त्यव्यवहितपूर्वत्वंप्रागभावसत्वं
प्रागभावाधिकरणकालप्रागभावानधिकरण [illegible] प्रागभाववत्वं अनुमितिप[redacted] स्यचध्वंसा
नां [redacted] दलद्वयं अव्य[illegible] हितोत्तरत्वघटकस्वाधिकरणकालध्वंसाधिकरणकालध्वंसानधिकरणत्वरूपसत्वंतादृत
च्ये दीयसत्वं तस्यलघुत्वादितत्[illegible] वलाघवबोध्यं प्रागभावानंगी[redacted] टितं वक्ष्यमाणाव्यवहितपूर्वत्वमेनिवेशनीयं अ
नुमित्यव्यवहितपूर्वोत्पन्नतेदुःखस्थायि [illegible] लकालेअनुमित्युत्[redacted] त्तानस्यवारणायक्षण [illegible]
अनुमितिप्रागभावविशिष्टसमिक— त्वं वक्षणेक्षणपदकालपरमेव अनुमित्यव्य[redacted] स्थाविना
[redacted] त्पन्नज्ञानादितोअनुमितिपूर्वमनुमि[illegible] तवारणायउत्पन्नत्वनिवेशानंपूर्ववदितादिवारणायतविषय [illegible] तांन

वेशानंतानंतोपेक्षायां बीजमपि पूर्ववद्बोध्यं अत्रेदमत्र [redacted] टितेत्यं तन्त्र्यक्तिविश्रामात् नुगमरीतिप्रतियोगिनिरवत
मगभाध्य अनुग। भेदकूटघटित [redacted] इति रुपानिरवक्षणव्यवहितोत्तरक्षणानु ॰ तिकस्वसमा
नाधिकरणा- मितिकस्वमनुमितिसामग्य्रसमवधानक्षणोत्पन्न ॰ टादि ॰ नादिकमेव तदन्यसविषयकोऽनुमित्यव्यव
हितपूर्वक्षणोत्पन्न- तत्समानाधिकरणपरामर्शादिरलक्ष्यतोऽत: मित्युपपत्तिः तादृशादेवपरा- र्शादनुमित्यनंतरमनुमित
वारणायात्रापि उत्पत्तिकालावच्छिन्नत्वविशेषितेनेत्य- पर्यन्तं [redacted] इति [redacted] छिन्नत्वस्यानुयोगिनि प्रवेशेनाननुग
गमस्यावश्यकतया [redacted] इति वाच्यं तत्र दृश्यनुनिष्ठत्वस्य [redacted] ध्वंसाधिकरणसमयसंबंधानाम
भावकूटविशिष्टस्य [redacted] तिकालावच्छिन्नतार्थत्वा। तादृशान्यथा- गतत्वात् स्वसमानाधिकरणानुमितित्वाव
च्छेदेनस्वक्षणाव्यवहितोत्तरक्षणा- तिकत्वं विवक्षणीयमतो- मित्युत्पत्त्य [redacted] व्यवहितोत्तरक्षणा- सत्त्विचा
रयत्नेपरामर्शसमानाधिकरणकालान्तरीणानुमितौ सत्वेपि नअन्यसविषयके ॰ दृश्य ॰ तेष्विः स्वक्षणाव्यवहितो
[redacted] [redacted] तत्पुरुषीययादृशा ॰ [redacted] नाधुनातनीयानुमि [redacted] पुंसामुक्तित्वात् [redacted]
तरक्षणानु ॰ घटेतानादिकस्वादि [redacted] निकर [redacted] धिकरणानु मितिसामा ॰ [redacted] ति ॰ [redacted] राद्य समवहिता

गदन्यघटज्ञानादितोऽनुमित्यापत्तिस्तस्यस्वप [illegible] संभवादतोऽव्यवधानविशेषः निरुक्ताव्यवधानस्य यानुमि
नुसाहकघट [illegible] कदाचि [illegible] तयाऽप्य [illegible] व्यधिकरणक्षणे अव्यवधा [illegible] स्य च तादृशा [illegible]
८ मितितादृशघटज्ञाना [illegible] तीयक्षणे अप्यनुमित्यापत्तेः स्थूलकालेऽ [illegible] द्वारकत्व [illegible] स्या [illegible] उत्तरलक्षणतयोर्नि वे
शानं अनुमितेः स्वाव्यवहितोत्तर [illegible] वृत्तिस्वात्मकानुमितिकतया व्यपदेशापादानासंभवा तो अनुमित्यनुत्पत्तिप्रसङ्गात्
निवेशः व्यधिकरणानुमि अव्यवधा [illegible] पूर्वोत्पन्नघटज्ञानादिवारणाय [illegible] धिकरण मनुमितिविशेष [illegible] द्वितीयकल्पे
अनुमि [illegible] पूर्वक्षणो [illegible] तिमुपलक्षणी [illegible] पश्चमुत्पत्तिकालस्य विशेषणतया निवेशा [illegible] तिप
टक तादृशक्षणे [illegible] तस्य विशेषणतया निवेशे [illegible] वाचित्वं तावत्त्वेवातिप्रसङ्गः [illegible] संगादिसाधारण्या [illegible] किं वेतिपदव्यावृत्तिः
स्फुटैव यादृशः [illegible] द्वितीयक्षणे किमपि ज्ञानं नोत्पन्नं [illegible] क्षणवृत्त्यनुमितिनाना [illegible] ज्ञानस्यैवा [illegible] मि
सव्यवहितपूर्वक्षणवृत्तिमविशिष्टस्या [illegible] मित्यव्यवहित [illegible] क्षणे [illegible] ज्ञानत्व [illegible] पक्ष्यस्व विषयक [illegible] निवेशा [illegible] फलाभि
[illegible] संभवान्न निवेशितं अत्रानुयोगिनि स्वत्वानभिधानेनाननुगमस्तु नाशंकनीयः पूर्वकल्पद्वये [illegible] गौरवस्या
व्याधिक्यात् अननुगमात् [illegible] तत्तद्वस्तुनिष्ठ तत्तद्वस्तु समानाधिकरणा [illegible] धिकरणक्षण

ग०प्र०

५१ संबंधानामभावकूट विशिष्टज्ञानत्वेन कारणत्वप्रसक्तेः बध्यानच्चोपदर्शितसकलरूपापेक्षया लिंगपरामर्शत्वस्यल
घुत्वात्तेन रूपेणपरामर्शहेतुत्वमुचितं इति न गौरवं बध्यवकाशइति वाच्यं तत्तद्रूपेणहेतुत्वे [illegible]
दर्शनात् तत्तद्रूपावच्छिन्नविरहेण व्यभिचारवारणसंभवात् [illegible] कल्पनीयतया लिंगपरामर्शत्वेन [illegible]
रीरगौरवस्य किंचित्कर [illegible] अथ टज्ञानादि द्वितीयक्षणे लिंगपरामर्शस्तदुत्तरमनुमितिस्तत्र परामर्श [illegible]
नुमितिः संग प्रथमक्षणमपेक्ष्य द्वितीयस्यैव द्वितीयक्षणमपेक्ष्य तृतीयस्यापि क्षणस्य अव्यवहितोत्तरत्वेन तादृशा [illegible]
ज्ञानादेः [illegible] हितोत्तरक्षणोत्पन्नानुमितिकत्वादि यत्तु आहाव्यवहितोत्तरश्च यत्ति द्वितीयक्षण एवेति अव्यव [illegible]
रत्वमध्ये स्वक्षणस्य न प्रातिस्विकरूपेण निवेशः किंतु स्वाधिकरणकालत्वेन तथा च स्वाधिकरणकालध्वंसाधिकरण [illegible]
ध्वंसाधिकरण [illegible] सामान्याभावस्य स्वतृतीयक्षणे [illegible] सत्वात्तस्याव्यवहितोत्तरत्वमितिभावः पूर्वक [illegible]
विषयकत्वनिवेशः प्रयोजनं स्फुटं इत्थं [illegible] त्यादिमप्यति शेषकत्वमविनश्यद्वस्थपरामर्शजन्यानुमितौ [illegible]
[illegible] क्षण [illegible] त्वविशिष्टस्यपरामर्शस्यैव व्यभिचारित्वात् अव्यवहित [illegible] सत्त्वान्नानुपपत्तिरियत्तु आ [illegible] दिमपि [illegible]

थाशादितिल द्वितीयक्षणे अनुमित्यनुपपत्या [illegible] स्थलाद छेदकानाक्रांतत्वादु [illegible] लावच्छेदकत्वाद् अनुमित्यव्यवहित प्राक्क्ष
णेसत्त्वाच्चेत्यर्थः अनुमित्युत्पत्तिक्षणइव द्वितीय स्थले अनुमितिप्रथमपि परामर्शे प्रतिबंधादनुव्यवसायादिनोत्पत्तुमर्ह
तीत्याशंक्य [illegible] मितिसामग्र्या विरोधिन्या विरहेणेति परामर्शमात्रं न प्रतिबंधकमपि अनुमितिसामग्र्यवलंबा
नतत्सहकारी स्यात्फलो [illegible] वाह [illegible] कालएवस्य [illegible] तिभावः [illegible] तादृशपरामर्शाद् द्वितीयक्षणे अनुव्यवसायादिरित्यादि
नास्तिविलक्षणत्वं [illegible] रज्ञानपरि [illegible] ननु यत्र परामर्शकाले समा [illegible] विषये लौकिकचाक्षुषादिप्रत्यक्षस्य भिन्नविषये च शाब्द
बोधस्य सामग्र्याः सत्त्वात् द्वितीयक्षणे विनि [illegible] नावरह [illegible] किमपि स्यात् [illegible] कज्ञानसामग्रीः प्रतिबंधकत्वाद् व
सति धानस्य तुल्यत्वात् [illegible] तीयक्षणप्रत्यक्षादिसाम [illegible] गमपि तृतीयक्षणे ना [illegible] मितिः स्यात् उक्तकारणतावच्छेदक [illegible]
तज्ज्ञानाभावादित्यत आह अत्र लिङ्ग [illegible] चेद्ज्ञाना [illegible] सादेपायस्यर्थः स्मरणादेति तस्यापि सविषयकत्वे [illegible] कारणता
वच्छेदकाक्रांतत्वादिति भावः नच यत्र परामर्शादिरूपे क्षणात्मकसंस्कारोत्पत्तिरिति वाच्यं फलानुरोधेन तत्संस्कारकल्पनायाः
आवश्यकत्वेन परामर्शादिरूपेक्षा [illegible] स्यैवासिद्धेः ननु अनुमितेः [illegible] न्यत्वे [illegible] तस्याः स्मृतित्वापत्तिः संस्कारजन्यज्ञानत्व
स्य स्मृतित्वे [illegible] आदत आह संस्कारजन्यत्वेनेति निरासादि [illegible] संस्कारजन्यत्वस्य [illegible] प्रयोजकत्वात् अन्यथा का

५२

लोपाधिविषयतानां तेरपि ज्ञायमानलिं[illegible]तामे संरका लिंगका[illegible]नि[illegible]रसंवलनस्यो हेतुके[illegible]तिप्रसंगादिति भावः प्रक
तिसाम्यायकार्यो[illegible]तिनिर्वाह्यतावच्छेदक[illegible]पेण प्रतिबंधकत्वमपि संभवत्ति स्वसमानाधिकरणेति पदव्यावृत्तिरनुमितिव्यव
हितपूर्ववर्तिसिद्धिभिन्नसिद्ध्य[illegible]वच्छेदकतावत् बोध्या सिद्ध्यात्मकपरामर्शादि[illegible]रं सिषाधयिषोपनीतिकालसर्वत्र[illegible]दा[illegible] समवेत
ध[illegible] [illegible] मोपिकत्वयत्रनतत्वाशक[illegible] तिबंधकतावच्छेदकावच्छिन्नस्यासत्वेनातिप्रसंगसंभवात्[illegible] [illegible]
समानाधिकरणेति[illegible] [illegible] शादेरनुमितिव्यवहितपूर्वक्षणवृत्तिविषयितदसादक्षणस्यानुमितिव्यव[illegible] तानधिकरण
तयातद्वृत्तित्वविशिष्टत्वेन परामर्शादेरेव प्रतिबंधकता नात्रकल्पनादृशास्व हेतुसिषाधयिषोपनीतिकाले अनुमिति[illegible] इति भावः
अनुमिते[illegible] [illegible] [illegible] हं वक्ष्यमाणतद्रूपानिकध्वंसप्रतियोगित्वं तत्क्षणत्वानिवेशे अनुमित्युपस्य धिकरणमहाकालाधु
ध्वंस सत्तिकं [redacted] मात्रायक्षणमा[illegible]व्यवहितपूर्ववृत्त्या दितिक्षणत्वानिवेशनमावश्यक एवं च तदुपक्षयात्वादृशा[illegible] मित्युप
न यधिकरणस[illegible] [illegible] तिकध्वंसप्रतियोगिक्षणवृत्तित्वविशिष्टत्वेन प्रतिबंधकत्वमेवोचितं अनुमि[illegible] [illegible]यनधिकरण[illegible] य
स्य क्षणत्वे न[illegible]नि[illegible] [illegible] क्षतिविरहात् अनुमित्युपस्यनधिकरणस्थूलकालास[illegible] ध्वंसप्रति[illegible]गित्वस्य अनु[illegible]मितिव्य
वहितपूर्वक्षणभिन्नक्षणत्वसत्वात् चरमक्षणे क्षणत्वनिवेशने चोक्तयत्नैवावश्यक अनुमितिव्यवहितप्राक्क्षणे[illegible] द

सत्तिक्षणोत्पत्तिकध्वंसप्रतियोगितानधिकरणमहाकालादिवृत्तित्वविशिष्टसत्तेनानुमित्युत्पत्त्यनधिकरणसमयोत्पन्नध्वं
विशेष सप्रतियोगिस्थूलकालवृत्तित्वविशिष्टसत्त्वेन चानुमितिमात्रानुप॰ तेरित्याशयेनाह॰ समानाधिकरणेत्यादि चपूर्वक
त्वक्षणता निवेशो अनुमित्युत्पत्त्युपलक्षितकालोत्पत्ति ... निवेशः एवान्यकालावच्छेदेना॰ मित्युत्पत्त्यधिकरण॰ ...
लाद्युत्पत्तिकध्वंसमादाय ... नतु तदुत्पत्तिविशिष्टोत्पत्तिकत्वं ... तथा च क्षणत्वमुत्पत्त्यधिकरणकाल॰ ...
वृत्तयमेवत्युच्यते तथाप्युपलक्षित॰ ...त्तिकत्वो॰ त्पत्त्या विशिष्टोत्पत्तिकत्वस्य गुरुशरीरतयैव कल्पान्तरा॰ सरणं ...
न चैतत्कल्पेप्युत्पत्तिविरहविशिष्टसमयोत्पत्तिकत्वमेव ध्वंसे॰ ... अनुमित्युत्पत्त्यधिकरणभिन्नोत्पत्तिकत्वं वशायत्र
नुमित्यात्मकपरा॰ मर्श॰ ...स्थानानुमितेर॰ ...तासु न रनुमितिः तत्रानुमितेरुत्पादकाले ... तो वा जवस्थान
वृत्तयकतया अनुमित्युत्पत्त्यधिकरण॰ नियमेन॰ यमानुमित्युत्पत्त्यधिकरणक्षणस्यानुमित्युत्पत्ति॰ ...समयोत्पत्तिक न
ध्वंसप्रतियोगितया दुर्घटतया अनुमित्योत्पादकाले अनुमित्यापत्तेरनुमित्युत्पत्त्यभावोपलक्षितसमयो॰ ... निवेशो अनु
मित्यव्यवहितप्राक्क्षणस्यापि तदुत्पत्त्यभावाधिकरणस्थूलकालोत्पत्तिकध्वंसप्रतियोगितया तद्वृत्ति॰ ...रामर्शादेरनुमितिविरो
धितापत्तेः तथा च ... मितिवाच्यं ... युपगमे अनुमित्युत्पत्त्यनधिकरणतोपलक्षितसमयो॰ त्तिकत्वनिवेशोपि दर्शि

१०कस्यचित्तदासत्त्वात् धर्मस्यनात्रोलस्यैवानुमित्सव्यवहितपूर्ववर्तित्वेनविरोधित्वयानसिषाधयिषासत्त्वकाले।।१०
५३ तस्थलेअनुमितेरापत्तिः [illegible] नुमित्सु [illegible] अधिकरणतयाउक्तदोषानवकाशादेतत्कल्पेलाघवसंभवात्अनुमित्यनधिक
रणत्वस्यसमयविशेषणत्वेअनुमित्सुसत्तिक्षणस्यानुमित्यधिकरणसमयविशेषणतयैवाव्यवहितपूर्वतयातदुत्तरमन
मित्यापत्तिरितस्यादुः सनधिकरण [illegible] निवेशःसम [illegible] समयोत्पत्तिकध्वंसप्रतियोगित्वमेव [illegible] वक्ष्यमाण
तदुत्पत्तिकक्षणोत्पत्तिकध्वंसप्रतियोगित्वंतदुत्पत्तिक्षणनिवेशप्रयोजनाभावात् प्रागभावानभ्युपगम [illegible] तदुत्पत्तिका
लीनध्वंसप्रतियोगित्वंतत्पूर्वत्वं तथाचतदुत्पत्तिकालीनध्वंसप्रतियोगि [illegible] नि ध्वंसाप्रतियोगित्वरूपाव्यव [illegible] तत्वस्यस्वा
व तंत्र्येणनिवेशानमफलं तदुत्पत्तिकालीनस्थले तदुत्पत्तिकालोत्पत्तिक [illegible] व्यवहित [illegible] संभवादिया
द्यायेनानुमित्सव्यवहित [illegible] मनुमित्सुत्पत्तिक्षणोत्पत्तिकध्वंसप्रतियोगित्वरूपमेववाच्यमित्याहतद्व्यवहितत्वेतिअनुमि
तिरित्यादि [illegible] ध्वंसप्रतियोगित्वम [illegible] मित्सुत्पत्तिक्षणसाधारण [illegible] तत्तद्व्यक्तिविशिष्टस्यविरोधि [illegible] धर्मो
त्पत्तिनिवेशःउत्पत्तिविशिष्टाधिकरणत्वनिवेश [illegible] मायेवक्षणपद [illegible] कल्पानुसरणबीजं [illegible] प्रथमकल्पे [illegible] षिंक
थंचिदुधर्मभावः [illegible] चात्रानिसिषाधयिषासत्त्वे [illegible] नुमित्यापत्तिरंभवतीतिदविनाशस्थलानुसरणंजन्य [illegible] य
धर्मेनात्रापितेनधर्मेणा [illegible] सन्तयाअन्यदीयानुमितिप्रतिबन्धसंभवात्तत्र रूपीयस्ययुक्तंयथापिपरा [illegible]

षाधयिषासादस्थले परामर्शाव्यवहितप्राक्क्षणे फलैत्पाव(?)श्यमेवस्वीकार्यातथाचतस्याएवसिषाधयिषा: निकालेऽवश्यं विना

ग्र: तथाप्यपेक्षा [illegible] ध्या [illegible] नु यादि परामर्शोस्तिकाले फल [illegible] क्रियत तदा परामर्शो: निद्वितीयक्षणे आत्मधर्म विना

[illegible] वतीयभिप्रायेण दं अनुमितौ सुखवत [illegible] लोत्तर [illegible] मनन्तरणे [illegible] मितौ कारणवती सभिप्रायेण

ववासिषाधयिषानन्तरमनुमितेः सादलसे वोसिद परामर्शादेरवानुमि [illegible] तौ भिन्नतया विनोधितेन नापत्ति से

[illegible] तस्तदनन्तरमनुमितिः [illegible] लोअनवरत ति। अनवरतपारिस्पंदमानानां परिमितपवनां परमाणूनां चेतनतनास

नासमंय: संयोगसंतति: संयोगधारा। दन्तगतिव्यक्तीनाप्रतिक्षणमेवनाशादियर्थः अपरामितानामपि घटादीनामिवास्थिरत्व

गादिनाशास्यसंभव। नप्रामाणिकतयाशंक्याह फलानुत्पादेति। [illegible] त्वादिति। अनुमित्युत्पत्तिरुक्तकारणसत्वेऽव

[illegible] तदनुत्पा [illegible] तादृशसंयोगादिनाशमन्तरेणानुपपद्य मा [illegible] दिति भावः ननु तत्रानुमित्यनुत्पादनिर्वाहायसि

ध्यभावरू: कारणांतरमेवकल्प्यतां तदाह [illegible] रियते आहकारणांतरेति। नन्वनुमितिव्यवहितपूर्वव

र्तिभिन्नतावच्छिन्नाभावस्यकारणतासिद्धौ उक्तस्थले अनुमित्यनुत्पादनिर्वाहायतादृशाका णाभावो [illegible] क: योगा।

ग०प०

५४

दिनाशः कल्पनीयः प्रथमंच तादृशकारणताग्रहएवनसंभवत्युक्तस्थले तदानीं तादृशाभावरूपकारणासत्वात् संदिग्धतया
अन्वयव्यभिचारसंदेहादित्यत आह अन्वयव्यभिचारसंदेहेति का[redacted]ग्रहविरोधित्वादिति कारणतायाः कार्यव्या॰ कता
गर्भितया ग्रहस्य व्याप्याभावावगाहितया व्यतिरेकव्यभिचारग्रहस्यैव विरोधित्वात् सामग्रीनिष्ठकार्यव्याप्तेः कार्यकारणभावा
घटकतया तादृशव्याप्तिविरोधित्वं अन्वयव्यभिचारग्रहस्य कार्यकारण[redacted]विरोधि[redacted]भावादिति भावः ननु प्र
ति[redacted]दिविनाशेऽपि यत्र दशैतरक्षणे सिद्धिरनुमितिरूपा तत्र तृतीयक्षणविशिष्टसंयोगादेरभि
तिपूर्वमपि सत्त्वेन अविरोधितया उत्पत्तिस्स्यादत एव[redacted]आह उपादीयं तामितिप्रतिबंधकः पारवोत्रियं तामित्यर्थः
समयविशेषः यदा तत्रासन्यनुमितिनोत्पद्यते तत्क्षणाव्यवहितो क्षणरूपः तत्संबंधस्यानुमित्यव्[redacted]भा
वात् एवंच सति प्रतिबंधकतावच्छेदकसंबंधेनैव वाच्या सर्वत्र क्षणविशेषसंबंधेनैव प्रतिबंधकतासंभवेन सिध्यादिसा
[redacted]क्षणसंबंधस्य स्वरूपातिरिक्ततया पसंद अनतिरिक्तवृत्तिप्रायेण अनुगतेन नैदकटापत्ति
तत्[redacted]कारणताप्रसंग इति भावः तत एकपुरुषीया मित्यादि सादृश्यक्षणे सर्वासामनुमित्युत्पत्तिवारणाय नानापुरु
षीयत्वे निवेशः क्षणस्य कारणता[redacted]क्षणस्तदुत्तरं कार्यमिति कालिकपर्याप्त्या बाध्यात तदा समवेततया

वह्नित्वेनप्रतीतत्वदशायामेवेनकारणत्वयादेशाकातिप्रसंगाभंगोबोध्यः परामर्श साधारणे नाहत्वादशातितदीयानुमित्यव्यवहितपूर्वे
यर्थः यत्र यत्र [illegible] देशितस्वसामानाधिकरण्यस्यानुमितिविशेषणत्वयाप्यतिप्रसंगः शक्यवारणः तथापि तत्र [illegible]
भावेन अननुगमेमात्रावस्थत [illegible] रूपीयतद्घटितत्वक्रमानुसरणं बोध्यं न चैवं रूपभेदेनकारणता [illegible] नाधिकरण्य
प्रयासस्यालिंगपरामर्शत्वसिध्यभावत्वादिनाकारणता [illegible] लपनमेवोचितमितिवाच्यं लिंगपरामर्शादेरपिलिंगादिभेदेनका
रणताभेदस्यावश्यकत्वात् [illegible] रूपापेक्षयालिंगादीनामेवोहरयत्वात् [illegible] उक्तरूपणाकारणतास्वीकारे [illegible] नष्ट प्रदर्शितिलथाचेति
उपमानादरित्यादिनाशब्दपरिग्रहः प्रमाणान्तरत्व अनुमानत्वे [illegible] प्रमाणत्वं सर्वत्रैवेति उपमानादिस्थलेलिंगपरामर्शादि
घटितानुमितिसामग्र्यनियमात्तत्रप्रमितिसंचारः पेयतेजल उपमाना :प्रमाणान्तरता अनुमित्युत्पत्तिमात्रनिवा [illegible]
रणास्यानुमितिसामग्रीत्वतुल्यस्याः सर्वत्रैवसत्त्वेन उपमित्यादिरूपविलक्षणप्रमितेरेवासिध्यापत्तेरितिभावः ननु सर्वत्र एक
जातीयप्रमितिसामग्र्याः सत्त्वेपि उपमिनोमि नानुमिनोमीत्यनुभवसाक्षिक : मितिवैलक्षण्यं [illegible] न्वमेवेतिनाप्रमा
नादेः प्रमाणान्तरत्वभंगइत्यतो अन्यदोषमाह विलीयेतेति उक्तरूपपरामर्शादि [illegible] कारणतादि [illegible] इत्यादिनेति
अनुमित्यव्यवहित [illegible] तिभिन्नत्वादि [illegible] शादेरपिप्रतिबंधकत्वाद्दा [illegible] त्वादिनेतिकार्यान्तर [illegible] प्रत्यक्षादिषुकारणतास

र्वा दिसिद्ध कारणतावच्छेदकेंद्रियसंन्निकर्षतावच्छिन्नानां तिवं [illegible] संमतप्रतिबंधकतावच्छेदकदोषविशेषतावच्छ
च्छिन्नानां तथात्वं अकारणत्वमप्रतिबंधकत्वं च [illegible] अकारणत्वादिनासर्वमतानां कार्यमि [illegible] वर्तितु भिन्नानां
उदासीनवस्तूनां तथात्वं कारणत्वादि प्रसज्येत तेषामप्युक्तकारणतावच्छेदक [illegible] दि तिभावः जलएवेतिअनु
मितिव्यवहितपूर्ववर्तिसिद्धिभिन्नसिद्धानां [illegible] किंरावच्छिन्नाभावस्य हेतुत्वे [illegible] कार्यकारणभावप्रसंगात्तादृशसि
द्धिमदन्यसिद्धित्वावच्छिन्नाभावहेतुत्वे तस्यानुमि [illegible] यधीनतया अन्योन्याश्रयात् सिद्धि [illegible] दक [illegible] सिद्धित्वावच्छिन्नाभा
हेतुत्वे [illegible] विशेषणविशेष्यभावविनिगमनाविरहादि यर्थः एतन्मते अधिकदूषणमाह वैयर्थ्याच्चेति अनुमि [illegible] व्यहि
तपूर्ववर्तिभिन्नत्वावच्छिन्नाभावस्यैव कारणत्वसंभवात् बाधबुध्यादेरभा [illegible] तबिलयप्रसंगस्ये
ष्टत्वादितिभावः एतन्मतदूषयद्दशितितृतीयक्षणसाधारणाव्यवहितानरत्वघटित [illegible] रक्षणे नुतिकानुमिति
कभिन्नसिध्यभा [illegible] सत्तापक्षपि [illegible] सिद्धिपदव्याव [illegible] तिरतस्तद्वैयर्थ्यबो [illegible] चेता नेच्छयायोग [illegible] सिषा
नु धयिषाकालोत्पन्नो [illegible] मितिपूर्ववर्ति [illegible] सिषाधयिषाविरहविशिष्टाव्यवहितानरक्षणसन्नानुमितिकभिन्न
तयापूर्वंसिषाधयिषाविरहविशिष्टतयाच्यानुमितिविरोधित्वं स्यादितितत्सार्थकत्वमितिवाच्यं [illegible] च्छयायोग [illegible] सिध्युपाद

नेपि यत्र पूर्वस्मिन् सिषाधयिषा चतुर्थक्षणे सिध्यनंतरं पुनः सिषाधयिषानुमितिश्च युगपत्तत्र सिध्येर्विरोधित्वा [illegible] ने दुर्वा
रत्वात् - [illegible] सिध्यनुपादाने सिषाधयिषाविरहविशेषणस्यापि वैयर्थ्यमापातितं यत्र त्रि [illegible] पासिद्धिसिषा [illegible] यिषानुमितयेस्त
त्र सिध्येरनुमितय विरोधित्वेपि सिषाध [illegible] ति काले विनष्टफलछा [illegible] नां विरोधितायै सिषाध [illegible] तिक्षणे अनुमिति
वारणाय [illegible] त्वादिति वाच्यं सिध्येरनुमितिरूपत्वे इच्छाकाले विनष्टफलेच्छादर [illegible] मित्यथवा [illegible] तितयो विरोधित्वासंभ
वादिति। समानविषयकप्रत्यक्षादिसामग्रीकालिपक्षताविरहणा [illegible] मितिवारयता [illegible] लस्खेसाधकमानपदं सिद्धिसाधकमा
न विशेषान्यतरपरतया वर्णयत उपाध्यायस्य [illegible] मतमाह सिषाध [illegible] त्येतिसिध्याविवसाधकमानेप्यनुमितायाः [illegible] जकवा
स्येकं तदभावविशेषणत्वे गौरवमित्यन्यतरत्वावच्छिन्नस्य [illegible] द्विशेषणतालाभाय समास उपेक्षितः अनुमितिपूर्वम [illegible]
[illegible] वसाधकमानस्य नियमेन सत्त्वात् सिषाधयिषां विनाकदाप्यनुमितिर्नस्यादिति उ [illegible] तिरिक्त [illegible] कमानो
[illegible] षणं साधकपदार्थ [illegible] टकसिध्यावनुमितसन्वत विशेषण [illegible] र्थ [illegible] सितं। इत्थं च लाघवं मारांक्या [illegible] निराकार्यं। सा [illegible] कमा [illegible] पदार्थं
[illegible] दूषयति साधकमानं हीति। तदुपा [illegible] सिद्धिविशिष्टं। तत्सामग्री। सिध्येः कारणासमु [illegible] दायः। अनुमितास [illegible] भा
वविशिष्टसाधकमानाभावस्याक्षतत्वात्। वनानुमितामिति अनुमित्यभावप्रसंगादितिकालिकत्रयासत्यापतिबंधक

ग०प०

त्वाभिप्रायेण। समवायेन प्रतिबन्धकत्वे आत्मनि सत्त्वादेः चक्षुरादिप्रमाणाभावादि[illegible]। बोध्यः प्रत्यक्षसामग्रीसत्त्वे
अनुमित्यनुत्पत्तिरूपो विशेषः ननु तत्रानुमितेः [illegible] न्यदेव प्रतिबन्धकमस्त्वयं सिद्ध्यभावपक्षता। तेऽपि तदावश्यक
५६ री त्वादित्यत आह अनुमानातिरिक्तेति तथा सति पक्षताशरीरे अनु॰ मानातिरिक्ते [illegible] साधकमानान्तर्भावस्य [illegible] र्थः
सिद्ध्यसमवहितसामग्रीदशायाम्॰ मिति वारणायैव तत्फलत्वा[illegible] कमानपदं न सिद्ध्युपहित विवक्षणे च तदनिर्वाहा
दित्याशयः केचित्तु यथाश्रुतानुरोधेनानुमानातिरिक्तेति तन्मात्रपरमे॰ ॰ चरमाभ्याः पृथक्प्रतिबं॰ कत्साधकमा-
पदार्थस्य सिद्ध्युपहितस्यापि निवेशानम्फलमित्यवा[illegible] शाब्दसिद्धिकाले अत्र शाब्दज्ञानं जायतामितीच्छाबलादनुमि॰ त्युप
पत्तये सिद्धौ तादृशेच्छाया अवश्यमुत्तेजकत्वोपगमात्। तथाविधेच्छाबलादुपदर्शितप्रत्यक्षसा॰ [illegible] नेतरमनुमि॰ [illegible]
णाः साधकमानान्तर्भाविसार्थक्यान्न च सिद्ध्युपहितचक्षुःसंयोगात् सत्त्व आलोकसमवधानाध्यसत्त्वे तादृशेच्छाब
लादनुमित्युत्पत्त्या साधकमानेऽपि तादृशेच्छाया। [illegible] कता[illegible] आवश्यकत्वात् [illegible] क्षतायां तदन्तर्भावि[illegible] कापत्तिवारणाय सं
न्नवद् इति वाच्यं यत्र विषयविशेषे प्रत्यक्षोपहितचक्षुःसंयोगादिसत्त्वे [illegible] को॰ पास॰ दायस्त एव अत्र शाब्द [illegible]।

यतामितीच्छानसितर [redacted] वविशिष्टतादृशचक्षुःसंयोगादिसवेतत्रतादृशोऽभावस्यप्रसक्षोपहितचक्षुःसं[redacted]
साधकमा [redacted] तादृशविषयविशेषीयपक्षतायामेव तथा विषसाधकमानां गौवस्यसार्थक्यात् याहः
तन्नाऽथासत्तितादृश क्षेत्ताशरीरिसिध्यंतभाविवे थ्यीसिद्धि कालेसिध्यु[redacted]हतात्मादि[redacted]ःसत्वात् अनुमिति[redacted]
भावत्वेनप्रत्यक्षकारणत्वमिति।अन्यथाऽनुमितिसाधीनानुमित्युत्पादका लप्रत्यक्षापत्तेरितिभावः प्रत्यक्षसामग्र्यभावत्वेन।
सिधिप्रत्यक्षसामग्र्यतराभावत्वेन।अन्योन्याश्रयादिति।अनुमितिसामग्र्यभावप्रत्यक्षकारणत्वतापांतर्गतमशाला
प्रत्यक्षसामग्र्याऽज्ञानान्त ज्ञानेचतदभावघटिता मितिसामग्र्याऽज्ञानेनतदभावाज्ञानादितिभावः अथवाकारण
समुदायत्वेज्ञानसा ग्यानिवेशोसमुदाय[redacted]व्यासज्य तिधर्माविच्छिन्ना यामिताक
[redacted] पगमसामग्र्यांसा मीभिन्नभिन्नतंदुघंटमितिकार्याव्यवहितप्राक्क्षणावच्छिन्न[redacted]सानि[redacted]त्या अव्या वृत्ति
मविच्छिन्नादस्याव्याप्य तिगामतमुपेत्यान्यदाकार्याव्य[redacted] प्राक्क्षणा च्छिन्नभेदवत्वेकार्याव्यव [redacted] भावक्षणावच्छेदा
[redacted] च्छिन्नभेदवत्वंप[redacted] थायकस्योपपादनीयंतथाच [redacted] प्रत्यक्षोत्पत्तिकालेअनुमित्सा सादृश्यप
त्यक्षोत्पादनिर्वाध्यः उक्तानुमितिप्रतिबंधकस्यफलोपधा[redacted] निर्वाप्रिसक्षोत्पत्तिरपि अनुमित्सा[redacted] ॥

५८ दुत्पादे अनुमित्यव्यवहितप्राक्क्षणावच्छिन्नस्य प्रत्यक्षप्रतिबंधकस्यावश्यंसत्त्वादित्यन्योन्याश्रय इति भावः। अत्रैव कल्पे अन्ये
त्वादूषणमुपन्यस्यति स्थाणुत्वाभाववतीत्यादिना। [illegible] तदनुमतत्वं तया चकारसंगतिः यत्र विशेषदर्शनानन्तरं जातं प्रतियोग्या क्षण
रोपात्स्थाणुत्वाभावप्रत्यक्षं तत्रेत्यादिः तदभावानुमित्यापत्तेः स्थाणुत्वाभावानुमित्यापत्तेः तथा चानुमित्यन्यसिद्धिसामग्र्यभाव
स्य कार्यकालावृत्तितया पृथगेव कारणत्वमावश्यकमिति भावः प्रतियोग्यारोपस्य कारणतायाः स्वासंमतत्वं तया केचिदित्यनेन। ननु
पक्षताघटकः सिषाधयिषासामग्र्या नानुमितिसामग्र्यभावघटितकारणसमुदायरूपा अपि तु तदतिरिक्तप्रत्यक्षासाधारणकारणस
मुदायरूपैव वाच्या अनुमितौ विशेषसमा॰ विषयकानुमितिसामग्री द्रव्यायां सिषाधयिषारूपोत्तेजकबलादेवानुमित्यु
पपत्तेः एवं प्रत्यक्षं प्रत्यनुमितिसामग्रीप्रतिबंधकतायामपि निरुक्तपक्षताननेन [illegible] अपि तु लाघवादनुमितौ विशेष्यभि
न्नायामनुमितौ समानविषये प्रत्यक्षोत्पत्तौ [illegible] तादृशपक्षतायाश्चावश्य[illegible] प्रथमोक्तान्योन्याश्र
यावकाशः एवं सामग्र्याः कार्याव्यवहितप्राक्क्षणावच्छिन्नत्वेन प्रतिबंधकत्वे [illegible] विषयकप्रत्यक्षप्रतिबंधकतायाम
नुमितौ वैशिष्ट्यं निवेश्यते तथा चोक्तदोषः [illegible] त्तिर्नानुमित्यनुत्पाद [illegible] जीवति अनुमिति [illegible] अनुमितौ [illegible]
क्षप्रतिबंधकत्वात् अपि तु अनुमितौ विरहमेव तेनापरोऽप्यन्योन्याश्रयः अन्यथा सामग्र्याः पक्षतायाः नत्वेभाविपिप

थे। प्रतिबंधकतायां आवच्छेदकत्वेनानिस्कारादिसत्त्व आह वस्तुतस्त्वितिस्वतंत्रान्वयव्यतिरेकशालित्वं। सिद्धित्वादिरू
पप्रतिबंधकताविधर्मावच्छेदेन कार्यानुत्पादप्रयोजकान्वयव्यतिरेकानुविधायित्वं नन्वत्र [illegible]न्यतरत्व [illegible] प्रतिबंधकत्वेपि तन्नियामकसिद्धि
त्वाद्यवच्छिन्नस्यकार्यानुत्पादान्वयनियतत्वं तदवच्छिन्नव्यतिरेकस्य चैकारणांतरपरामर्शादिसहितस्यकार्योत्पादनिय
तत्वसंभवतीतितत्तावत्तासिद्धित्वादिनाप्रतिबंधकतासिद्धिरतो हेत्वंतरमाह नियमेनेति। प्रथमोपस्थितत्वात्। [illegible]क
रूपावच्छिन्नस्यतदवच्छिन्नान्यतरत्वापेक्षयाप्रथममुपस्थिततत्वात् उपस्थितत्वलाघव[illegible]स्यानुरोधेन लाघवमाहत्वा [illegible]वादि
ति। उक्तरूपद्वयमपेक्ष्यतदुभयघटितस्याधिकभेदादिघटितत्वेनयागुरुत्वादितिभावः प्र[illegible]कं। सिद्धित्वादिना। तथात्वं प्र
तिबंधकत्वं। अन्यथा। प्रतिबंधक[illegible]स्यानुरोधेन नानाधर्मावच्छिन्नानां तदवच्छिन्नभिन्नाभिन्नत्वेन प्रतिबंधकत्वे। बा
धादेरित्यादि नासत्प्रतिपक्षादिपरिग्रहः। अत्रैव। पक्षतायामेव। अंतर्भावप्रसंगात्। घटक[illegible]संगात्। सिद्धित्वापरत्वाम
र्षी विशेषाध्यंन्यतमत्वावच्छिन्नाभावस्य पक्षताप्रसंगादितिस[illegible]दायार्थः अन्यथा बाधबुद्ध्याद्यभाव[illegible]पातात्
कल्पनापत्तेरितिभावः न च तस्मादिनिश्चयाभावेप्यनुमित्यापत्तिः पर्वतो वह्निमान्पर्वतो घटवानित्याद्यनुमितौ वन्यभावादि
निश्चयस्य प्रतिबंधकतयावश्यं [illegible]प्रकारता[illegible]वच्छिन्नप्रतिबंध्यभावादिनिश्चयस्य प्रतिबंधकतावच्छेदकत्व

स्यभक मिति [redacted] कथंसामग्रीसाध्यतदभावानामेकरूपेण प्रतिबंधकताप्रसक्तिरितिवाच्यं वन्ह्यादिप्रकारकानुमितौ
वन्ह्यभावादिनिश्चयप्रत्यक्षादेः प्रतिबंधकत्वेपिवन्हिमान्पर्वतोघटवानित्याद्यनुमितिहेतुपक्षतायां आश्रयासिद्ध्यादिनिश्च
यांतर्भावेणैवतादृशनिश्चयदशायां तथाविधानुमितिवारणसंभवात् अवच्छेदकगौरवेस्यप्रवर्तित्वात् योजकीकृतत्वात् नच
तथापिबाधकालेप्रत्यक्षादेरनुत्पत्त्या विशिष्टबुद्धिसामान्यप्रतिबाधबुद्धेः प्रतिबंधकत्वांतरकल्पनमावश्यकमितिपक्ष
तायांतदंतर्भावोनिरर्थकइतिवाच्यंतत्रापिभिन्नविषयकानुमितिसामग्र्यादीनामावश्यकत्वनीयप्रतिबंधकतायांबाध
बुध्यादिसाधारणान्यतरत्वादेरवच्छेदकत्वेपिवापपनाद्धिबंधः सामान्यप्रतिबंधकत्वासिद्धेः प्रत्यक्षादेरुत्पत्त्या
जकतयापितदसिद्धेः केचित्तु अत्रैवबुद्धिरात्प्रतिबंधकत्वमभ्युपेत्य प्रतिबंधकांतरसाधारणोन्यतरत्वावच्छिन्नप्रतिबं
प्रसं कतायामेवेतियावत् तदंतर्भावे [redacted] तुअवच्छेदकघटकताप्रसंगात् तदभावव्याप्यवत्ताज्ञानादिसाधारणान्यतरत्वेने
वबाधादेः प्रतिबंधकताप्रसंगादीनिसमुपपादयंति तथाचपक्षतायांबाधांतर्भावविपरस्याभावान्नाकांक्षाप्रसंगातिरितिद्रूति
व्याचक्रुः केचित्तुतदभावनिश्चयदशायांयादृशांकुरविशेषधर्मितावच्छेदकत्वादनुमितेः कारणांतरविरहात् दवोनि
यमतोनुत्पादस्तादृशसाध्यकस्थलाभिप्रायकएवायंग्रंथः इत्याहुः ननुसिषाधयिषाविरहविशिष्टसिद्ध्यभावरूपानुमितिसाध

त्वा उत्तेजकत्वात्तयोरनुगतरूपेण प्रतिबंधकत्वे अनुमित्साविरहस्यान्यतरत्वावच्छिन्नेतरद्विशेषणतया लाघवं अनुमित्सावि
रहविशिष्टसिद्धिसामग्र्यन्यतरापेक्षया तद्विशिष्टसिद्धित्वतद्विशिष्टसामग्रीत्वयोर्द्वयोरेकस्यापि विशेषणस्य द्विधा निवेशे गौ
रवात् अन्यतरत्वघटकोक्तनिवेशापेक्षयासिषाधयिषाविर [illegible] गुरुताया स्फुटत्वात् अत एव बाधाघटितत्वेन प्रति
बंदेरपि नावसरः बाधसिद्धितद्वि [illegible] न्यन्यतमत्वेन प्रतिबंधकत्वे अनुगतरूपावच्छिन्नांशे सिषाधयिषाविरहविशे
[illegible]णतायां सिध्यादिकाल इव बाधकालेपि अनुमित्सा बलादनुमित्सापत्तेः सिद्धित्वाद्यवच्छिन्न एव पृथक् पृथक् तद्विशेष
णतायां उक्तलाघवा अनवकाशात् विशिष्टबुद्धिसामान्ये वा [illegible] तदभावव्याप्यवत्ज्ञानादीनामेकरूपेण प्रतिबंधकत्वे
उक्तदिशा लाघवासंभवेन अवच्छेदकगौरवस्य दुष्परिहरत्वात् न च प्रत्यक्षस्थले बाधबुद्धौ तदभावव्याप्यवत्तादिबुद्धौ
च इच्छाया उत्ते [illegible] यात् तत्रानुगतरूपेणात्तयोः प्रतिबंधकत्वे इच्छाविरहस्य सकृद्विशेषणतया [illegible] घवमक्षुण्णमेवेति
वाच्यं बाधादौ प्रत्यक्षेच्छाया उत्तेजकत्वेनानाप्रतिबंधकताप्रसंगेन तदनभ्युपगमात् अनाहार्यत्वस्य प्रतिबध्य
तावच्छेदकत्वमंगीकृत्यैव बाधादिसमये आहार्यप्रत्यक्षस्योपपादनीयत्वादित्याशंकां निरस्यति नचेत्यादिना ।

ग०प०

५९

गौरवमित्याशंक्य अनुमितेरुत्पादादिति प्रत्यक्षादिसामग्र्यसत्त्वे अनुमित्युत्पत्तेरेव तादृशेच्छाविषयत्वसिद्धेरिति भावः॥
अनुमितिविषयकेच्छाविरहस्य अनुमितित्वाप्रकार[illegible] तादृशेच्छासाधारण्यानुगतरूपा[illegible]च्छिन्नविरहस्य तादृशेच्छ
पंगागेवापेदितं अनुमित्यनुत्पादादौ तत्र रक्षोपस्थापितादृशेच्छाविषयत्वसिद्धेरिति भावः अनुमितित्वा प्रकार
केच्छाविरहस्य अनुमितित्वप्रत्यक्षान्यत्वानवतादृशप्रकारके[illegible]तावच्छिन्नाभावस्य पृथगेव यथा हि गौरसाधारणप्रत्य
क्षत्वा[illegible]नावाध्यवच्छि[illegible] नन्वनुमितित्वादिप्रकारकतदप्रकारकेच्छानामनुगतरूपावच्छिन्नाभाव एव अन्य
तरत्वावच्छिन्नविशेषणं वाच्यं प्रत्यक्षादिसा[illegible]तादृशाया इच्छाबलादनुमितेर्वारणाय चानुमितिभिन्नो लौकि
कप्रत्यक्षान्यस्वविषयतावच्छेदकावच्छिन्नसामग्रीसमवहितत्वभिन्नत्वे नेच्छाविशेषणीया अनुमि[illegible]व्याः उप
नीतभा[illegible] सामग्र्याश्च समवहितत्वाय इच्छायाः संग्रहाय पदद[illegible]छिन्नानां विशेषणं अनुमितित्वादिप्रका
रिकायाः प्रत्यक्षादिसामग्रीसमवहितेच्छायाः संग्रहायावच्छिन्नांतं एवं चोक्तलाघवमक्षुण्णमवेत्यत आह स्वनि
[illegible]ष्ठेति निरवच्छिन्नविषयतया बोध्यं अतो न गौरवमिति अतिगुरुत्वादिति तादृशेच्छाविशेषणस्याधिकस्य निवे

त्वादिति भावः नन्वेवमपि प्रतिबंधकतैक्य निबंधन लाघवं दुर्वारमेव - तिबंधकतांतराकल्पने एकत्रावच्छेदकगौरवस्य
किंचित्करत्वात् अनकत्र [redacted] त्ताहेतुतायामेकैक विषयवन्निश्चयाभावादि निश्चयानामनंतर्भावे अनंतस्थले अवच्छेदकगौरवा
त् स्यात् वे वत्प्रतिबंधकतोकल्पनस्यौचित्तया बाधादेः पक्षतां [redacted] वप्रतिबंधनवकाशात् प्रतिबंधे दर्ग्र
ताच्च [redacted] न्यतरत्वे नप्रतिबंधकता [redacted] विनिगमनाविर [redacted] तिबंधकताद्वयमापाद्य तिअन्यतर
त्वेति अन्योन्याभावयोः सिध्धेन [redacted] मीनेन [redacted] थाच सिध्धिभेद विशिष्टसामग्रीभेदावच्छिन्नभेदः सामग्री
भेद विशिष्ट सिध्धिभेदावच्छिन्नभेदश्च विनिगमनाविरहा [redacted] प्रतिबंधकतावच्छेदकद्वयवच्छेदकभेदात्प्रतिबंध
कताभेद आवश्यकः नचतादृशभेदयोः समनियततया अभेदान्नावच्छेदकभेद इति वाच्यं तादृशभेदाभेदापत्तेः
सिध्धिभेद विशिष्टसामग्रीभेदावच्छिन्नभेदत्वेन सामग्रीभेद विशिष्ट सिध्धिभेदावच्छिन्नभेदत्वेन च विनिगमनावि
रहेणा [redacted] ःस्वीकरणीयतया विशिष्टस्यावच्छेदकस्यानत्वं भेदा नचाखंडस्यैतस्य स्वरूपतएवा [redacted]
कतासंभवादुक्त विशेषणादरकारेण नावच्छेदकमितिकथं विनिगमनाविरह इतिवाच्यं अभावस्याखंडत्वेपि

स्वरूपतोऽवच्छेदकतायाः सिद्धांतनिरूपवात् यस्य स्वरूपतोभानं तस्यैव तथावच्छेदकतायाः सिद्धांतसिद्धत्वात् विशे
षणपुरस्कारेण चोपस्थितेऽवच्छेदकत्वग्रहस्य विशे॰णावच्छिन्नेऽवच्छेदकतावगाहित्वनि॰मात् किंचिद्रूपेणभास
मा[redacted]नेस्वरूपतोऽवच्छेदकत्वस्य प्रमाणेनास्पर्शाच्च नचतत्तद्व्यक्तित्वेनैवभेदस्यावच्छेदक॰स्वीकरणी॰ नतुस्वरू
पतः तथाचनोपदर्शितविनिगमनाविरह इति॰॰॰भेदनिष्ठतद्व्यक्तित्वस्य भेदस्व॰रूपातिरिक्तस्य दुर्वचत्वात् भेदस्व
रूपस्य तत्स्व[redacted]रूपतो विशेषणतासंभवात् एतेनाखंडस्याः तदवावाऽन्नाभावस्य तद्व्यक्तित्वेनैवइत्युक्तमिति[redacted]
पराकृतं यतु सिद्धिभेदसा॰ ध्याभेदयोः॰॰॰॰॰ धिकरण्येन मिथो विशेषणविशे॰॰॰भावापन्नयोर्भेदप्रति
योगितावच्छेदकत्वं येन विनिगमनाविरहस्यात् अपितु धर्मि विशेषणतापन्नयोरेव व्यासज्यवृत्ति॰॰कत्वं
तथाविधयोरप्यवच्छेदकता॰ यांसः महानसीयवन्हि नास्तीति प्रतीत्याऽवगाहनादिति तदपिन महानसी॰वा
नास्तीतिबुद्धौवन्हित्वाद्येकधर्मितावच्छेदकावच्छिन्न एव महानसीयवन्हित्वाद्यपरविशेषणभाननियमइत्येकत्राऽ
नेकेषामवच्छेदकत्वग्राह्येधर्मितावच्छेदकावच्छिन्नविशेषणतापन्नस्यैवावच्छेदक[redacted]नाम्महानसधर्मितावच्छेदकावच्छि

न्नविशेष [redacted] अवच्छेदकतायाम् इइतिनियमेन प्रकृते कस्यधर्मितावच्छेदकतापन्नस्य कस्यवातदवच्छिन्नविशेषण
तापन्नस्यअवच्छेदकेतास्यत्राविनिगमनाविर[redacted] अवच्छेदकताभेदस्याबश्यकत्वा अवच्छेदकविषयतावैलक्षण्यस्यावच्छे
दकतावैलक्षण्यनियतत्वादित्यन्यत्रनिस्तारः अन्यतरत्वेनोभयोः [redacted] पिप्रतियोगितावच्छेदकसंबंधाननुगमान्नतयो
रेकाभावस्यकारणतात् नवइत्याह आत्मनिष्ठेतिसमवायसं चावच्छिन्नप्रतियोगिताकस्तिथ्यभावः आत्मप्रत्यासन्नतया
दि [redacted] त्वक्षसाधारणचक्षुःसंयोगाद्युपसामग्र्याः स्वाश्रय [redacted] मनःसंयोगादिरूपपरंपरा भिन्नसंबंधावच्छि
न्नाभाव एवात [redacted] न्ततयाकारणंवाच्यमित्यर्थः विषये चक्षुःसंयोगादेः समवायेनाभावस्यसर्वदैवात्मनिसत्वात्तादृ
शाभावकारणतायाः अतिप्रसंगावारकत्वादितिभावः ननुविषयचक्षुःसंयोगादेर्नप्रतिबंधकत्वं [redacted] स्वीक्रि [redacted] नसंबंधान-
गमःस्यात्तु किंतुचक्षुःसंयोगादिविशिष्टस्यमनोयोगस्यैवसामग्र्येन प्रतिबंधकत्वंवाच्यमतआह मणीतिवन्हेरिसन्नि
तरदाहप्रतीतिमनोयोगादेरित्यनन्तरं प्रकृतइतिपा [redacted] यंप्रतिबंधकत्वायोगादितिम [redacted] स्य स्वानुमि [redacted]
हेतुत्वात्कारणात् चप्रतिबंधकत्वायोगादितिभावः यद्यपिकारणाद्य पिस्यरू पा [redacted] तिबंधकत्वेपीतिविरहः
दाहप्रतिबंधकत्वेवन्हेः प्रयोजनं रहादवानिवेशः प्रकृतेतुसंबंधैक्यानुरोधाद्देवमनोयोगादरन प्रवेशाइत्याविं

चित्तरमेततु तथापि मनोयोगस्याधिकस्य निवेशनीयतया गौरवमेव बाधकं बोध्यं न च सामग्र्य : स्वतंत्रप्रतिबंधकता
मतेपि आत्मनिष्ठतासंपत्तये चक्षुःसंयोगादेः संबंधतया मनोयोगादिप्रवेशस्यावश्यकत्वान्नाधिक्यमेतन्मते का
लनिष्ठतया सामग्र्यभावस्य हेतुत्वेन तत्पुरुषीय निवेशस्य आवश्यकत्वा योगेऽप्यादि इति वाच्यं तथापि मनोयोगादिसंबं
धस्याधिकस्य निवेशनीयतया गौरवस्य दुर्वारत्वात् विषयभेदेन प्रतिबंधकताभेदविरहात् राधेन विषयप्रत्यासन्नतया
चक्षुःसंयोगादिप्रतिबंधकतापक्षस्यैव श्रेयस्त्वात् श्रीप्रतिबंधकतावादिभिराश्रयणीयत्वात् तत्र मनोयोगादेर्निवे
शनाभावाच्च तथा चेति एवं रीत्या प्रतिबंधकतावच्छेदकसंबंधभेदस्यावश्यकत्वं चेत्यर्थः पूर्वप्रतियोगितावच्छेदकभेदेन
सिद्धि सामग्री विशेषणाय : सिषाधयिषाविर[redacted]र्थयोर्भेदात् द्विशेषणप्रवेशापा क्यव्यवस्थापितं इदानीं संबंध
भेदेन तद्विर[redacted]भेदं व्यवस्थापयति एककालेति [redacted] वच्छिन्नमेकालसमन्ताम इत्यर्थः यत्परिसंबंधमध्ये ए
कक्षणावच्छिन्नतानंतरक्षणेऽपि सिषाधयिषाकाले तद्विरहस्य विशेषणाभावात् सो विशिष्टाभावोऽस्त्यत एव न च का
लानंतरक्षणे सिषाधयिषाकालेऽपि सिद्धौ कालांतरावच्छिन्न तद्विरहवत्त्वात् निवर्तितात्त्वं वैशिष्ट्यं पर्वत उभयात्मनि
घटादौ च तादृश विशेषण चेति विशिष्टसिद्धिसमव्याहत मितकः विशिष्टाभावेन वर्त तव्यं कालांतरक्षणेऽनुत्पादश्च

कालाभावान्न तदानीं तद्धरितवैशिष्ट्यमिति विशिष्टासत्त्वात् विशिष्टाभावोऽस्त्वेवेति वाच्यं सिषाधयिषाकालस्य तदधिकरणनिष्ठ
तदभावाधिकरणतानवच्छेदकतया तादृशाधिकरणताघटितसामानाधिकरण्यरूपता ऽसमानाधिकरणसिद्धिनिष्ठवैशि
ष्ट्यस्यानवच्छेदकत्वात् तत्कालावच्छेदेनासिद्धिमत्यपि तादृशाधिकरणे इच्छाविरहविशिष्टसिद्धिसत्त्वानुपपत्तेः अन्यथास्वाधिकर
णकालावच्छिन्नतस्य स्वाधिकरणवृत्तितो विशेषणेऽपि तत्कालस्य। स्वान्याधिकरणावच्छिन्नस्वाधिकरणतया कालविरह
प्रयुक्तवैशिष्ट्यविरहस्यानिर्वाहात् विशेष्यीभूततत्तत्सिद्ध्यधिकरणावच्छिन्नस्वाधिकरणकालत्वेन कालस्य संबंधघटकत्वे च
ननुगमादिति। तथापि भिन्नकाले विशेषणविशेष्ययोः सामानाधिकरण्यस्य [illegible] एकक्षणावच्छिन्नसामानाधिकरण्यस्यैव वैशि
ष्ट्यनिर्वाहकत्वमित्येतस्य सूचनायैककालावच्छिन्नत्वकथनं केचित्तु कालस्य विशिष्टाभावप्रतियोगितावच्छेदकतावच्छेदकसंबं
धाघटकत्वे तदुपलक्षिताभावाद्विशिष्टाभाववैलक्षण्यानिर्वाहः प्रतियोगितावच्छेदकभेदे वैलक्षण्यात् सर्वदा दण्डरहित
पुरुषाधिकरणे दण्डोपलक्षितपुरुषाभावस्यैव सत्त्वेन शुद्धपुरुषादिमात्रस्य प्रतियोगितावच्छेदकत्वासंभवात् तादृशा
पुरुषान्तरव्यावर्तकानुगतधर्मान्तरविरहात् [illegible] सत्त्वे वा प्रतियोगिकोटौ तस्याभावेन न प्रतियोगितावच्छेदकत्वं तदंशभावासत्त्वा
दित्याहुः। तच्चिंत्यं अन्यादृशामिति स्वाश्रयीभूततामन्युक्त [illegible] परासंबंधेन संबंधतत्स्वरूपाभसर्थः न पक्षताशरीरप्रत्यक्ष

दिसामग्र्यनंतर्भावेपि तदभावस्यानुमितौस्वतंत्रहेतुताकल्पनमावश्यकं तथाच तस्यैव पक्षपदप्रवृत्तिनिमित्ततास्वीक्रियतां
ननु सिध्यभावस्य तथाच पक्षपदप्रवृत्तिनिमित्तमिदमिति मूलविरोध इत्यत आह सामग्रीति हेतुत्वेपि अनुमि॰ साधारणका
रणत्वेपि लाघवात् लघुशरीरत्वात् ननु लाघवस्य पक्षपदप्र॰ त्तिनिमित्तत्वोपष्टंभकत्वे बाधाभावस्यैव तथात्वमुचितं तत्र
रि बाधयिषाविरहोत्र वेत्रानुयदि चासिध्यसाधनस्थलपक्षताव्यवहारो नास्तीति सिध्यभावस्य तथात्वमित्युच्यते तदाबा
लो धद०॰ स्थलमपि ता॰ रेहेपि॰ [redacted] तामित्यत आह फलानु॰ हितेति स्वविषयसिध्यनुपहितेत्यर्थः एतच्च तत्तिगौरवस
चनाय सिषाधयिषाविरहेऽसाधनस्थले साध्यनिश्चयदशायां पक्षव्यव॰ ॰रविरहेण पक्षव्यवहारविरहस्य सर्ववादिसिद्धत्वेन गौर
वादिति बाधस्थले पक्षव्यवहारविरहस्य सविवादतया गौरवासहिष्णुतायाः उत्स्याप्रमहत्वादिति भावः न॰ समवायसंब
धावच्छिन्नसिध्यभाव॰ आह [redacted] तयैव अनुमितिहेतुतया तस्य पक्षप॰ प्रवृत्तिनिमित्तत्वे आम॰ ॰ व पक्षव्यवहारप्र
संग इत्यत आह विशिष्टेति सिषाधयिषाविरहविशिष्टेत्यर्थः एतदभिधानं च सिद्धेः पक्षनिष्ठायाः उद्देश्यतासंबंधेनानुमि
तिं प्रति प्रतिबंधकत्व [redacted] दर्शनाय पर्वते वन्हिमनुमि॰ ॰यां महानसे च वन्हिमनुमिनुयामित्याकारकानुमित्सानां
मेकत्रोत्तेजकत्वेऽपि [redacted] रे गवेन्तेजकतयाप्॰ शेदे॰ कारणतानिदस्यावश्यकतयाऽऽलम्भि [redacted] चित

त्वात् अन्यथा पुरुषविशेषाणामनभिमतनीयत्वापत्तेर्गौरवात् असमानप्रकारिकायाः असमानविशे[illegible] सिद्धेरनुमितिप्र
तिबंधकतया पिपक्षनिष्ठप्रयासस्याभावो बोध्यः परंपरासंबंधादिति स्वप्रतियोगिता[illegible] - ककोटिप्रविष्टाविशे[illegible]तावच्छेद
कवत्त्वरूपादित्यादिः नच सिद्धिकाले[illegible] तादृशसंबंधेन पक्षे सिध्यभावो वर्तते अयं तदभावस्य नित्यत्वादित्यत्[illegible] इति
वाच्यं तत्तदात्मवृत्तित्वविशिष्टस्यैव सिध्यभावस्य तादृशसंबंधेन[illegible] रूपं मानपक्षव्यवहारानियामक[illegible] ननु [illegible]
क्षुः संयोगादिरूपायाः प्रत्यक्षसामग्र्या आत्मनिष्ठप्रयासस्य[illegible] न प्रतिबंधकत्वं[illegible] उक्तं[illegible] अतिप्रसक्तत्वात् संबंधे समान
भावाच्च तथाच यदा तादृशसामग्री [illegible]नुमितिरिति कालिकप्रयासस्य[illegible] तिबंधकत्वं कल्पनीयं तथाच [illegible]रुषांतरीय
प्रत्यक्षसामग्र्या [illegible]पुरुषांतरीयानु[illegible] मितिप्रतिबंधः स्यात्[illegible] कालिकसंबंधावच्छिन्न[illegible] मित्सा विरहस्यैव दैशिकसंबंधघटित
सामानाधिकरण्यसंबंधेन सामग्र्या विशेषणत्वस्वीकारात् तथाच [illegible]रुषांतरीयानुमित्सा कालीनायां अपि पुरुषां[illegible]
[illegible] दोयानुमितिप्रतिबंधकत्वापत्तिरित्याशंका चक्षुः[illegible] गादौ तत्पुरुषीयत्वमंतर्भाव्य[illegible] तिएकस्यैव
अनुमित्यनुत्पादादित्यत्तमुपलक्षणं अन्यस्य प्रत्यक्षसामग्रीसत्त्वे अन्यस्य तादृशीच्छया अनुमित्युत्पादात्[illegible]पद्रष्टव्य
[illegible]रुषीयानुमित्सायाः कालिकसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकतावच्छेद दैशिकसं[illegible]धेनाधिकरणाय क्षणः तत्र कालिक

संबंधेन वर्तमानत्वं कालीनां तार्थः सामग्री विशेषणं अथवा समवायावच्छिन्नप्रतियोगिताक तदासवृत्तित्वविशिष्टानुमित्साभावा
वच्छेदकक्षणिकालिकसंबंधेन वृत्तित्वमेव तदर्थः ते न तत्पक्षधानुमित्साक्षणस्याप्यन्त दशावच्छेदेन शिकसंबंधेन कालिक
संबंधावच्छिन्नतदिच्छाभाववत्त्वेपि न क्षतिः तद्रूपायसिद्धिसामग्री विशेषविरहदशा कालिकसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिता
कः पक्षनिष्ठतदीयेंद्रियसंनिकर्षादिविशिष्टसाध्यानिष्ठतदीयेंद्रियसंनिकर्षादिविरहदशर्थः वैशिष्ट्यमेककालीनत्वं
तमेव विशिष्यविशेषणभावविनिगमनाविरहान्नानाकारणताकल्पनमगत्यानदोषाय यावत्तेन तदसाधारणकारण
समुदायस्य प्रतिबंधकत्वं तद्रूपादेयमेव यावत्तस्या निर्वचनात् पर्वतो वह्निमानित्यनुमितिसमानविषयकचाक्षुषा
दिसामग्र्याः प्रतिबंधकतायां रूपादिकं नान्तर्भावनीयं तत्र साध्यपक्षयोः रूपादिमत्त्वनियमेन तन्निवेशप्रयोजनाभावा
त् किं पर्वतो द्रव्यवान् द्रव्यं वह्निमद्द्रव्यं द्रव्यमत् साध्यनुमितौ वाय्वादींद्रियसंनिकर्षस्याविरोधित्वेन तद्वारणाय तथा
योगं साध्ये पक्षादौ रूपादिमत्त्वं निवेशनीयं अथ प्रतिबंधकसामग्रीमूसपि काले तदनंतरक्षणोदशावच्छेदेन तद्भा
वस्य सुलभत्वादनुमित्यापत्तिः न च प्रतिबंधकतायाः कार्यानुसारात् प्रयोजकत्वात् तस्य कथं कार्यौत्सर्गिकत्वमिति वाच्यं सा
मग्र्याः कार्येसत्त्विभ्रयोजकायं प्रतिबंधकसत्त्वेपि तदभावस्यानुत्कार्योत्पत्तेर्दुर्निवारत्वादिति चेन्न यादृशाकारणताघ

टकनियमे देशान्तरावच्छेदेन कार्यसमानाधिकरणाभावव्यावर्तकं देशभेदानवच्छिन्नत्वमन्यदा विशेषणमभावे निवेश्यते यथा
समवायादिसंबंधावच्छिन्नसंयोगत्वानादिनिष्ठकारणता। ?टकनियमे। तदन्यकारणतावच्छेदकावच्छिन्नस्य देशभेदा- वच्छि
न्नवृत्तित्वाधिक[illegible] कार्यो। ? निप्रयोजिका उक्तप्रतिबंधकाभावस्य च का- णता न तादृशी किंचिदवच्छेदेन तत्र प्रतिबंधक- वए
वकार्यानुत्पादात्तादृशाभावविशेषणप्रवेशे। ?योजनाभावात् तथा च देशभेदावच्छिन्न- तिबंधकाभावबलान्नानु- [illegible] तेः
एतेनात्मनि शरीर- शावच्छेदेन सिध्याद्य[illegible]तिबंधकस्य घटाद्यवच्छिन्नतदभावबलादनुमित्यापत्तिरपि निरस्ता न च
सिध्यादिमत्यात्मनि तत्काले वा घटावच्छिन्नाया तदभाववृत्तित्वदन्ये देशभेदानवच्छिन्नत्वेनैव प्रामाणिकतया सिध्याद्यसत्वेप्य
नुमित्यनुपपत्तिरिति वाच्यं तादृशावृत्तेन- पगमसिध्याद्य[illegible]वस्यात्मनि देशिकव्याप्यवृत्तितायाः सर्वानुभ
वसिद्धायाअ- पपत्तेः यदि च कायव्यूहस्थले एकत्रात्मनि शरीरावच्छेदे- सिध्यभावाद्यभावस्य सिध्यादेः सत्वेप्यन्य
शरीरावच्छेदेनानुमित्याद्युत्पत्तिः प्रामाणिकी तदा सिध्याद्यभावनिष्ठकारणताघटकनियमशरीरे उक्ताभावांशे उक्तविशेष
णप्रवेशस्यावश्यकत्वात् घटाद्यवच्छिन्नसिध्याद्यभावबला- सिध्यादिदशायामनुमित्यापत्तेर्वारणाय गत्यंतरमेवानुसर
णीयमिति दिक्। उत्तेजकाभिमतसिषाधयिषा[illegible]विरहः सिध्यभावन्कारणतामाक्षिपति अथेत्यादिनाचोदयति

२(अवच्छेदकसमसामग्री सिद्धिस्तामग्री विरहस्य तेनैवानुमितिजनि[illegible] कत्मनरूपमित्यर्थः॥२)

तेनैतावतैव विना सिषाधयिषां सिध्यनंतरमनुमिते [illegible] दिति भावः प्रतिबंदिमाशंकते न चैवमिति उत्तेजकस्य मंत्रौषधविशे सांग
षादेः प्रतिबंदिमुधरति उत्तेजकानामिति मण्यादिस्थले ये उत्तेजकमंत्रौषधिविशेषादीनामित्यर्थः अननुगतत्वादिति तथा चानुगत
कार्यं प्रतिव्यभिचारेण कारणतासंभव इति भावः इहापि ॥ सिद्धिस्थलेपि । दर्शितरीति । यादृशायादृशे [illegible] दिनेत्यादिः सिषा
धयिषायाः । उत्ते । उ कीर्तितायाइत्यादिः तथा च तुल्ययुक्तया उत्तेजकाभावकूटविशिष्टायाः सिद्धेरभाव एव दाहादौ मण्याद्यभाववत्
प्रतिबध्यतीतिभावः ननु यावद्भावकूटविशि । [illegible] यत्निश्चयत्वभावत्वापेक्षया लघीयस्त्वं तत्तद्भावदन्यान्यत्वेनैवानुगमसंभवः सि
षाधयिषाणामित्यत आह सिध्युत्तरानुमितित्वं चेति अनुगतस्य तस्य सिद्धिसमानकाल [illegible] वप्रतियोगित्वरूपस्य अनतिप्र
सक्तस्य तत्तत्सिद्धिनाशकालीनप्रागभावाप्रतियोगित्वे सति तत्तत्सि [illegible] नकालीनप्रागभावप्रतियोगित्वात्मकस्य व [illegible] त्वाद
नुगतानतिप्रसक्तस्यावश्यमुपात्तं तथा च प्रथमतद्धर्मस्य कार्यतावच्छेदकत्वे सिषाधयिषां तरेणापि सिद्धिनाशोत्तरकाले जायमाना
यामनुमितौ सिषाधयिषायाः व्यभिचारः उत्तरस्य तथात्वे चानंतकार्यकारणभावप्रसंग इति भावः सिद्धिस्थतिकालीनामिति
स्वक्षणवृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वस्वक्षणवृत्तित्वोभयसंबंधेन सिध्यवच्छिन्नामित्यर्थः लाघवादाह स्वेत्यादि स्वभिन्नत्वस्वक्षण
वृत्तित्वोभयसंबंधेन सिध्यवच्छिन्नामित्यर्थः पक्षद्वयेपि व्यावृत्तिः स्फुटैव संबंधविधया स्वक्षणवृत्तित्वादीनां निवेशोक्तस्य

६८ स्वक्षणवृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वनाशक्षणवृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वसंबंधेन सिध्धिमत्त्विम [illegible] एतदुभयसंबंधेन सिध्धिमदनुमितित्वं [illegible] मि
त्वाननुगमनिबंधनो दोषः संबंधमध्ये स्वपदार्थानिवेशेप्यन्याधिकरणवृत्तित्वादेरन्यसंबंधलाभावेनातिप्रसंगविरहात् नाशकाले तिभावः ॥६८)
नाशोत्पत्तिक्षणे अनुमित्युत्पादादुर्वारत्वादिति सिध्धिनाशसमयोत्पन्नानुमितौ [illegible] सिषाधयिषाकार्य [illegible] त्वादित्याशयः ननु
स्वक्षणवृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वस्वनाशक्षणवृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वोभयसंबंधेन सिध्यवच्छिन्नानुमितित्वमेव सिषाधयिषाज
न्यतायामवच्छेदकं वाच्यं एतत्त्वस्य सिध्धिनाशकालोत्पन्नानुमितिसाधारण्येनेति नातिप्रसंगः न च सामान्यतो नाशक्षणवृत्तिप्राग
[illegible] वा प्रतियोगित्वं जन्यमात्रस्यैव न संभवतीति यदधिकरणक्षणवृत्तिप्रागभावप्रतियोगित्वं तध्वक्तिनाश एव विशेष्य निवेश्य इत्यन
नुगमतादवस्थ्यमिति वाच्यं संबंधाननुग [illegible] कथंचिदननुगमस्यापि संभवाच्चेयत [illegible] एकस्येति सिध्धिस
त्वेति अव्यवहितपूर्वकालवृत्त्यादिः अनुमित्यनुत्पाद [illegible] इति पु [illegible] व्यवहितानन्तरोत्पन्न [illegible] मित्यनु
क्तसिषाधयिषाजन्यतावच्छेदक [illegible] त्वादित्याशयः सामानाधिकरण्यस्याप्यधिकरणे शक्तिसाध्यतावच्छेदकताघटकसं
बंधमध्ये निवेशेन [illegible] सिध्यनंतरोत्पन्नानुमितौ सिषाधयिषाया व्यभिचारवारणाय [illegible] पिच
ति सामान्यसामग्रीत इति अनुमितिसामान्यहेतुपर [illegible] परामर्शादित्यर्थः ननु विशेषसामग्रीसमवहितायाः एव सामान्यसामग्र्याः
कार्योत्पादप्रयोजकत्वान्नापत्तिरित्याशंकायामाह नहीति इदं शोति सिषाधयि [illegible] जनकं [illegible] नास्तीति नहि
यन्वयः सिध्यसत्वे सिषाधयिषां विनापि परामर्शादनुमित्युत्पादकत्वादित्याशयः तथा च तत्रैव सिध्धिदशायामपि परामर्श

ग०पृ०

६९९ दिसत्वेऽसिषाधयिषाविरहानामनुमित्यनुत्पादप्रयोजकत्वेऽपीतिपर्यवसितं ननु विर॰ अपरा॰ [illegible] विरह॰ [illegible] एवं सामान्यसामग्रीदृ [illegible]
मान्यकार्यानुत्पादप्रयोजकः सिध्यसत्त्वस्थलीयवि [illegible] विरहघटितस्याभावकूटस्य च सिषाधयिषाविरहस [illegible] सिद्धिस्थल
वसत्त्वं न तु सिध्यसत्त्वस्थल इति न दोष इत्यत आह नचेति अत्रापि क्ति॰ सत्त्वस्थलेऽपि [illegible] असामञ्जस्य [illegible] मात्रसिध्यभावस्य [illegible] हे
तुत्वादिति भावः तत्तदनुमित्यनुत्पादक [illegible] व्यक्तीनां वि॰ अपरा॰ नीलपि अनुमित्युत्पत्तिकालीन [illegible] तत्त्वेन तदनन्तरमनुमित्युत्पा
दप्रयोजकविरहः तत्तद्व्यक्तिविरहाणामनन्तानां सामान्यकार्यानुत्पादप्रयोजकत्वे गौरवं च अन्यथा सामान्य [illegible] तायाः तुच्छदस (विहतर)
संगत्या न्यायः अत्राहुः सिध्यनुत्तरानुमितौ सिध्यभावस्य हेतुत्वान्तरकल्पने [illegible] इति॰ संभवारण संभवाद्विशिष्टाभावस्य हेतु सिध्य
त्वम्॰ फं सिद्धिसिषाधयिषाविरहयोर्विशेषणविशेष्यभावे विनिगमनाविर॰ अत्र प्रतिबंधकताद्वयस्य तन्मते प्यावश्यकत्वात्प्रति
बंधकतावच्छेदकगौरवस्याधिक्यात् न च सिषाधयिषाहेतुतापक्षेऽपि कार्यतावच्छेदककोटौ न॰ व्यवहितोत्तरत्वादिनिवेशेन गौर
वमिति वाच्यं तल्लिंगकत्वाविरहविशिष्टसिध्यभावस्य वेऽपि दृष्टिलिंगसमूहालंबनानुमितौ व्यभिचारवारणाय अव्यवहितोत्तर जन्या
त्वसंबंधेन तादृशसिध्यनवच्छिन्नानुमितिं प्रति सत्त्वहेतुतायाः त्वन्मतेऽपि वाच्यत्वादिति सिद्धिस्थले विनापि सिषाधयिषां सामा
न्यकार्योत्पत्तावपि तादृशकार्यस्योक्तविशेषसामग्रीकार्यतावच्छेदकाक्रांतत्वात्स्यात् तथा च विशेषसामग्रीं विना तदसत्त्वे
तत्र तस्याव्यभिचारात्कारणत्वेन व्याहन्यतेति न तत्र [illegible] पत्तिरिति शंकते इहेति कार्योत्पाद [illegible] तो सतेः [illegible] प्रयोजन

श्नतिर्न कार्योऽ[illegible] विरुणद्धि तथा च प्रकृते सिषाधयिषाऽघटितायाः सामान्यकार्यप्रयोजकसामग्र्याः सिद्धिकालेऽपि सत्वे विशेषसाम
ग्री घिरहयात्तत्कार्यतावच्छेदकावच्छिन्नापयुसंभवेऽपि सामान्यधर्मावच्छिन्नापत्तिरित्याह सामाजनिष्ठेति सिध्यनंतरानुमितिः। का
र्य-[illegible]स्य। तद्धर्मावच्छिन्नोत्पादकस्य। वि-[illegible]कारणावरह। तद्धर्मावच्छिन्नोत्पादप्रयोजकसामग्री। विरहं विना। अनुमितिं प्रतिपक्ष
तासहितपरामर्शे नैव हेतुतानगुपसत्तापरामर्शयोः पृथक्कारणताद्वयगौरवात् न च विशेषणविशेष्यभावे विनिगमनाविरहः
परामर्शस्य हेतुत्वे तस्य व्याप्तिज्ञानरूपकरणव्यापारत्वासंभवात् व्यापारतायाः फलजनकत्वगर्भत्वात् इत्यस्यैव विनिगमक
स्य संभवादित्येकेषांचिन्मतं दूषयति कारणेत्यादिना। [illegible]रामर्शस्येति षष्ठ्यर्थो वृत्तिः तस्याः कारणतायामन्वयः। निमित्तकारणस्य दं
डादेः। समवायिकारणत्वेति। कपालादिनिष्ठघटत्वावच्छिन्नकारणतेत्यर्थः समवायनियमायत्तकारण तायाः आवश्यकत्वादिति भा
वः अन्यतरत्वावच्छिन्ननिरूपितायां समवायिकारणतायां दंडादेर्व्यभिचारेण प्रवेशासंभवात् यथासंभवमित्युक्तौ कारणतावच्छे
दकतयोर्विनिगमकत्वेन नियतत्वेऽपि सिध्य[illegible]हिस्परामर्शयोरेकविशिष्टस्यैव एकवि[illegible]वच्छेदकतापन्नस्यैवावा
ऽवच्छेदकत्वं वाच्यं तत्र विनिगमनाविरहो दुर्वार[illegible] तिनुतत्व। ननु सिध्यभावस्यानुमितिहेतुत्वे अनुमित्सां विना कदाप्यनुमिति
र्नोत्पद्येत मपि समधानउत्प[illegible]हानुपपत्तिप्रतिबंधकाभावस्य कार्यकालसत्तायाः कार्योपिधा-[illegible]याजकत्वात् अनुमिति

कालेच सिध्यभावासत्वादियावत्तस्यकारणताऽवच्छेदकत्वमेवनतुकारणतामित्यत्रांकितेऽन्यथेति कार्योत्पत्तिक्षणावच्छेदे नापिकार्या
धिकरणे नियतसत्वंयत्कारणताघटकं तत्कारणताश्रयस्यैवका योः तिस्तयोः तत्कार्यो त्पत्तिप्रयोजकत्वंयथामण्यभाववादः।
सिध्यभावस्यचप्रतिबंधकाभावरूपत्वेपिनियतप्राक्स त्व मेवकारणताघटकेनलघुत्वमपीतितस्यचप्राक्कालसत्त्वमात्रंफ
लोपधायकतंत्रमितिनानुपपत्तिरितिसमाधेयमित्यस्येति अन्यथेतिसहचारदर्शनमात्रेणैवप्रतिबंधकाभावेकार्यसहभावेनहेतुत
सिध्योऽस्यार्थः प्राभाकरादितिसहभावनिरूपकस्यैवकारणतावादिनइत्यादिः यत्तु अनुमि त्यपेक्षादिसामग्र्याः प्रतिबंधकत्वां
तरकल्पनेगौरवात्तत्सामग्रीदशायामनु मित्यापत्तिवारणाय अनुमित्यन्यसिध्यभावस्यकार्यकालवृत्तितयाहेतुत्वमेवयुक्तंअ
नुमित्सभावस्यचप्राक्सत्वमात्रेणहेतुतान्तरंकल्प्यतामिति। तदसत् सिषाधयिषानंतरजातसिद्धिद्वितीयक्षणेऽनुमित्
युत्पादप्रसंगात् कार्यकालेऽनुमित्सा तद्भावविशिष्टसिद्धेरसत्त्वात् प्रत्यक्षादिसिद्धेरसत्वेऽसत्यांच तत्सामग्र्यांवह्नि
ज्ञानानंतरंजायतामितीच्छादनुमित्युत्पत्त्या अनुमित्यन्यसिद्धौता ऽऽसंभवात् उत्तेजकतानादरेच्छाबलात्प्रत्यक्षादिसाम ग्र्यां नं
तरंप्रत्यक्षाद्युत्पादसमयेऽप्यनुमित्सापत्तेः। सिद्धावप्रामाण्यग्रहसत्वे प्रत्यक्षाद्युत्पादसमयेऽनुमित्यापत्तेश्चेति। पक्षतायांअनु
मितिहेतुत्वमनंगीकुर्वतांगुरूणांमतमाह प्राभाकरास्त्विति अनुमितायोग्यतायाः उत्तेजकत्वादित्यत्र तादिप्रकारकच्छा लादे

नुमितिद्वितीयक्षणोत्पन्नपरामर्शात्तृतीयक्षणेऽनुमित्युत्पादस्य पक्षताहेतुतामतेऽप्युपपत्तेः विनानुमित्सामिति। कश्चित्तु प्र
तिबंधकाभावाऽसत्त्वेऽपि लिंगपरामर्शानुमितिप्रवाहस्यक्रमोत्पन्नपरामर्शानुमितिप्रवाहस्य अपलापानिराकरणाय सत्त्वेऽप्यनु
त्पत्तेः पूर्वपूर्वानुमितिनाशोद्वितीयादिपरामर्शादनुमित्युत्पादसत्त्वे बाधकाभावादाह अथवेत्यादि। तन्न तत्रागत्या एकैकक्ष
णविलंबेनैवानुमितिः स्वीकार्या अत आह कालभेदेति। मानाभावात् युक्त्यभावात् पक्षताहेतुत्वस्याप्रसिद्ध्या गत्यंतरविरहस्यैव
असिद्धेरिति भावः ननु एवं सिषाधयिषायादोषः परार्थस्थले तदुद्भावनानुपपत्तिरित्यत आह परार्थेति अर्थांतरत्वादिति आकां
क्षाविरहादिति भावः न च पक्षतायाः अनुमितिहेतुत्वे अनुमित्सनंतरं जातव्यक्तिरेव कथं नोत्पद्येत तद्व्यक्त्यव्यवहितव्यक्तौ तत्
प्रागभावव्यक्तीनां विशिष्याऽनंतर्येऽपि तत्कल्पने गौरवमिति वाच्यं तत्तदनुमितिव्यक्तिपूर्वं तत्प्रागपरत्वे वा कदाचित् समान
विषयकानुमित्युत्पादसमये तत्तद्व्यक्त्यापत्तिवारणाय तत्र परामर्शव्यक्तीनां विशिष्य हेतुतायाऽवश्यकतया तत एव तत्
व्यक्तीनां पुनरुत्पादवारणासंभवात् न च परामर्शव्यक्तीनां तत्तद्व्य[redacted]क्तित्वेन तत्तदनुमितिव्यक्तिहेतुत्वेऽपि विनश्यदवस्थतद्व्यव
हितपूर्वसत्त्वे परामर्शात्पुनस्तदनुमितिप्रसंगः इति वाच्यं एतन्मतेऽकार्यसहभावेन फलावच्छेदकत्वात् अनुमितित्वावच्छिन्नाभा
वहेतुतयापि तादृशापत्तिवारणसंभवात् तदनुरोधेन गुरुतायां प्रत्यक्षादिसाधारणनिश्चयत्वेन प्रतिबंधकत्वाऽसिद्धेः अत्र केचित्